

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Een typologie van de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten bij de Nederlandse Publieke Omroep

Makkink, Emma

Citation

Makkink, E. (2024). *Een typologie van de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten bij de Nederlandse Publieke Omroep*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4031562>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

**Een typologie van de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten
bij de Nederlandse Publieke Omroep**

Emma Makkink

Universiteit Leiden

Mediastudies: Journalistiek en Nieuwe Media

5214VJN06: Masterscriptie

Begeleider: Dr. Willem Koetsenruijter

Tweede lezer: Dr. Peter Burger

8 juni 2024

Aantal woorden: 28965

Voorwoord

In het kader van de masteropleiding Mediastudies (afstudeerrichting Journalistiek en Nieuwe Media) aan de Universiteit Leiden schreef ik de masterscriptie ‘Een typologie van de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten bij de Nederlandse Publieke Omroep’.

De keuze om mij voor deze scriptie te verdiepen in de carrières van vrouwen in de onderzoeksjournalistiek is niet toevallig. In mijn ogen zijn onderzoeksjournalisten onmisbaar, des te meer in tijden waarin een goed functionerende democratie zo belangrijk is. Mijn ambitie na deze master is dan ook om in de onderzoeksjournalistiek te werken. Als vrouwelijke onderzoeksjournalist in spe wilde ik mij daarom graag verdiepen in hoe vrouwen op de plek zijn gekomen waar ze nu zijn en wat daar allemaal bij kwam en komt kijken. Ik wilde hen echter vooral de ruimte geven om hun perspectieven en ervaringen te delen. De journalistiek is niet de makkelijkste wereld om in te werken, en als vrouw heb je helaas vaak geen streepje voor. Ik hoop met deze scriptie daarom een bijdrage te leveren aan de onderzoeksjournalistiek door meer inzicht te bieden in hun ervaringen. Daarnaast draagt deze scriptie bij aan meer wetenschappelijke kennis over dit belangrijke onderwerp.

Ik wil graag een aantal mensen bedanken. Allereerst wil ik alle participanten bedanken die in hun drukke bestaan tijd hebben vrijgemaakt om mij zo open en uitgebreid te woord te staan. Zonder hen was deze scriptie er niet geweest. Ook wil ik graag mijn scriptiebegeleider Willem Koetsenruijter bedanken voor de altijd fijne en motiverende begeleiding. Ten slotte wil ik graag mijn vrienden en familie bedanken bij wie ik tijdens het schrijfproces altijd terecht kon.

Veel leesplezier gewenst.

Emma Makkink

Leiden, 8 juni 2024

Samenvatting

In de onderzoeksjournalistiek zijn vrouwen ondervertegenwoordigd (Lanosga et al., 2017, p. 272; Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 18). Dit kan komen door de belemmeringen die vrouwelijke journalisten in hun carrière ervaren: op de werkvloer (e.g. Fontes et al., 2023; Topić & Bruegmann, 2021) en daarbuiten (e.g. Chen et al., 2020; Stahel & Schoen, 2020). Het meeste onderzoek is echter buitenlands van aard en richt zich op vrouwelijke journalisten – niet op onderzoeksjournalisten – terwijl de laatste groep kans heeft verder belemmerd te worden wegens hun taak de macht ter verantwoording te roepen (Konow-Lund & Høiby, 2023, p. 1592). De roep om Nederlands onderzoek naar vrouwelijke onderzoeksjournalisten (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 61) wordt in dit onderzoek beantwoord. Meer kennis hierover – zowel op redacties als onder vrouwen die overwegen de onderzoeksjournalistiek in te gaan – kan bijdragen aan meer bewustzijn over de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten en de obstakels die zij ervaren. Dit kan zorgen voor een veiligere en representatievere redactie, wat leidt tot een betere afspiegeling van de samenleving op redacties en tot betere journalistiek (Geertsema-Sligh & Vos, 2022, p. 1770). In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *‘Welke typologie is er te identificeren in de carrières van Nederlandse vrouwelijke onderzoeksjournalisten werkend in de audiovisuele journalistiek bij de NPO, bekeken vanuit het perspectief van theorie over boundary work en life history?’*

Er vonden *life history*-diepte-interviews (Davies et al., 2018; Wahl-Jorgensen, 2019) met twaalf vrouwelijke onderzoeksjournalisten plaats, waarin theorie over *life history* en *boundary work* (Carlson & Lewis, 2019) centraal stond, naast het toetsen van de ervaringen van de participanten aan de bestaande literatuur. Hiermee werd inzicht verkregen in hun identiteit en rolpercepties en in het verloop van hun carrières in de vorm van bepalende momenten/zaken.

Uit de interviews bleken drie categorieën en verschillende dimensies waarmee onderzoeksjournalistieke carrières van vrouwen te typeren zijn. Uit de categorie ‘Invulling van onderzoeksjournalistieke professie’ is onder meer gebleken dat de participanten verdeeld zijn over of ze zich definiëren als ‘onderzoeksjournalist’ of als ‘journalist’, wat effect heeft op de eerste werkgerelateerde dimensie: ‘Ambitie om researcher of verslaggever/maker te worden of niet’. Naast ‘Ambitie’ bleken uit de categorie ‘Verloop van carrières en werkgerelateerde invloeden’ drie andere werkgerelateerde dimensies: ‘Werkzaam bij een radio- of televisieprogramma’; ‘Een vaste basis of niet’; en ‘De mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek’. Naast de vier werkgerelateerde dimensies kwamen uit de categorie ‘Persoonlijke en sociale invloeden’ de drie dimensies ‘Mondig karakter’, ‘Verschil tussen mannen en vrouwen’ en ‘Moederschap’ naar voren.

Deze resultaten zijn toepasbaar op vrouwen die bij audiovisuele programma’s van de publieke omroep werken. In vervolgonderzoek zou onderzocht kunnen worden of de resultaten ook gelden voor de geschreven pers en de commerciële omroep. Bovendien zou het interessant zijn om de individuele dimensies verder te onderzoeken, evenals de carrières van mannelijke onderzoeksjournalisten om deze te vergelijken met de hier gepresenteerde resultaten.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	3
1 Inleiding.....	5
1.1 Belang van onderzoeksjournalistiek.....	5
1.2 Onderzoek naar Nederlandse onderzoeksjournalistiek en ontwikkeling van het vak.....	5
1.3 Vrouwen in de minderheid en carrièreobstakels.....	6
1.4 Relevantie en toegepaste theoretische concepten.....	7
1.5 Onderzoeksvraag en -opzet.....	8
2 Theoretisch kader.....	9
2.1 Wat is onderzoeksjournalistiek?.....	9
2.2 Visie van onderzoeksjournalisten op de professie: boundary work.....	11
2.3 Carrières en life history.....	14
2.4 Carrières van journalisten.....	15
2.5 Carrières van vrouwen.....	19
2.6 Carrières van vrouwelijke journalisten.....	21
2.7 Onderzoeksjournalistiek in Nederland.....	25
2.8 Samenvatting.....	27
3 Methode.....	29
3.1 Het diepte-interview.....	29
3.2 Life history-interview.....	29
3.3 Participanten en toestemmingsformulier.....	30
3.4 Interviewgids.....	30
3.5 Analyse.....	32
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	32
4 Resultaten.....	33
4.1 Invulling van onderzoeksjournalistieke professie.....	33
4.2 Verloop van carrières en werkgerelateerde invloeden.....	36
4.3 Persoonlijke en sociale invloeden.....	50
5 Conclusie en discussie.....	59
5.1 Belangrijkste bevindingen en implicaties.....	60
5.2 Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek.....	67
Literatuurlijst.....	69
Bijlagen.....	75
1. Toestemmingsformulier (informed consent) interviews.....	75
2. Interviewgids.....	76

1 Inleiding

In deze scriptie staan vrouwelijke onderzoeksjournalisten werkend bij de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) centraal, waarbij er een typologie wordt geïdentificeerd van hun carrières. Voordat er specifieker op de aanleiding en aard van dit onderzoek wordt ingegaan, worden eerst het belang van onderzoeksjournalistiek en de ontwikkeling van het *onderzoek* naar onderzoeksjournalistiek in Nederland besproken.

1.1 Belang van onderzoeksjournalistiek

In een tijd waarin nepnieuws en misinformatie alom aanwezig zijn en alternatieve geluiden steeds harder klinken, is het belangrijk dat burgers toegang blijven hebben tot feitelijk juiste informatie, waarmee zij een beargumenteerde mening kunnen vormen en actief kunnen deelnemen aan de politiek, waardoor een goed functionerende democratie in stand kan worden gehouden (Schudson, 2008, pp. 11-12). De groei van nepnieuws en misinformatie kan worden gezien als resultaat van het huidige medialandschap waarin sociale en digitale media in overvloed zijn, traditionele media steeds meer hun informatiemonopolie verliezen (Donsbach, in Cancela et al., 2021, p. 878), en de grote hoeveelheid misinformatie hun imago heeft geschaad. De onderzoeksjournalistiek kan echter een uitkomst bieden in het herstellen van het imago van traditionele media als kwaliteitsmedia (Carson, 2019a). De onderzoeksjournalistiek kan namelijk met diepgravend, op bewijs gebaseerd en uniek onderzoek verhalen brengen die het publieke belang dienen (Carson, 2019a).

1.2 Onderzoek naar Nederlandse onderzoeksjournalistiek en ontwikkeling van het vak

Ondanks het belang van onderzoeksjournalistiek voor de maatschappij, is *onderzoek* naar deze vorm van journalistiek in Nederland relatief nieuw. In 2002 is er voor het eerst onderzoek naar gedaan in Nederland (Desmet & Vermeer, in Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 10), in opdracht van de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ), de vakvereniging die in datzelfde jaar werd opgericht (VVOJ, 2024a). Daaruit bleek dat er in 2002 in Nederland ten minste 350 onderzoeksjournalisten waren (op een totaal van 9530 journalisten dat in dat jaar aangesloten was bij de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ, 2002, p. 21)); dit onderzoek classificeerde die journalisten echter als onderzoeksjournalisten wanneer zij “wel eens een flinke uitzoekklus deden” (Desmet & Vermeer, in Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 10). Ook deden journalisten dit werk vaak naast hun reguliere werkzaamheden (Desmet & Vermeer, in Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 11). Hierdoor kun je je afvragen of onderzoeksjournalistiek destijds gezien werd als een aparte vorm van journalistiek of als een onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden.

Hoewel er daarna pas in 2018 weer onderzoek is gedaan naar de Nederlandse onderzoeksjournalistiek (De Kleuver et al., 2018), kreeg het vak in de jaren daarvoor al wel meer een eigen gezicht. Zo reikt de VVOJ sinds 2004 de Loep uit voor de beste onderzoeksjournalistiek in

Nederland en Vlaanderen (VVOJ, 2024b). Daarbij voegde de Tegel, de belangrijkste journalistiekprijs in Nederland, in 2011 de categorie ‘onderzoek’ toe (De Tegel, z.d.).

Dat onderzoeksjournalistiek in Nederland prominenter leek te worden, bevestigden De Kleuver et al. (2018): er werkten in 2018 driehonderd tot zeshonderd onderzoeksjournalisten in Nederland (p. 4), tegenover 7866 journalisten die aangesloten waren bij de NVJ (Wiering & Gankema, 2018, p. 25). Daarbij benoemde het merendeel van de onderzoeksjournalisten vanaf 2010 actief te zijn als onderzoeksjournalist (De Kleuver et al., 2018, p. 5). Hoewel het aantal onderzoeksjournalisten in 2022 gegroeid is naar 750, tegenover 7886 NVJ-leden (NVJ, 2022, p. 2), en de meerderheid inmiddels een voltijds contract heeft (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, pp. 22-23), zijn de meesten maar een deel van hun werktijd met onderzoeksjournalistiek bezig (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 18).

1.3 Vrouwen in de minderheid en carrièreobstakels

Binnen de Nederlandse onderzoeksjournalistiek zijn vrouwen ondervertegenwoordigd gebleven. Hoewel het aantal vrouwelijke onderzoeksjournalisten in het eerste onderzoek naar onderzoeksjournalistiek in 2002 niet geregistreerd is, was in 2018 31 procent van de onderzoeksjournalisten een vrouw (De Kleuver et al., 2018, p. 29). In 2022 steeg dit percentage naar 36 procent, maar hieronder vielen ook vrouwelijke Vlaamse onderzoeksjournalisten (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 18). Ook op grotere schaal zijn vrouwen op onderzoeksredacties in de minderheid: uit Lanosga et al. (2017, p. 272) bleek dat 41 procent van 861 Amerikaanse onderzoeksjournalisten vrouwen zijn. Een gelijke man-vrouwverdeling op redacties is wenselijk, aangezien dit leidt tot het bereiken van een breder publiek en tot betere journalistiek, waarbij redacties een goede afspiegeling van de samenleving moeten vormen (Geertsema-Sligh & Vos, 2022, p. 1770).

Dat vrouwelijke onderzoeksjournalisten op redacties ondergerepresenteerd zijn, wordt onder meer geweten aan dat vrouwelijke journalisten in hun carrière te maken krijgen met meer obstakels dan hun mannelijke collega's. Zij worden in hun loopbaan wezenlijk anders behandeld dan mannen, die op redacties kunnen zorgen voor een masculiene werkcultuur waar de mannelijke journalist de standaard uitmaakt, waarbij vrouwen vaker te maken krijgen met seksistische praktijken (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Fontes et al., 2023; García-Mingo, 2019; Lobo et al., 2017; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021). Niet alleen op de werkvloer, maar ook daarbuiten krijgen vrouwelijke journalisten te maken met belemmeringen – zoals bedreigingen, (online) intimidatie en geweld – welke van invloed kunnen zijn op hun leven en carrière (Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020). Vrouwelijke journalisten ervaren dus verschillende obstakels in hun werk en worden vaak niet hetzelfde behandeld als hun mannelijke collega's.

In Nederland is hetzelfde beeld te zien. Uit onderzoek van Van Rijn et al. (2024) naar grensoverschrijdend gedrag bij de NPO blijkt dat vrouwen veel te maken krijgen met een sociaal onveilige werkcultuur, waarin seksisme, fysieke en verbale intimidatie (p. 35) aan de orde van de dag zijn, en dat zij hier vaker dan mannen slachtoffer van zijn (p. 38).

1.4 Relevantie en toegepaste theoretische concepten

Bovenstaande onderzoeken richten zich vrijwel alleen in algemene zin op de journalistiek, niet specifiek op de onderzoeksjournalistiek. De onderzoeksjournalistiek onderscheidt zich echter als journalistieke vorm, doordat deze als taak heeft machtige personen of bedrijven ter verantwoording te roepen, waarbij de kans op obstakels zoals intimidatie of bedreiging groter is (Konow-Lund & Høiby, 2023, p. 1592). Vrouwen ervaren in dit werk nog een extra uitdaging, doordat zij van zichzelf al meer obstakels ervaren, zoals hiervoor geschetst. Daarom is het nuttig om te onderzoeken hoe vrouwen zich ontwikkelen in hun onderzoeksjournalistieke carrière. Daarbij is veel van de besproken literatuur internationaal van aard; er mist een Nederlands perspectief op de loopbaan van vrouwen in de onderzoeksjournalistiek, terwijl er wel wordt opgeroepen tot meer onderzoek naar vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 61). Het voorliggende onderzoek is dus wetenschappelijk relevant, omdat het inzicht biedt in de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland.

De carrières van Nederlandse vrouwelijke onderzoeksjournalisten worden in kaart gebracht aan de hand van een typologie. Om deze typologie te identificeren, wordt gebruikgemaakt van twee theorieën: *boundary work* en *life history*. *Boundary work* (Carlson & Lewis, 2019), een theoretisch principe om bepaalde discussies, principes en normen te verklaren, wordt gebruikt om te typeren hoe vrouwelijke onderzoeksjournalisten tegen hun identiteit en beroep aankijken. Daarbij wordt theorie naar *life history* (Davies et al., 2018; Wahl-Jorgensen, 2019) gebruikt om de sleutelmomenten in deze carrières te identificeren en hiermee structuur aan te brengen in hun carrières. Sleutelmomenten zijn definiërende momenten in iemands leven die door diegene als zodanig ervaren worden (Hareven & Masaoka, 1988, p. 272), en iemands levensloop kunnen bepalen (Laub & Sampson, 1993, p. 304). Dit kunnen ervaringen op professioneel en persoonlijk vlak zijn, die invloed hebben gehad op iemands carrière. Door deze sleutelmomenten in kaart te brengen, is het mogelijk inzicht te krijgen in welke gebeurtenissen carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten typeren, maar ook hoe deze beïnvloed worden door de institutionele en maatschappelijke context waarvan zij deel uitmaken (Davies et al., 2018, p. 7).

Door in het identificeren van deze typologie gebruik te maken van *boundary work* en *life history*, is het enerzijds mogelijk om inzicht te krijgen in de identiteit en rolpercepties (Wahl-Jorgensen, 2019, p. 670) die vrouwelijke onderzoeksjournalisten hanteren aan de hand van *boundary work*, en anderzijds kan in kaart worden gebracht hoe hun carrières verlopen aan de hand van *life history* en sleutelmomenten, gebaseerd op hun eigen ervaringen.

Deze typologie van de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten dient het maatschappelijk belang, omdat deze (leidinggevenden van) onderzoeksredacties beter inzicht geeft in de carrières van hun vrouwelijke redactieleden en zij hierdoor beter rekening kunnen houden met de obstakels die vrouwen ervaren. Aangezien onderzoek naar hun carrières nog ontbreekt, is hier weinig kennis en bewustzijn over, op redacties en onder vrouwen die overwegen onderzoeksjournalist te

worden. Duidelijke verwachtingen van het beroep zorgen ervoor dat deze vrouwen een weloverwogen keuze kunnen maken om het vak in te gaan. Dit kan eraan bijdragen dat onderzoeksredacties een veiligere werkomgeving vormen en deze een betere afspiegeling van de samenleving zijn.

Ook de Rijksoverheid ziet het belang van een representatief en toereikend aanbod aan verschillende onderzoeksjournalisten in Nederland in. Deze stelde in 2022 namelijk 2,4 miljoen euro extra beschikbaar om meer onderzoeksjournalisten op te leiden en om diepgravende journalistieke producties te maken, bovenop de vijf miljoen die de onderzoeksjournalistiek bij de NPO al kreeg (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022).

1.5 Onderzoeksvraag en -opzet

In dit onderzoek worden vrouwelijke onderzoeksjournalisten die werkzaam zijn bij de publieke omroep, specifiek bij de programma's Argos, Medialogica, Pointer (Checkt), Zembla, Tegenlicht en Nieuwsuur als uitgangspunt genomen. Hiervoor is gekozen, omdat de publieke omroep de grootste onderzoeksjournalistieke organisatie in Nederland is (NPO-organisatie, 2023), er zeer recentelijk onderzoek is gedaan naar de werkcultuur (Van Rijn et al., 2024), en de NPO uitsluitend audiovisuele onderzoeksprogramma's (radio en televisie) met een eigen redactie onder zijn hoede heeft.

In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

‘Welke typologie is er te identificeren in de carrières van Nederlandse vrouwelijke onderzoeksjournalisten werkend in de audiovisuele journalistiek bij de NPO, bekeken vanuit het perspectief van theorie over boundary work en life history?’

Om deze vraag te beantwoorden, is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Er zijn diepte-interviews met twaalf vrouwelijke onderzoeksjournalisten afgenomen, waarna een inductieve data-analyse is uitgevoerd om een typologie van hun carrières te identificeren.

Davidson en Meyers (2016) hebben eerder een typologie van journalistieke carrières ontwikkeld. Deze is echter gebaseerd op zowel mannen als vrouwen, niet toegespitst op onderzoeksjournalistiek, en omvat geen beeld van een langere carrière, waarin aandacht is voor de rol die hun journalistieke identiteit en hun rolpercepties spelen. Er is daarom voortgebouwd op de typologie van Davidson en Meyers door deze aspecten te integreren in de voorliggende typologie.

Het volgende hoofdstuk, het theoretisch kader, gaat enerzijds in op de definitie van onderzoeksjournalistiek en de theorie over *boundary work* en *life history*, anderzijds wordt er een beeld geschetst van voorgaand onderzoek naar de carrières van journalisten, vrouwen, en vrouwelijke journalisten, en naar de onderzoeksjournalistiek in Nederland. Hoofdstuk 3 betreft de methode waarin de onderzoeksmethode (diepte-interview), de participanten en de data-analyse worden besproken. In hoofdstuk 4 worden de resultaten besproken. Ten slotte worden in hoofdstuk 5 de conclusie en discussie gepresenteerd.

2 Theoretisch kader

Zoals eerder geschetst, is er weinig onderzoek gedaan naar (de carrières van) vrouwelijke onderzoeksjournalisten. Daarentegen is er meer literatuur over de afzonderlijke onderwerpen ‘onderzoeksjournalistiek’ en ‘vrouwelijke journalisten’ verschenen. Het merendeel van de literatuur naar onderzoeksjournalisten betreft beschrijvingen van de beroepsgroep (De Kleuver et al., 2018; Lanosga et al., 2017; Pleijter & Opgenhaffen, 2023), rolpercepties en functies van onderzoeksjournalisten, en hun visie op de professie (Abdenour & Riffe, 2016; Bjercknes, 2022; Cancela & Dubied, 2022; Cancela et al., 2021; Lanosga & Houston, 2017). De literatuur over vrouwelijke journalisten heeft vooral betrekking op ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op de werkvloer (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Fontes et al., 2023; García-Mingo, 2019; Lobo et al., 2017; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021) en andersoortige belemmeringen zoals intimidatie, geweld of bedreigingen (Bruijn & Bouwmeester, 2022; Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020). Onderzoek naar de carrières van journalisten gaat voornamelijk in op welke ontwikkelingen of factoren binnen de journalistiek invloed hebben op hun carrières en hoe journalisten hier zelf tegenaan kijken en ermee omgaan (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021; Mathews et al., 2023; Meyers & Davidson, 2014; Pereira, 2020; Pereira, 2023).

Er wordt in dit theoretisch kader gebruik gemaakt van verschillende theoretische concepten en thema's. Allereerst wordt besproken wat onderzoeksjournalistiek is in 2.1, waarna de belangrijkste theorieën worden behandeld die bij het identificeren van de typologie van de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten worden toegepast. Deze betreffen *boundary work* en *life history*. *Boundary work* speelt een cruciale rol in het definiëren van onderzoeksjournalistiek, de visie die onderzoeksjournalisten hebben op de professie, en hun rolpercepties en functies, welke besproken worden in 2.2. Theorie over *life history*, specifiek de concepten ‘transities’ en ‘sleutelmomenten’, is belangrijk in het typeren en structureren van hun loopbanen. Deze concepten komen aan bod in 2.3.

Om te begrijpen welke sleutelmomenten zij als bepalend ervaren voor hun carrière, moeten deze in de context worden geplaatst van wie zij zijn als onderzoeksjournalist en in de context van hun rolpercepties. De twee theorieën vullen elkaar binnen dit onderzoek dus aan.

Vervolgens wordt besproken wat er eerder aan onderzoek is verschenen over de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten aan de hand van de volgende thema's: ‘Carrières van journalisten’ (2.4), ‘Carrières van vrouwen’ (2.5), ‘Carrières van vrouwelijke journalisten’ (2.6), en ‘Onderzoeksjournalistiek in Nederland’ (2.7). Dit theoretisch kader wordt afgesloten met een samenvatting.

2.1 Wat is onderzoeksjournalistiek?

2.1.1 Discussie in de wetenschap

Onderzoeksjournalistiek is een begrip waar, zowel in de literatuur als onder onderzoeksjournalisten onderling, geen eenduidige definitie van bestaat (Bjercknes, 2022, p. 1040; Cancela et al., 2021, p. 880;

Carson, 2019b, p. 53; Konow-Lund & Høiby, 2023, p. 1593). Het belangrijkste discussiepunt hierin betreft de vraag of onderzoeksjournalistiek als een hoogstaande en aparte vorm van journalistiek kan worden gezien, of als een onderdeel van reguliere journalistiek, waarmee iedere journalist onderzoeksjournalistiek werk kan doen (Bjerknes, 2022, p. 1040; Cancela, 2021, p. 1364).

Aan de ene kant wordt onderzoeksjournalistiek gedefinieerd als: “A distinct reporting genre with specific elements that combine to provide audiences with more information than they are likely to get from non-investigative reporting” (Carson, 2019b, p. 54). Ook De Burgh (2008) pleit voor een duidelijke scheiding (p. 11) tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek en definieert het laatste als: “Discovering the truth and identifying lapses from it in whatever media may be available” (p. 10). Daarbij definiëren Konow-Lund en Høiby (2023, p. 1593) onderzoeksjournalistiek bijvoorbeeld als: “A unique set of skills and practices dedicated to holding power to account”. Ook Stetka en Örnebring (2013, p. 415) onderscheiden onderzoeksjournalistiek van andere vormen van journalistiek door de volgende definitie te hanteren: “Investigative journalism is sustained news coverage of moral and legal transgressions of persons in positions of power and that requires more time and resources than regular news reporting”.

Aan de andere kant zouden de werkzaamheden van onderzoeksjournalisten juist niet zo van die van reguliere journalisten verschillen, omdat onderzoeksjournalistiek niet een andere vorm, maar juist de essentie van journalistiek zou zijn (Cancela et al., 2021, p. 880). Het werk dat sommigen toeschrijven aan onderzoeksjournalistiek – informatie blootleggen, vaak over machthebbers – kan namelijk ook gezien worden als fundamenteel voor journalistiek in het algemeen, dus ook voor het werk van reguliere journalisten (Harcup, 2015, p. 108).

Hoewel er dus twee verschillende visies zijn op wat onderzoeksjournalistiek is, zijn beide opvattingen het er in de basis over eens dat onderzoeksjournalistiek het blootleggen van misstanden op basis van verborgen informatie is, waarbij die informatie vaak van publiek belang is (Cancela et al., 2021, p. 882). Dit kost vaak veel inspanning, tijd en geld, en er moeten verschillende hulpmiddelen aan te pas komen. Beide opvattingen gaan echter niet in op hoeveel hiervan nodig is om journalistiek als onderzoeksjournalistiek te bestempelen (Cancela et al., 2021, p. 882).

2.1.2 Gehanteerde definitie

Ook in de wijze waarop De Kleuver et al. (2018) onderzoeksjournalistiek in Nederland hebben geoperationaliseerd, worden kwantiteiten niet genoemd. Dit is echter in zowel Nederlands als buitenlands onderzoek een van de meest uitgebreide en concrete definities. Aangezien deze scriptie betrekking heeft op Nederlandse onderzoeksjournalisten wordt onderstaande definitie van onderzoeksjournalistiek gehanteerd. Volgens deze definitie bevat onderzoeksjournalistiek de volgende vijf kenmerken (De Kleuver et al., 2018, pp. 14-15):

- Onderzoek begint met een – in onafhankelijkheid geformuleerde – onderzoeksvraag.
- Feiten en verbanden die eerst niet zichtbaar of opzettelijk verborgen waren, worden blootgelegd. Hierbij gaat het voornamelijk om het controleren van de macht of om het blootleggen van overtredingen, misstanden en onwenselijke maatschappelijke ontwikkelingen.
- Er moet een algemeen belang in het geding zijn.
- Er worden onderzoeksjournalistieke methoden (zoals grootschalig dataonderzoek, enquêtes en Wet Open Overheid (Woo)-verzoeken) gebruikt welke minder worden ingezet in de ‘reguliere’ journalistiek.
- Onderzoeksjournalistiek kost meer tijd dan reguliere journalistiek.

2.2 Visie van onderzoeksjournalisten op de professie: boundary work

2.2.1 Onderscheiden van onderzoeksjournalistiek

Niet alleen onder wetenschappers is er onenigheid over wat onderzoeksjournalistiek precies is en of/hoe het zich onderscheidt van reguliere journalistiek, ook onderzoeksjournalisten zelf maken deel uit van de discussie (Bjerknes, 2022, p. 1037). Deze discussie is te typeren binnen theorie over *boundary work*, een veelgebruikt principe om bepaalde discussies, principes en normen te verklaren.

Normaliter betreft *boundary work* het vaststellen van de manier waarop journalistiek wordt afgebakend van niet-journalistiek, en journalisten van niet-journalisten (Carlson & Lewis, 2019, p. 123). Enerzijds is het niet duidelijk wie zich journalist mag noemen – het is immers een vrij beroep – en anderzijds is het niet helder wat journalistiek precies is; het verandert continu door de komst van nieuwe actoren als influencers en bloggers, nieuwe technologieën en journalistieke vertelvormen (Carlson & Lewis, 2019, p. 126). Hiermee vormt *boundary work* binnen het journalistieke discours een bepalende factor om de grenzen van journalistiek vast te stellen en zich te onderscheiden van andere informatie. Dit doen journalisten om controle en legitimiteit voor hun vak te creëren, maar ook om te bepalen wat hun rolperceptie is (Carlson & Lewis, 2019, pp. 123-126). Ditzelfde *boundary work* houdt onderzoeksjournalisten ook bezig, maar dan met de vraag hoe ze het onderscheid maken tussen onderzoeksjournalistiek en journalistiek.

Onderzoeksjournalisten spreken over een hogere vorm van journalistiek wanneer zij het over onderzoeksjournalistiek hebben: het zou “nobeler”, “complexer” en “veeleisender” werk zijn dan reguliere journalistiek (Cancela et al., 2021, p. 884). Onderzoeksjournalisten zijn echter terughoudender in het definiëren van wat onderzoeksjournalistiek precies is: het zou juist de kern van journalistiek zijn (Cancela et al., 2021, p. 885). Onderzoeksjournalisten zien het vak dus niet als een gescheiden entiteit, maar beschouwen het meer als een vorm van *advanced reporting* (Cancela et al., 2021, p. 886). Dat onderzoeksjournalisten het lastig vinden om hun vak te definiëren, kan ook als een vorm van verwachtingsmanagement gezien worden. Door een eenduidige definitie van onderzoeksjournalistiek aan te houden, zouden zij namelijk ook een hoge standaard voor zichzelf

stellen (Cancela et al., 2021, p. 885). Onderzoeksjournalisten blijken namelijk vaak een discrepantie te ervaren tussen enerzijds het naleven van hun onderzoeksjournalistieke idealen en anderzijds hun dagelijkse bezigheden (Cancela & Dubied, 2022, p. 1064); vooral op het gebied van de hoeveelheid tijd die ze kunnen spenderen aan onderzoek binnen de dagelijkse nieuwsroutine.

Om aan te duiden wat onderzoeksjournalistiek is, zijn ze dus eerder geneigd te spreken over verschillende elementen die onderzoeksjournalistiek vormen. Hoe meer deze elementen aanwezig zijn, hoe meer er sprake is van onderzoeksjournalistiek: er bestaan dus gradaties van onderzoeksjournalistiek. Er is daarmee sprake van een continuüm met aan de ene kant *basic reporting* en aan de andere kant *full-fledged investigative endeavor* (Cancela et al., 2021, p. 887).

In dit continuüm worden ‘motieven’ en ‘omvang van inspanning’ als belangrijkste criteria beschouwd: onder motieven zien onderzoeksjournalisten het blootleggen van misstanden en onthullen van geheimen als meest belangrijk, bij omvang van inspanning gaat het er vooral om dat de onderzoeksjournalist zelf de tegel had gelicht, en om de hoeveelheid bronnen, tijd en geld die in het onderzoek zaten (Cancela et al., 2021, p. 888). Dit onderzoek baseerde zich op diepte-interviews met 23 Zwitserse onderzoeksjournalisten (Cancela et al., 2021, p. 888). Vergelijkbaar met Nederland, is bescherming van persvrijheid in Zwitserland een groot goed, waarbij journalisten relatief veel autonomie ervaren in het uitvoeren van hun werk (Cancela et al., 2021, p. 879). Daarom stellen de auteurs dat de resultaten generaliseerbaar zijn naar andere Noord- en West-Europese landen.

2.2.2 Functies van onderzoeksjournalisten

In het journalistieke discours manifesteert *boundary work* zich ook in de discussie over functies van onderzoeksjournalisten. Op basis van verschillende rolpercepties die onderzoeksjournalisten in hun werk hanteren, zijn meerdere onderzoeksjournalistieke functies te onderscheiden. Zo zien onderzoeksjournalisten zichzelf de *adversarial*-functie vervullen, waarbij ze kritisch zijn op de overheid en het bedrijfsleven door sceptisch te zijn over hun acties (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233; Lanosga & Houston, 2017, p. 1114; Lanosga et al., 2017, p. 276). Ook kunnen onderzoeksjournalisten zich in de *interpreter*-functie vinden, waarin het onderzoeken van beweringen van de overheid en het analyseren en interpreteren van complexe problemen (Lanosga & Houston, 2017, p. 1114; Lanosga et al., 2017, p. 276) centraal staan, naast het onderzoeken van internationaal en bespreken van nationaal beleid (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233). Ook de *(populist)-mobilizer*-functie is een categorie waar onderzoeksjournalisten zich in herkennen. Hierin is het belangrijk dat zij mogelijke oplossingen voor maatschappelijke problemen bieden, anderen motiveren zich te mengen in discussies (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233; Lanosga et al., 2017, p. 276) en hen te laten pleiten voor verandering naar aanleiding van onderzoek. Ook betreft deze functie dat journalisten beleidsmakers zo ver krijgen deze veranderingen door te voeren, en met hen samenwerken om dit mogelijk te maken (Lanosga & Houston, 2017, p. 1114). Daarbij bepalen onderzoeksjournalisten in deze functie de politieke agenda en bieden ze burgers een podium om zich te uiten (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233).

Ook kunnen er twee soorten functies onderscheiden worden die specifiek gelden voor onderzoeksjournalisten die werkzaam zijn in de audiovisuele journalistiek: de *traditionalist*- en *entertainer*-functie. In de *traditionalist*-functie is het belangrijk dat verhalen die niet geverifieerd kunnen worden ook niet gemaakt worden, en dat onderzoeksjournalisten zich richten op een zo breed mogelijk publiek. De *entertainer*-functie betreft dat onderzoeksjournalisten anderen moeten vermaken en bij hen culturele interesses moeten wekken (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233). De *traditionalist*-functie wordt door audiovisuele onderzoeksjournalisten als belangrijkste geacht van de vijf functies, en de *entertainer*-functie als minst belangrijk (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233).

De drie eerstgenoemde functies waar onderzoeksjournalisten zich in herkennen, komen grotendeels overeen met de functies waarin reguliere journalisten zich kunnen vinden (Weaver et al., in Abdenour & Riffe, 2016, p. 234). Dit toont nogmaals aan dat het onderscheid tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek lastig te maken is. Bovengenoemde onderzoeken zijn uitgevoerd in de Verenigde Staten in de vorm van een enquête, onder respectievelijk 165 onderzoeksjournalisten werkzaam bij televisie (Abdenour & Riffe, 2016, p. 229) en 861 onderzoeksjournalisten werkzaam bij kranten, tijdschriften, radio, televisie, en online platforms (Lanosga & Houston, 2017, p. 1109; Lanosga et al., 2017, p. 269). De sample is relatief groot en afkomstig uit een groot westers land – welke onderzoeksjournalisten werkend bij televisie en radio ook vertegenwoordigt – wat een positief effect heeft op de generaliseerbaarheid van de resultaten naar Nederland.

In Nederlands onderzoek (Pleijter & Opgenhaffen, 2023), worden drie andere functies van onderzoeksjournalistiek gehanteerd, namelijk die van de VVOJ (VVOJ, 2022): controlerend, signalerend en opsporend. Controlerende onderzoeksjournalisten richten zich op “de toetsing van beleid of het functioneren van overheid, bedrijven en andere organisaties, inclusief het blootleggen van onbedoelde of ongewenste (neven)effecten”. Signalerende onderzoeksjournalisten focussen zich op “het opsporen van maatschappelijk relevante veranderingen in de samenleving, zoals sociale, economische, politieke en culturele trends”. Opsporende onderzoeksjournalisten richten zich op “het opsporen van overtredingen van wetten, regels of fatsoensnormen, door overheid, bedrijven, organisaties of individuele personen” (VVOJ, 2022). Van de Nederlandse (en Vlaamse) onderzoeksjournalisten geven de meesten aan zich liever als algemeen onderzoeksjournalist te identificeren. Daarna kunnen de meesten zich vinden in de controlerende functie, gevolgd door de signalerende en opsporende functie (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 27). Meer vrouwen dan mannen zien zich als een bepaald soort onderzoeksjournalist en minder als algemeen onderzoeksjournalist (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 27). Dit onderzoek hanteerde een enquête en diepte-interviews als methode. De enquête is ingevuld door 182 Nederlandse en Vlaamse onderzoeksjournalisten (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 15). Daarbij zijn 34 onderzoeksjournalisten geïnterviewd (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 64). Daarvan was het merendeel Nederlands.

De theorie over *boundary work* vormt in het voorliggend onderzoek een belangrijk principe, omdat hiermee de discussie over het onderscheid tussen onderzoeksjournalistiek en reguliere

journalistiek kan worden verklaard, naast de functies die onderzoeksjournalisten hanteren in hun werk.

2.3 Carrières en life history

Een andere belangrijke theorie die gehanteerd wordt, is *life history*. Deze staat in deze sectie centraal. Eerst wordt de definitie van carrière behandeld, waarna wordt ingegaan op twee belangrijke concepten uit de theorie naar *life history*: ‘sleutelmomenten’ en ‘transities’.

2.3.1 Definitie carrière

Een carrière is een pad dat iemands traject door de arbeidsmarkt in kaart brengt, ongeacht of dit traject wordt gekenmerkt door conventionele ideeën van succes of niet (Davidson & Meyers, 2016, p. 193). Met het doorlopen van een carrière gaan vaak veranderingen gepaard, bijvoorbeeld op het gebied van autoriteit, inkomsten en de omgeving waar iemand in werkt (Hughes, in Davidson & Meyers, 2016, p. 193). Daarbij is een carrièrepad niet van tevoren bepaald: verschillende beslissingen binnen een carrière kunnen na verloop van tijd van grote invloed zijn geweest op iemands bewandelde carrièrepad (Pereira, 2023, p. 2537). Deze elementen vormen daarmee de in dit onderzoek gehanteerde definitie van carrière: een vooraf nog onbepaald traject door de arbeidsmarkt, gekenmerkt door verschillende veranderingen, waarbij conventionele ideeën van succes geen rol spelen.

2.3.2 Sleutelmomenten en transities

In het voorliggende onderzoek worden ‘sleutelmomenten’ als theoretisch concept gebruikt om de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in kaart te brengen, omdat deze sleutelmomenten dienen als een werkbaar en verklarend concept om structuur aan te brengen in deze carrières. Zoals eerder benoemd, zijn sleutelmomenten subjectieve ervaringen van definiërende momenten in iemands leven (Hareven & Masaoka, 1988, p. 272). Deze sleutelmomenten zijn een belangrijk begrip in onderzoek naar *life course* (Elder, in Laub & Sampson, 1993, p. 304) en *life history* (Ingelaere et al., in Davies et al., 2018, p. 5). Sleutelmomenten ontstaan wanneer iemand in zijn of haar leven veranderingen ervaart die hij of zij als belangrijk of bepalend ziet (Elder, in Laub & Sampson, 1993, p. 304; Hareven & Masaoka, 1988, p. 272). Deze veranderingen worden ook wel aangeduid als ‘transities’ of ‘discontinuïteiten’ in iemands leven (Hareven & Masaoka, 1988, p. 272; Laub & Sampson, 1993, p. 304). Deze transities omvatten bijvoorbeeld het ouderlijk huis verlaten, beginnen met werken, trouwen (Hareven & Masaoka, 1988, p. 272), een dierbare verliezen of een kind krijgen. Deze transities, die veel individuen in hun leven meemaken en daarmee worden gekenmerkt als veelvoorkomend of ‘normatief’, kunnen door hen als belangrijke transitie worden beschouwd, maar niet als levensbepalend sleutelmoment (Hareven & Masaoka, 1988, p. 272). Daarentegen kan iemand zo’n normatieve transitie ook wél als sleutelmoment ervaren (Hareven & Masaoka, 1988, p. 272). Kortom: elk sleutelmoment is een transitie, maar niet elke transitie is een sleutelmoment. Dat betekent

dat ook niet-normatieve transitieën door individuen kunnen worden beschouwd als sleutelmoment in hun leven; wat zij ook maar als definiërend of bepalend voor hun verdere leven zien.

Waar onderzoek naar *life course* alleen gericht is op iemands leven, brengt onderzoek naar *life history* enerzijds in kaart welke sleutelmomenten in iemands leven zijn voorgekomen, maar ook hoe subjectiviteit hier een rol in speelt: bijvoorbeeld hun percepties, herinneringen, relaties tot anderen, maar ook hun ambities of zaken waar ze spijt van hebben (Davies et al., 2018 p. 5). Deze subjectieve ervaringen hebben invloed op de keuzes en gebeurtenissen die uiteindelijk iemands leven bepalen (Davies et al., 2018, p. 5).

Een essentieel onderdeel van ieders leven is zijn of haar carrière, welke voor een groot deel iemands identiteit vormgeeft en hoe iemand zijn of haar leven ervaart (Bowe, in Meyers & Davidson, 2014, p. 989). Een subjectievere benadering van carrières gaat verder dan alleen een functietitel, werkgever of salaris, maar omvat juist hoe mensen hun carrière beleven en doorleven (Meyers & Davidson, 2014, p. 990).

Vanwege de subjectievere aard van *life history* waarmee individuen vanuit hun eigen ervaringen een beeld van hun carrière kunnen schetsen binnen een grotere maatschappelijke context (Meyers & Davidson, 2014, pp. 988-990) en het gegeven dat de ervaringen van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in het voorliggende onderzoek centraal staan, is de *life history*-benadering in dit onderzoek gehanteerd (zie Hoofdstuk 3). Naast *boundary work* vormt *life history* de andere belangrijke theorie die wordt toegepast bij het identificeren van de voorliggende typologie.

Nu de twee belangrijke theorieën waarmee de data worden geanalyseerd zijn behandeld, wordt in de volgende secties het eerdere onderzoek naar de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten besproken aan de hand van de thema's: 'Carrières van journalisten' (2.4), 'Carrières van vrouwen' (2.5), 'Carrières van vrouwelijke journalisten' (2.6), en 'Onderzoeksjournalistiek in Nederland' (2.7).

2.4 Carrières van journalisten

Empirisch onderzoek naar de carrières van journalisten is tot op heden weinig gedaan, waarbij het bestaande onderzoek meestal een kwantitatieve beschrijving geeft van de beroepsgroep (Pereira, 2020, p. 39), die dus weinig verklarende informatie geeft. Ook in Nederland is er weinig onderzoek naar de carrières van journalisten gedaan. Buitenlands, kwalitatief onderzoek (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021; Mathews et al., 2023; Meyers & Davidson, 2014; Pereira, 2020; Pereira, 2023; Tsui & Lee, 2012) naar de carrières van journalisten neemt vaak diepte-interviews als uitgangspunt, waardoor er gedetailleerder kan worden ingegaan op de carrière en keuzes van journalisten. Dit impliceert wel dat er een klein sample is onderzocht en de resultaten specifiek zijn voor het land waar de journalisten werken, wat ook geldt voor het voorliggende onderzoek. Desondanks wordt er op basis van het bestaande onderzoek getracht een schets te maken van de literatuur naar carrières van journalisten.

2.4.1 Typologie van journalistieke carrières

Zoals besproken wordt de typologie van journalistieke carrières van Davidson en Meyers (2016) als vertrekpunt genomen voor de in dit onderzoek gepresenteerde typologie. Met hun typologie, gebaseerd op zestig *life history*-interviews met Israëlische journalisten, brengen zij in kaart hoe de journalistieke arbeidsomstandigheden samenhangen met de manier waarop journalisten hun werk uitvoeren. Hoewel de situatie voor journalisten in Israël momenteel wellicht anders ligt in verband met het Israël-Palestina-conflict, bleek daarvoor dat de rolpercepties en houding van Israëlische journalisten vergelijkbaar zijn met die van journalisten uit andere westerse landen (Hanitzsch et al., 2011, p. 287).

Een belangrijke kanttekening bij dit onderzoek is dat een individuele carrière niet maar één type carrière hoeft te omvatten; elke fase uit iemands carrière kan een ander type zijn (Davidson & Meyers, 2016, p. 194). De types omvatten: het ‘bureaucratische carrièretype’, het carrièretype ‘zzp’er’, het type ‘zzp’er tegen wil en dank’, het ‘professionele carrièretype’ en het ‘vrijwillige carrièretype’.

Het ‘bureaucratische carrièretype’ kenmerkt zich door een grote vorm van macht van de organisatie voor wie de journalist werkt. Regels voor de manier waarop gewerkt moet worden, liggen vaak vast, waarbij deze regels worden toegepast door middel van beloningen en afstraffing. Hier staat tegenover dat de organisatie vaak over veel journalistieke middelen beschikt om het werk uit te voeren, en goede arbeidsvoorwaarden biedt. Groeien binnen de organisatie is echter vaak lastig (Davidson & Meyers, 2016, pp. 198-199).

Voor het carrièretype ‘zzp’er’ geldt dat een journalist met verschillende projecten tegelijkertijd bezig is, hierbij verschillende netwerken opbouwt, maar niet tot nauwelijks verbonden is aan een organisatie. Met dit type gaat daarom een grote hoeveelheid autonomie gepaard. De netwerken en ervaringen waarover dit type journalisten beschikt, brengen hen verder in hun loopbaan (Davidson & Meyers, 2016, p. 200).

De ‘zzp’er tegen wil en dank’, het derde carrièretype, is een resultaat van de onzekere arbeidsmarkt. Verschillende arbeidscontracten, weinig baanzekerheid, en veel inspanning maar weinig inkomsten kenmerken deze carrièresoort. Ook hierbij zijn journalisten op zoek naar verschillende projecten om aan te werken, maar dit wordt hen, ten opzichte van het vorige carrièretype, juist opgelegd, in plaats van dat ze er zelf voor kiezen (Davidson & Meyers, 2016, pp. 201-202).

Bij de vierde carrièresoort, het ‘professionele carrièretype’, gaat het om mensen die zich onderdeel voelen van een bepaalde beroepsgroep die in de loop der tijd een vorm van autonomie en gezag op hun expertisegebied – in dit geval de journalistiek – heeft kunnen verkrijgen, doordat zij de normen en waarden van het vak met elkaar delen. Dit gevoel kan alleen ontstaan onder bepaalde omstandigheden. In de bureaucratische setting kan bijvoorbeeld een organisatie een journalist de nodige (financiële) middelen geven om ergens verslag van te doen, waardoor diegene zich beter kan identificeren met de (waardes van de) journalistieke beroepsgroep. In het geval van zzp’ers kunnen zij

dit gevoel ervaren doordat ze de vrijheid en autonomie voelen om zich volledig toe te wijden aan het bedrijven van journalistiek (Davidson & Meyers, 2016, pp. 203-204).

Het vijfde en laatste type is het ‘vrijwillige carrièretype’. Hier gaat het om mensen die wel journalistiek werk verrichten, maar hier niet voor betaald krijgen. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die niet meer werkzaam zijn in de journalistiek, maar een baan in een andere sector vonden en daar nog wel journalistiek werk verrichten om zich te kunnen identificeren met de journalistieke beroepsgroep (Davidson & Meyers, 2016, p. 205). Dit kunnen ook mensen zijn die nog journalistiek werk verrichten omdat hun huidige werkgever dat wil (Davidson & Meyers, 2016, p. 205).

In de bovenstaande typologie van journalistieke carrières staat voornamelijk het type arbeidsrelatie centraal. Daarbij is deze typologie niet toegespitst op onderzoeksjournalistiek, maar op reguliere journalistiek. Bovendien is deze carrièretypologie gebaseerd op zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten. Ook is er weinig aandacht voor de rol die hun identiteit als journalist en hun rolpercepties spelen, en omvat deze typologie geen beeld van een langere journalistieke carrière en welke gebeurtenissen en keuzes deze vorm hebben gegeven. Aangezien een subjectieve benadering van carrières, welke in het voorliggende onderzoek centraal staat, een carrière als meer ziet dan alleen een arbeidsrelatie (Meyers & Davidson, 2014, p. 990), bouwt dit onderzoek voort op de typologie van Davidson en Meyers (2016) door ook de bovengenoemde aspecten te integreren in de voorliggende typologie naar de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten.

2.4.2 Start van journalistieke carrière

De oprichting van de School voor Journalistiek in 1966 zorgde ervoor dat journalistiek voor het eerst een geschoold beroep werd (Wijffjes, 2004, p. 355). Journalistiek werd steeds minder gezien als een vak waar je alleen aanleg voor nodig had, en steeds meer als een beroep waar een opleiding voor nodig was, waarmee de nodige kwalificaties voor journalisten strenger werden (Drok, 2019, pp. 113-114) en gehoopt werd dat de kwaliteit van de Nederlandse journalistiek zou verbeteren (Wijffjes, 2004, pp. 352-355). In de jaren daarna, voornamelijk de jaren tachtig en negentig, ging met de groei van het aantal dagbladen, en later de groei van het televisie- en radiobestel bij zowel de publieke als commerciële omroepen (Wijffjes, 2004, pp. 419-427), ook een groei van het aantal journalisten gepaard. Hiermee kwam op zijn beurt weer meer vraag naar meer vakopleidingen (Wijffjes, 2004, pp. 433-434). De vraag naar meer universitaire opleidingen kwam vooral vanuit de journalistieke dagbladen, die het niveau van de hbo-studenten soms te laag vonden en de kwaliteit van hun redacties wilden verbeteren (Wijffjes, 2004, p. 434).

Ook buiten Nederland was een verschuiving gaande ten aanzien van het idee dat de journalistiek voor iedereen toegankelijk was. Hierbij moet nogmaals benadrukt worden dat de hier besproken onderzoeken veelal buitenlands, maar westers, van aard zijn, waarbij het merendeel is gebaseerd op diepte-interviews met een relatief klein sample.

Journalistiek werd steeds meer gezien als werk waarvoor je opgeleid moest worden, waarmee het aantal journalistiekopleidingen en afgestudeerden groeiden (Frith & Meech, 2007, pp. 137-138). Hiermee werden sollicitatieprocedures bij mediabedrijven strenger en stelden zij meer eisen, bijvoorbeeld ervaring in de vorm van een stage (Pereira, 2020, p. 45), waar sommige journalistiekopleidingen ruimte voor vrijmaken in hun curriculum (Pereira, 2023, p. 2540). Dit is dan ook een van de manieren waarop journalisten hun eerste baan vinden (Pereira, 2020, p. 45; Pereira, 2023, p. 2540), naast het afronden van een journalistiek- (Frith & Meech, 2007, p. 150), media- of communicatieopleiding (Pereira, 2023, p. 2538).

Toch is ook nog steeds te zien dat mensen met een andersoortige opleiding hun start kunnen maken in de journalistiek, door na hun opleiding bijvoorbeeld extra journalistieke training te volgen (Pereira, 2023, pp. 2538-2539). Ook mensen zonder officiële opleiding, ook in Nederland (Drok, 2019, p. 114), maken hun start in de journalistiek; bijvoorbeeld door ervaring opgedaan te hebben bij hun schoolkrant of in onbetaald journalistiek werk (Meyers & Davidson, 2014, p. 994). Ook blijkt dat het in een vroeg stadium doen van journalistiek-gerelateerd werk vaak leidt tot het snel vinden van een eerste baan (Feldman, 1995, p. 25).

Er zijn verschillende redenen waarom journalisten kiezen om het vak in te gaan: sommigen zien overeenkomsten tussen hun persoonlijkheid en bij wat ze dachten dat het vak zou inhouden, anderen willen graag het publieke belang dienen (Meyers & Davidson, 2014, p. 995) of kozen een carrière in de journalistiek op basis van hun idee van journalistiek werk (Pereira, 2023, p. 2539).

In Nederland vindt ongeveer de helft van de afgestudeerden hetzelfde jaar een baan in de journalistiek. De meesten gaan daarna werken als zzp'er of komen in loondienst te werken als redacteur bij een lokale, regionale of landelijke omroep. Dit wordt gevolgd door een baan in loondienst als redacteur bij een uitgeverij (Kivits, 2024). Het onderzoek van Kivits (2024) is onderdeel van een grootschalig onderzoek naar de Nederlandse journalistieke arbeidsmarkt, waarvan de algehele resultaten later dit jaar verschijnen. Aanleiding voor het onderzoek was het ontbreken van stelselmatige data over de journalistieke arbeidsmarkt in Nederland (Kivits, 2023).

2.4.3 Verdere journalistieke loopbaan

Op basis van onderzoek, ook buiten Nederland, kent het vervolg van journalistieke carrières niet een eenduidig traject. Na hun eerste baan verschilt het of journalisten loyaal blijven aan het medium waarin ze zijn begonnen (Frith & Meech, 2007, p. 150) of niet (Pereira, 2020, pp. 46-47). Daarnaast is het wisselend hoe vaak journalisten daarna van baan veranderen: sommigen nooit, anderen meerdere keren (Pereira, 2020, p. 50; Pereira, 2023, pp. 2541-2542). Dat sommige journalisten genoodzaakt zijn om veel van baan te wisselen, heeft te maken met de onzekere journalistieke arbeidsmarkt (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021, p. 65). Deze wordt gekenmerkt door financiële onzekerheid (Mathews et al., 2023, p. 68; Meyers & Davidson, 2014, p. 1000), de makkelijke omgang van mediaorganisaties met soorten arbeidscontracten (Pereira, 2023, p. 2542), zoals tijdelijke of freelancecontracten, en

verslechterde arbeidsomstandigheden (Meyers & Davidson, 2014, p. 1000) waarbij er van journalisten steeds meer gevraagd wordt, maar zij steeds minder toegang hebben tot de nodige middelen om hun werk te doen (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021, p. 53; Mathews et al., 2023, p. 63). Daarentegen wordt er van hen vaak wel verwacht dat hun werk voorrang heeft op hun privéleven (Pereira, 2023, p. 2544), waardoor zij ontevreden zijn over de disbalans tussen deze twee (Mathews et al., 2023, p. 69).

Door deze omstandigheden ervaren journalisten een sterk gevoel van onzekerheid en stress (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021, p. 53) in hun werk, wat een negatief effect kan hebben op hun mentale gezondheid (Mathews et al., 2023, p. 70), met een burn-out tot gevolg (MacDonald et al., 2016, p. 35). Die onzekerheid zorgt ervoor dat journalisten vooral bezig zijn met het hier-en-nu, ook wel *presentism* genoemd (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021, p. 52): ze focussen ze zich vooral op hun dagelijkse werkzaamheden en zo min mogelijk op de toekomst van hun werk (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021, p. 60).

Gerelateerd aan de eerder besproken sleutelmomenten uit iemands carrière, zijn de momenten die iemand als hoogte- en dieptepunten in zijn of haar carrière ervaart. Onder journalisten is te zien dat zij hoogtepunten en momenten van succes altijd zien als iets wat zij zelf bereikt hebben, maar dieptepunten juist als iets waar zij zelf geen invloed op hebben gehad en bijvoorbeeld een resultaat zijn van de onzekere journalistieke arbeidsmarkt (Meyers & Davidson, 2014, pp. 996-998). Hoogtepunten kunnen onder meer het (als eerst) lichten van een tegel zijn, verslag doen van historische gebeurtenissen, en werken bij een bepaalde nieuwsorganisatie of daar een bepaalde aanstelling krijgen (Meyers & Davidson, 2014, pp. 996-997). Journalisten kennen ook dieptepunten in hun carrière, maar deze wijzen zij vaak toe aan externe factoren, zoals politieke spelletjes op de werkvloer, slechte (financiële) beslissingen van mensen hogerop, loonsverlagingen, ontslagrondes of juist de algehele staat van de nieuwsindustrie (Meyers & Davidson, 2014, p. 998).

Nu een beeld is geschetst van het verloop van journalistieke carrières kan verder ingegaan worden op de carrières van vrouwen en in het bijzonder van vrouwelijke journalisten. Zo wordt een referentiekader geschetst waarmee de carrières van de geïnterviewde vrouwelijke onderzoeksjournalisten geanalyseerd kunnen worden.

2.5 Carrières van vrouwen

Hoewel de voorgaande beschrijving van journalistieke carrières zowel voor mannelijke als vrouwelijke journalisten geldt, blijkt dat vrouwen in hun carrières te maken krijgen met meer obstakels dan hun mannelijke collega's (Ellemers, 2014, p. 46; Fouad et al., 2023, p. 786). Dit wordt verder besproken aan de hand van de volgende thema's: 'Gender bias en stereotypes', 'Hogere posities en het glazen plafond', en 'Werk en gezin combineren'. Deze worden hieronder uiteengezet aan de hand van verschillende studies die respectievelijk een zeer uitgebreid overzicht geven van bestaand onderzoek naar de carrières van vrouwen en de obstakels die zij daarin ervaren.

2.5.1 Gender bias en stereotypes

De ongelijke behandeling van vrouwen wordt ook wel geweten aan de zogenoemde *gender bias*, of gendergerelateerde vooringenomenheid. Dit principe stelt dat vooroordelen en stereotyperingen over vrouwen ervoor zorgen dat zij ongelijk behandeld worden in hun carrière, doordat mogelijkheden tot verdere carrièreontwikkeling hen ontnomen worden of doordat verdere ontwikkeling hen lastiger wordt gemaakt (Heilman, 2012, p. 114; Kossek et al., 2017, p. 234). Deze vooroordelen of stereotypes komen voort uit de verschillende verwachtingen die mensen impliciet hebben over mannen en vrouwen met betrekking tot hun rol in de maatschappij: vrouwen worden eerder geassocieerd met het gezin en met zorgzame eigenschappen, terwijl mannen vaker worden geassocieerd met een carrière en de vertoning van leiderschapskenmerken (Diekmann & Eagly, in Kossek et al., 2017, p. 234; Ellemers, 2014, p. 48). Doordat vrouwen hier niet mee geassocieerd worden, creëert dit het idee van een *lack of fit* binnen een hogere rol of een masculiene werksector (Ellemers, 2014, p. 49; Heilman, 2012, pp. 116-118). Dit zorgt er enerzijds voor dat vrouwen minder goed presteren in en minder motivatie hebben voor hun werk (Ellemers, 2014, p. 49), en anderzijds worden mannen hierdoor eerder op bepaalde posities geplaatst, wat de ontwikkeling van vrouwen in hun carrières beperkt (Heilman, 2012, p. 116).

2.5.2 Hogere posities en het glazen plafond

Een theorie die met de ongelijke carrièreontwikkeling van vrouwen sterk verbonden is, is het glazen plafond (*glass ceiling*): het gegeven dat vrouwen, ongeacht hun kwalificaties of prestaties, op een bepaald punt in hun carrière niet verder komen en geen hoge posities vervullen (Purcell et al., 2010, p. 705). Daarbij is dit effect sterker hogerop in een organisatie (Cotter et al., 2001, p. 655). Vrouwen die het glazen plafond tóch doorbreken, krijgen daar opnieuw te maken met meer problemen dan mannen. Omdat van vrouwen vaker wordt gezegd dat ze betere sociale vaardigheden hebben, zouden zij beter in staat zijn om problemen binnen een organisatie op te lossen. Hierdoor worden zij, wanneer zij al het glazen plafond doorbroken hebben, vaker op hogere posities gezet waar weinig sprake is van materiële hulpmiddelen om de problemen mee op te lossen (Ellemers, 2014, p. 50). Dit maakt het voor vrouwen veel lastiger om successen te boeken in een hogere positie dan voor mannen. Als het ze dan ook niet lukt, wordt dit weer toegeschreven aan hun gebrek aan leiderschapsvaardigheden (Ellemers, 2014, p. 50). Bovendien kunnen topvrouwen, door de vooroordelen die over vrouwen bestaan, door anderen als minder aardig gezien worden of afgestraft worden in hun werk (Kossek et al., 2017, p. 236).

Omdat vrouwen het idee hebben dat ze mannelijke eigenschappen moeten vertonen om succesvol een hoge positie te bekleden, gedragen zij zich in dergelijke posities ook anders ten opzichte van andere vrouwen en distantiëren zij zichzelf van hen (Ellemers, 2014, p. 50). Dit heeft wederom effect op de verwachtingen van vrouwen die deze posities niet bekleden (Ellemers, 2014, p. 50), wat de bestaande vooroordelen over vrouwen alleen maar bevestigt.

2.5.3 Werk en gezin combineren

Gerelateerd aan de verwachting dat vrouwen meer zorgzame eigenschappen hebben en mannen meer leiderschapkenmerken, is het impliciete vooroordeel dat de vrouw verantwoordelijk is voor het oplossen van de problemen die komen kijken bij een voltijds baan en een gezin, in plaats van dat de man dat is (Ellemers, 2014, p. 50). Wanneer vrouwen daarentegen meer tijd spenderen aan het gezin, wordt dit juist gezien als een gebrek aan professionaliteit, terwijl dit voor mannen niet geldt (Ellemers, 2014, p. 51). Ook zien leidinggevenden vrouwen vaak als minder in staat om hun werk en gezin te combineren, wat ertoe leidt dat vrouwen minder waarde hechten aan hun carrière en zich meer richten op het gezin (Ellemers, 2014, p. 51).

2.6 Carrières van vrouwelijke journalisten

Het gegeven dat vrouwen in hun carrières te maken krijgen met verschillende obstakels is niet anders voor vrouwelijke journalisten. Ook zij ervaren verschillende barrières in de ontwikkeling van hun loopbaan – meer dan hun mannelijke collega's – en worden wezenlijk anders behandeld. Redacties kennen geregeld een masculiene werkcultuur waarin de man de norm vormt (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Fontes et al., 2023; García-Mingo, 2019; Hardin & Whiteside, 2009; Lobo et al., 2017; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021; Tsui & Lee, 2012). Ook buiten de redactie ervaren vrouwelijke journalisten vormen van (online) intimidatie, bedreiging of geweld (Bruijn & Bouwmeester, 2022; Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020). Het overgrote merendeel van deze onderzoeken (op Bruijn en Bouwmeester (2022) na) is uitgevoerd in het buitenland: een deel in West- en Zuid-Europa, maar ook in landen als de Verenigde Staten, Taiwan, India en Brazilië. Vaak worden diepte-interviews als methode gehanteerd. Dit heeft als nadeel dat er per onderzoek relatief weinig participanten onderzocht konden worden, maar als voordeel dat er dieper op hun ervaringen kon worden ingegaan (wat ook geldt voor het voorliggende onderzoek). Het totaalbeeld van alle onderzoeken zorgt voor een representatiever beeld van de carrières van vrouwelijke journalisten. De hierboven besproken onderwerpen zijn van belang voor de data-analyse en worden hieronder uitgewerkt.

2.6.1 Mannelijke werkcultuur op redacties

Journalistiek is van oorsprong een mannelijk beroep (Solis, 2021). Hoewel het beroep tegenwoordig door steeds meer vrouwen wordt uitgeoefend (Lobo et al., 2017, p. 1150), is er nog steeds sprake van een mannelijke journalistieke norm: de 'ideale' journalist is altijd beschikbaar (Robinson, in Hardin & Whiteside, 2009, p. 628) waarbij wordt verwacht dat deze mannelijke eigenschappen vertoont (Lobo et al., 2017, p. 1157; Topić & Bruegmann, 2021, p. 89). Aangezien deze norm veelal nog steeds geldt (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 25), krijgen vrouwen nog altijd te maken met seksistische praktijken, en worden ze op redacties gezien als buitenstaander (Lobo et al., 2017, p. 1150). Vrouwen zijn zich hier zeer bewust van (Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 68) en moeten zich daarom aanpassen

aan deze cultuur (Hardin & Whiteside, 2009, p. 637; Lobo et al., 2017, p. 1157; Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 68; Tsui & Lee, 2012, p. 372). Zo proberen vrouwen zich in deze cultuur te bewijzen door bijvoorbeeld overijverig te presteren, geen emotie te tonen (Topić & Bruegmann, 2021, p. 88), aan te geven liever met mannen te werken, zich stoer te gedragen (Hardin & Whiteside, 2009, p. 637) en een mondige houding te hebben (Fontes et al., 2023, p. 9). Vrouwen ervaren wel een tweestrijd. Als ze zich aanpassen aan de mannelijke cultuur, blijft de cultuur waar ze zo op tegen zijn in stand; als ze dit niet doen, worden ze gezien als ongeschikt voor het werk (Bourdieu, in Topić & Bruegmann, 2021, p. 90). Deze mannelijke redactiecultuur zorgt ervoor dat de mogelijkheden op het gebied van carrièreontwikkeling tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten niet hetzelfde zijn, en vrouwen genoeg moeten nemen met mindere posities (Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 64) en minder erkenning voor hun werk (Fontes et al., 2023, p. 1).

In de literatuur naar de ongelijke behandeling van vrouwelijke journalisten op redacties komen vier belangrijke thema's naar voren: 'Botsende rollen werk en privé', 'Het glazen plafond', 'Vrouwelijke onderwerpen' en 'Uiterlijk'. Deze worden hieronder besproken.

Botsende rollen werk en privé. Een belangrijk obstakel in de carrièreontwikkeling van vrouwelijke journalisten vormt de disbalans die vrouwen ervaren tussen journalist zijn en hun privéleven (García-Mingo, 2019, p. 315; Tsui & Lee, 2012, p. 378), vooral het moederschap en het werk (Fontes et al., 2023, p. 7; García-Mingo, 2019, p. 315; Lobo et al., 2017, p. 1159; Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 64; Topić & Bruegmann, 2021, p. 85). Het stereotype beeld dat vrouwen bezig moeten zijn met de thuissituatie (Tsui & Lee, 2012, p. 382) maakt dat zij het combineren van een gezin en het werk als lastiger ervaren dan mannen, omdat het werk gepaard gaat met onvoorspelbaarheid, onregelmatige uren (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 28) en lange dagen (Hardin & Whiteside, 2009, p. 636). Deze factoren kunnen er voor sommigen ook aan bijdragen dat ze het werk als veelzijdig en flexibel zien (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 29) en ze deze obstakels maar voor lief nemen om te ontwikkelen in hun carrière (Hardin & Whiteside, 2009, p. 636).

Daarnaast zijn vrouwen bang om zwanger te worden of om aan te kondigen zwanger te zijn, omdat ze bang zijn hun baan te verliezen, te worden verplicht als zzp'er te werken (Topić & Bruegmann, 2021, p. 85) of omdat ze dan minder gaan verdienen (Fontes et al., 2023, p. 7). Ondersteuning van familie en beschikking over financiële middelen dragen er echter wel aan bij dat vrouwen beter in staat zijn met deze disbalans om te gaan (Tsui & Lee, 2012, pp. 379-380), maar dan moeten zij die middelen wel hebben. Het gegeven dat het werk lastig te combineren is met het gezin, kan er juist ook voor zorgen dat vrouwen niet kiezen voor een gezin (García-Mingo, 2019, p. 317) en hun carrière voorop stellen.

Dit zogenaemde *personality conflict* (Tsui & Lee, 2012, p. 382) tussen vrouw en journalist zijn, wordt door hen niet alleen gedurende het moederschap en de aanloop daarnaartoe ervaren, maar soms ook al eerder wanneer vrouwen (nog) geen kinderen hebben en alleen een relatie hebben, of juist

later wanneer hun kinderen al ouder zijn (Tsui & Lee, 2012, p. 382). Daarbij zien sommige vrouwen een serieuzere relatie al als lastig te combineren met hun werk (García-Mingo, 2019, p. 315).

Glazen plafond voor vrouwelijke journalisten. De lastige combinatie van werk en privé zorgt er ook voor dat vrouwen minder kans hebben om een hogere positie op een nieuwsredactie te bekleden (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 32; Tsui & Lee, 2012, p. 381). Aangezien de mannelijke werkcultuur op redacties ook sterk aanwezig is in de top (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 32), kunnen vrouwen te maken krijgen met werkbeleid dat vooral mensen zonder primaire zorgverantwoordelijkheden bevoordeelt, voornamelijk dus mannen (Hardin & Whiteside, 2009, p. 629). Daarnaast kan dit glazen plafond ervoor zorgen dat van vrouwen wordt verwacht dat zij zich volledig inzetten voor hun werk, dat ze stoppen als journalist om aan hun verantwoordelijkheden thuis te voldoen, of dat ze in infotainment-media (*soft news*) gaan werken (Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 70).

Vrouwelijke onderwerpen. Ook binnen redacties bestaat het gegeven dat vrouwen de wat ‘zachtere’ onderwerpen vaker toegewezen krijgen, hoewel dit vroeger vaker voorkwam dan nu (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 34): zo krijgen mannen vaker onderwerpen zoals politiek en sport (Hardin & Whiteside, 2009, p. 629) toegewezen, en wordt van vrouwen verwacht dat zij de wat ‘vrouwelijkere’ onderwerpen verslaan (Topić & Bruegmann, 2021, p. 87). Het kan zelfs voorkomen dat belangrijke onderwerpen meteen aan mannen toegewezen worden (Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 68), omdat vrouwen er niet toe in staat zouden zijn om ze te verslaan (Fontes et al., 2023, p. 6).

Uiterlijk. Ook op het gebied van uiterlijk worden vrouwen anders behandeld dan mannen: zo wordt van mannen niet verwacht dat ze moeite doen voor hun uiterlijk, terwijl dit van vrouwen wel wordt verwacht (Lobo et al., 2017, p. 1160). Daarbij wordt er meer gelet op of vrouwen voldoen aan een schoonheidsideaal waar vaak ongepaste opmerkingen mee gepaard gaan (Fontes et al., 2023, p. 8). Niet alleen op basis van hun uiterlijk, maar ook op basis van geslacht, zijn vrouwen geregeld slachtoffer van fysieke en verbale intimidatie op de werkvloer (Van Rijn et al., 2024, p. 35). Voorbeelden hiervan zijn seksuele grappen of opmerkingen, pesten, verzoeken tot seksueel contact, zoenen of aanraking (Van Rijn et al., 2024, p. 41).

Wanneer er vanuit de top geen adequate reactie wordt gegeven op deze seksistische praktijken, zijn vrouwen ook niet geneigd er melding van te maken (Fontes et al., 2023, p. 10). Dit houdt de bestaande werkcultuur in stand, waarin vrouwelijke journalisten wezenlijk anders behandeld worden dan hun mannelijke collega's en zij minder mogelijkheden krijgen tot carrièreontwikkeling.

2.6.2 Aanvallen buiten de werkvloer

Naast (seksuele) intimidatie op de werkvloer, ervaren vrouwelijke journalisten ook buiten de redactie obstakels in hun carrière in de vorm van intimidatie, geweld en bedreiging (Bruijn & Bouwmeester, 2022; Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020), ofwel *attacks* of aanvallen genoemd (Stahel & Schoen, 2020, p. 1850). Hoewel niet-seksuele vormen hiervan zowel bij mannelijke als vrouwelijke journalisten voorkomen, krijgen vrouwen vaker te maken met seksueel geaarde aanvallen (Stahel & Schoen, 2020, p. 1861). Dit heeft te maken met het contrast dat mensen plaatsen tussen het beroep van journalist en het stereotype beeld dat over vrouwen bestaat: aangezien een journalist veel macht heeft binnen de samenleving, maar macht veelal een mannelijk kenmerk is, worden vrouwen door sommigen gezien als minder of niet-passend voor het beroep, waardoor zij meer te maken krijgen met seksistische aanvallen dan mannelijke journalisten (Stahel & Schoen, 2020, p. 1855). Deze bereiken hen in het echt (Konow-Lund & Høiby, 2023, pp. 1597-1598), via de post, maar tegenwoordig ook veel online via email en sociale media (Bruijn & Bouwmeester, 2022, pp. 12-14; Chen et al., 2020, p. 878). Het aangaan van interactie met het publiek is echter vaak een vereiste voor hun functie (Chen et al., 2020, p. 878). Online aanvallen hebben als doel vrouwen te bekritisieren, marginaliseren of stereotyperen op basis van hun geslacht (Chen et al., 2020, p. 878). Onder Nederlandse vrouwelijke journalisten blijkt dat zij vaker te maken krijgen met dit soort aanvallen online dan fysiek (Bruijn & Bouwmeester, 2022, p. 12). Bovendien blijken vrouwelijke televisiejournalisten vaker slachtoffer (Chen et al., 2020, p. 883), naast vrouwen die onderwerpen als politiek, immigratie, ras en feminisme verslaan (Chen et al., 2020, p. 885).

Vrouwen hanteren verschillende strategieën om met deze aanvallen om te gaan, maar merken ook de gevolgen die deze hebben op hun fysieke en mentale welzijn. Deze twee onderwerpen worden hieronder uiteengezet.

Strategieën. Omdat dit soort aanvallen een negatieve impact hebben op vrouwelijke journalisten, gebruiken zij bepaalde strategieën om ermee om te gaan (Chen et al., 2020, p. 886) of om ze te vermijden (Stahel & Schoen, 2020, p. 1854). Zo beperken ze hun contact met het publiek door minder reacties te lezen, moderators te gebruiken om bepaalde reacties te filteren (Stahel & Schoen, 2020, p. 1854), of te beperken wat ze zelf online plaatsen (Chen et al., 2020, p. 886). Ook kiezen journalisten ervoor bepaalde onderwerpen niet te verslaan (Chen et al., 2020, p. 886; Stahel & Schoen, 2020, p. 1854) of overwegen ze te stoppen in de journalistiek om de aanvallen een halt toe te roepen (Stahel & Schoen, 2020, p. 1854). Deze strategieën blijken vrouwen meer toe te passen dan mannen, omdat vrouwen meer stress door dit soort aanvallen ervaren dan mannen (Stahel & Schoen, 2020, p. 1862).

Effecten van aanvallen. Het ervaren van (seksuele) intimidatie, geweld of bedreiging kan grote gevolgen hebben. Op persoonlijk vlak kan het voor journalisten betekenen dat ze bang zijn en

zich onveilig voelen, lichamelijke klachten hebben, slecht slapen en mentale problemen ervaren (Bruijn & Bouwmeester, 2022, pp. 24-25). Ook kunnen dit soort aanvallen impact hebben op de manier waarop vrouwelijke journalisten hun werk doen: vrouwen nemen minder duidelijk stelling of gebruiken meer verzachtende woorden in hun verhalen, vermijden bepaalde plekken wanneer ze alleen werken of gaan helemaal niet meer alleen op pad (Bruijn & Bouwmeester, 2022, p. 28). Daarnaast kunnen dit soort aanvallen ervoor zorgen dat vrouwen bepaalde verhalen of verhalen over bepaalde personen niet publiceren (Bruijn & Bouwmeester, 2022, p. 28), waardoor het publiek geen toegang heeft tot deze informatie, waarmee de journalistiek haar functie van informatieverstrekker (Schudson, 2008, p. 13) minder goed kan vervullen (Konow-Lund & Høiby, 2023, p. 1603).

De bovenstaande bespreking van ‘Carrières van journalisten’, ‘Carrières van vrouwen’ en ‘Carrières van vrouwelijke journalisten’ vormen met het onderstaande ‘Onderzoeksjournalistiek in Nederland’ de belangrijkste literatuur die wordt toegepast bij het identificeren van de voorliggende typologie.

2.7 Onderzoeksjournalistiek in Nederland

Om de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland beter te kunnen begrijpen, is het belangrijk om in kaart te brengen hoe het onderzoeksjournalistieke medialandschap in Nederland eruit ziet en welke belangrijke ontwikkelingen dit landschap kenmerken. Ten slotte worden de kenmerken van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland besproken.

2.7.1 Landelijke onderzoeksjournalistiek steeds meer aanwezig

Zoals geschetst in de inleiding van deze scriptie heeft de onderzoeksjournalistiek in Nederland vanaf het begin van deze eeuw een steeds prominentere plek in het journalistieke landschap gekregen. Er bestaan echter grote verschillen tussen onderzoeksjournalistiek op lokaal, regionaal en landelijk niveau (De Kleuver et al., 2018; Pleijter & Opgenhaffen, 2023). Op lokaal niveau vindt er weinig tot geen onderzoeksjournalistiek plaats wegens gebrek aan financiële middelen en mankracht (De Kleuver et al., 2018, p. 21; Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 39). De regionale organisaties die onderzoeksjournalistiek verrichten, moeten daarbij het dagelijkse nieuws verslaan. Wegens de hoeveelheid tijd en geld die in onderzoeksjournalistiek werk zit, gaan deze twee in de regio daarom ook niet altijd samen (De Kleuver et al., 2018, p. 41). Op landelijk niveau wordt onderzoeksjournalistiek het meest bedreven (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 39). Dit is enerzijds terug te zien in dat de helft van de onderzoeksjournalisten voor een openbare omroep (radio of televisie) of een landelijke krant werkt (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 25); steeds meer landelijke kranten hebben inmiddels een eigen onderzoeksredactie gekregen. Anderzijds is dit te zien in het ontstaan van *online-only* media zoals Investico en Follow The Money, die zich volledig bezighouden met onderzoeksjournalistiek, en De Correspondent, die deels onderzoeksjournalistiek bedrijft. Ook is

er op landelijk (en internationaal) niveau steeds meer sprake van samenwerkingsverbanden tussen verschillende media (De Kleuver et al., 2018, pp. 23-24).

2.7.2 Financiering en tegenwerking

Met betrekking tot de financiering van onderzoeksjournalistiek, is ‘geefgeld’ een steeds belangrijkere rol gaan spelen (De Kleuver et al., 2018, p. 20). Zo subsidiëren het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ) en het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten (FBJP) bijvoorbeeld onderzoeksjournalistieke projecten en wordt er binnen de Nederlandse overheid ook meer geld vrijgemaakt voor onderzoeksjournalistiek (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022). Daarentegen merken onderzoeksjournalisten vanuit de overheid ook veel tegenwerking, zoals weinig bereidheid om informatie openbaar te maken, het vertraagd beantwoorden van Woo-verzoeken, of zelfs het verdacht maken van onderzoeksjournalisten (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 61). Ook persvoorlichters en juridische procedures maken het werk lastiger en risicovoller (De Kleuver et al., 2018, p. 42), waarbij de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) het werk verder bemoeilijkt (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 44). Dreigementen van advocaten zijn voor onderzoeksjournalisten daarom ook niet ongevoel (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 46). Niet alleen op juridisch gebied, maar ook daarbuiten krijgen onderzoeksjournalisten in Nederland te maken met bedreiging en intimidatie (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, pp. 47-50), wat hun werk bemoeilijkt en er soms ook toe leidt dat ze hun onderzoek niet publiceren, bij vrouwen vaker dan bij mannen (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, pp. 50-51).

2.7.3 Positie van zzp'ers

Bovenstaande belemmeringen vormen voor onderzoeksjournalisten die freelance werken vaak nog een extra uitdaging, aangezien zij niet de juridische ondersteuning krijgen die onderzoeksjournalisten in vaste dienst hebben, waarbij de zzp'er eventuele financiële kosten ook zelf moet dekken (De Kleuver et al., 2018, p. 26). Bovendien zijn de arbeidsvoorwaarden en inkomsten voor zzp'ers minder gunstig dan voor mensen die in vaste dienst werken (De Kleuver et al., 2018, pp. 25-41; Pleijter & Opgenhaffen, 2023, pp. 31-59). Hoewel voor zzp'ers externe financiering van hun werk, bijvoorbeeld via fondsen, een deel van de oplossing kan bieden, weigeren mediabedrijven soms voor een productie van een zzp'er te betalen of hier minder voor te betalen, omdat een fonds al subsidie heeft geleverd voor het onderzoek (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 60). Daarbij kost een subsidieaanvraag doen erg veel tijd; tijd die je als zzp'er niet uitbetaald krijgt (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 61).

In Nederland wordt de journalistieke arbeidsmarkt steeds meer gekenmerkt door onzekere arbeidscontracten, zoals tijdelijke en freelancecontracten (NVJ, z.d.). In de onderzoeksjournalistiek bestaat dan ook een derde van de Nederlandse onderzoeksjournalisten uit zzp'ers (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 23). Bij de publieke omroep heeft dit te maken met de constant fluctuerende

beschikbare budgetten die ervoor zorgen dat werknemers steeds vaker freelance- of tijdelijke contracten aangeboden krijgen (NVJ, z.d.).

2.7.4 Vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland

In de Nederlandse onderzoekjournalistiek hebben vrouwen meer te maken met onzekere arbeidscontracten dan mannen: vrouwen werken vaker als voltijds of deeltijds freelancer of met een voltijds, tijdelijk contract (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 23). Iets meer dan een kwart van de vrouwelijke onderzoeksjournalisten heeft een voltijds vast contract en werkt in loondienst (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 23). Daarbij komt dat vrouwen gemiddeld minder verdienen dan hun mannelijke collega's (respectievelijk gemiddeld 2692 euro en 2834 euro per maand), maar omdat vrouwen ook vaker in deeltijd werken en als freelancer kan dit het beeld wat vertekenen (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 30).

Vrouwelijke onderzoeksjournalisten zijn veelal hoogopgeleid: het overgrote merendeel behaalde een diploma aan de hogeschool of de universiteit; dit was vaker een journalistieke opleiding dan een andersoortige opleiding (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 21). Opvallend is dat vrouwelijke onderzoeksjournalisten boven de vijftig jaar minder vaak een journalistieke opleiding hebben gevolgd dan zij onder de vijftig (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 21). Wat betreft werkervaring na de opleiding hebben de meesten eerst een aantal jaar in de journalistiek gewerkt voordat zij de onderzoeksjournalistiek ingingen (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 24).

2.8 Samenvatting

In dit theoretisch kader is een beeld geschetst van de belangrijkste theorieën die in het voorliggende onderzoek gehanteerd worden, *boundary work* en *life history*, waarna het bestaande en voor deze scriptie relevante onderzoek naar de carrières van journalisten, van vrouwen en van vrouwelijke journalisten is besproken. Dit theoretisch kader sloot af met een schets van het onderzoeksjournalistieke medialandschap in Nederland en de belangrijkste ontwikkelingen daarin.

Vanuit het theoretische principe van *boundary work* is er een overzicht geschetst van de definitie van onderzoeksjournalistiek, hoe onderzoeksjournalisten hun vak zien en hoe ze het onderscheiden van reguliere journalistiek, en van de bijbehorende functies die zij hanteren in hun werk. Met dit principe kan enerzijds de discussie over het onderscheid tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek worden verklaard, anderzijds speelt dit principe een belangrijke rol in welke functies onderzoeksjournalisten in hun werk hanteren. Om deze reden is hiernaar gevraagd in de interviews (zie Bijlage 2, thema 1) en wordt het principe van *boundary work* gebruikt bij het analyseren van de interviewdata. Hiermee kunnen de identiteit en rolpercepties van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in kaart worden gebracht.

Ook werd de theorie over *life history* besproken, waarin twee concepten binnen dit theoretisch kader centraal stonden: 'sleutelmomenten' en 'transities'. Tijdens de interviews is er gevraagd naar een

beschrijving van de carrières van de vrouwelijke onderzoeksjournalisten en de bepalende sleutelmomenten (zie Bijlage 2, thema 2) om hun carrières te typeren en structureren, waarmee de theorie over *life history* ook een belangrijk onderdeel vormt in de data-analyse. Naast de theorie over *boundary work* en *life history*, werd het bestaande onderzoek naar de carrières van journalisten, van vrouwen, en van vrouwelijke journalisten besproken. Deze literatuur wordt in de data-analyse gebruikt om de ervaringen van de geïnterviewde vrouwelijke onderzoeksjournalisten te toetsen. In de interviews komt de theorie over ‘Carrières van vrouwen’, ‘Carrières van vrouwelijke journalisten’ en ‘Onderzoeksjournalistiek in Nederland’ terug in thema 3 van de interviewgids (zie Bijlage 2).

Hoewel er recent onderzoek is gedaan naar de onderzoeksjournalistiek in Nederland (en Vlaanderen), is er in Nederland nog geen onderzoek naar vrouwelijke onderzoeksjournalisten verschenen. Het meeste onderzoek is buitenlands van aard en heeft betrekking op (mannelijke en) vrouwelijke journalisten, niet op (vrouwelijke) onderzoeksjournalisten. Dit hiaat in de literatuur wordt met de voorliggende scriptie opgevuld, in de vorm van een typologie van de carrières van Nederlandse vrouwelijke onderzoeksjournalisten, waarin hun onderzoeksjournalistieke identiteit en rolpercepties een belangrijke rol spelen, en aan de hand van de bepalende sleutelmomenten in hun carrière hun loopbanen getypeerd en gestructureerd worden. Deze typologie bouwt voort op de bestaande typologie van journalistieke carrières van Davidson en Meyers (2016) door bovengenoemde aspecten in acht te nemen.

3 Methode

Er is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd om antwoord te geven op de vraag welke typologie geïdentificeerd kan worden in de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten. Om hierachter te komen, werd er veldonderzoek uitgevoerd in de vorm van individuele diepte-interviews met twaalf vrouwelijke onderzoeksjournalisten, waarin de *life history*-benadering werd gehanteerd.

3.1 Het diepte-interview

Het diepte-interview wordt ook wel beschreven als een gesprek met een doel (Bingham & Moore, in Lindlof, 1995, p. 164), doordat er wordt getracht toegang te krijgen tot het subjectieve verhaal van de geïnterviewde (Lindlof, 1995, pp. 163), dat op een andere manier niet direct geobserveerd kan worden (Lindlof, 1995, p. 166). Daarbij is het bij een interview mogelijk om door te vragen, waarmee dieper kan worden ingegaan op de onderliggende redenen van iemands ervaringen dan via andere methoden (Koetsenruijter & Van Hout, 2018, p. 26). Andere voordelen van deze methode zijn dat de een-op-eensetting bijdraagt aan de vertrouwelijkheid van het gesprek, waarmee geïnterviewden eerder geneigd zijn over persoonlijkere zaken te praten (Koetsenruijter & Van Hout, 2018, p. 26). Bovendien is de kans groter dat uit een een-op-eengesprek verschillende resultaten naar voren komen, omdat de interviewer onafhankelijk met de geïnterviewden spreekt.

3.2 Life history-interview

Life history-interviews zijn een vorm van diepte-interviews die als doel hebben om individuen een persoonlijke beschrijving te laten geven van een periode uit hun leven (Davies et al., 2018, p. 5). *Life history*-interviews maken het mogelijk om inzicht te krijgen in iemands identiteit en de rolpercepties die daarmee gepaard gaan (Wahl-Jorgensen, 2019, p. 670). Daarnaast kunnen deze interviews een goed beeld schetsen van hoe iemand een bepaalde periode in zijn of haar leven heeft ervaren, en hoe de maatschappelijke en institutionele context waarin deze periode heeft plaatsgevonden deze heeft gevormd en beïnvloed (Davies et al., 2018, p. 7), en daarmee de keuzes en sleutelmomenten die voor een individu bepalend zijn geweest (Davies et al., 2018, pp. 5-7). Met het oog op het voorliggend onderzoek, bood het *life history*-interview de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de identiteit van vrouwelijke onderzoeksjournalisten en hun rolpercepties, en om de sleutelmomenten te identificeren die de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten vormen. Daarnaast kon hiermee in kaart worden gebracht hoe deze carrières beïnvloed worden door externe factoren, zoals ontwikkelingen in het werkveld en de maatschappij, geredeneerd vanuit hun eigen ervaringen.

Hoewel deze *life history*-methode geschikt is om in kaart te brengen hoe mensen hun carrières en professie beschouwen en hoe deze door sociale, politieke en economische ontwikkelingen worden beïnvloed, wordt de methode binnen journalistiekstudies nog amper gebruikt, in tegenstelling tot de psychologie, antropologie en sociologie (Wahl-Jorgensen, 2019, p. 672). In onderzoek naar

journalisten zelf wordt de methode nog minder gehanteerd (Wahl-Jorgensen, 2019, p. 673). Veel van het onderzoek naar de zelfpercepties van journalisten hanteert enquêtes als methode, bestaande uit gesloten vragen, waarmee je alleen een momentopname van deze zelfpercepties in kaart brengt (Willant & Weaver, in Meyers & Davidson, 2014, p. 988), en niet hoe journalisten zichzelf en hun carrières over een langere periode beschouwen. Daarentegen kan de *life history*-benadering dit wel: door de persoonlijke verhalen van journalisten centraal te stellen, is het mogelijk om te begrijpen hoe zij betekenis geven aan hun carrière, die zich over een langere tijdsperiode afspeelt (Cohen & Mallon, 2001, p. 48).

3.3 Participanten en toestemmingsformulier

De geïnterviewden zijn geselecteerd aan de hand van *convenience sampling*. De onderzoekssample van deze scriptie – vrouwelijke onderzoeksjournalisten bij audiovisuele programma's van de NPO – is deels gekozen uit praktische overwegingen. Via eerdere werkervaring bij Argos was er al contact met een aantal van de participanten. Via een persoonlijk bericht op LinkedIn, via email of via andere participanten zijn de overige participanten benaderd. Er zijn twaalf vrouwen geïnterviewd. Zij zijn tussen de 28 en 62 jaar oud en werken bij Argos, Medialogica, Zembla, Pointer (Checkt), Nieuwsuur en Tegenlicht. De interviews werden gehouden tussen 2 april en 4 mei 2024, duurden tussen de 47 en 76 minuten en werden ofwel fysiek op het Hilversum Media Park of online via Microsoft Teams gehouden. Vooraf aan de interviews hebben de participanten een toestemmingsformulier ingevuld (zie Bijlage 1). Hierin is een aantal zaken afgesproken. Ze verklaarden dat ze vrijwillig meededen aan het onderzoek. Daarbij gaven ze toestemming om het interview op te laten nemen. Daarnaast is afgesproken dat de opname na uitwerking van het transcript weer verwijderd werd. Bovendien is afgesproken dat de data in de scriptie zelf anoniem werden verwerkt, wat er toe heeft geleid dat er pseudoniemen zijn gebruikt en herleidbare details uit de citaten, afkomstig uit de interviews, op verzoek van verschillende participanten zijn weggelaten. Dit is gedaan om de anonimiteit van de participanten te garanderen. Daarbij is afgesproken dat zij zich bewust zijn dat hun volledige naam alleen bekend is bij de onderzoeker en de beoordelaars die toegang hebben tot de uitwerking van de transcripties. Ten slotte zijn ze zich bewust van het feit dat de scriptie (exclusief transcripties van de interviews) in een database van de Universiteit Leiden openbaar toegankelijk is.

3.4 Interviewgids

Het voorliggende onderzoek is gedaan aan de hand van semigestructureerde interviews. Kenmerkend voor dit soort interviews is dat ze zijn gestructureerd aan de hand van voorbereide, open vragen (Davies et al., 2018, p. 10) die in een bepaalde volgorde worden behandeld (Kvale, 1996, p. 124). Omdat er in semigestructureerde interviews ook ruimte is voor vervolgvragen, kon er iets van deze volgorde worden afgeweken (Kvale, 1996, p. 124).

De interviewgids die in het voorliggende onderzoek is gehanteerd (zie Bijlage 2), bestond uit drie thema's/onderdelen waarmee de typologie geïdentificeerd is. Allereerst is er in thema 1 gevraagd naar hoe de vrouwelijke onderzoeksjournalisten hun vak percipiëren en hoe zij hun eigen onderzoeksjournalistieke identiteit en rol zien (Wahl-Jorgensen, 2019). Dit onderdeel had als doel om te typeren hoe zij tegen hun beroep aankijken door hen te vragen wat zij onder onderzoeksjournalistiek verstaan (De Kleuver et al., 2018), en of zij onderzoeksjournalistiek als aparte vorm van journalistiek zien of als een onderdeel van reguliere journalistiek (Cancela & Dubied, 2022; Cancela et al., 2021). Daarnaast bracht dit onderdeel in kaart welke onderzoeksjournalistieke functies zij zichzelf zien vervullen (Abdenour & Riffe, 2016; Lanosga & Houston, 2017; Lanosga et al., 2017; Pleijter & Opgenhaffen, 2023). In dit onderdeel werden de antwoorden van de participanten geanalyseerd met behulp van *boundary work* (Carlson & Lewis, 2019).

In thema 2 werd er gevraagd naar hun carrières aan de hand van hun ervaren sleutelmomenten (Davies et al., 2018; Hareven & Masaoka, 1988). Door hen eerst hun carrière te laten beschrijven, gaven zij een beeld van de belangrijke transitie in hun carrière (Hareven & Masaoka, 1988; Laub & Sampson, 1993). Door vervolgens te vragen naar welke momenten – ofwel persoonlijk ofwel professioneel – zij als bepalende sleutelmomenten (Hareven & Masaoka, 1988) voor hun carrière ervaarden, kon er een duidelijke structuur worden aangebracht in hun loopbanen.

Het derde en laatste thema had dit ook als doel. Hierin stond de besproken literatuur naar de carrières van vrouwen en vrouwelijke journalisten, en de obstakels hierin, centraal. Hierbij is getracht dit te toetsen aan de ervaringen van de participanten, waarbij deze belemmeringen door de participanten ook ervaren konden worden als sleutelmomenten. Het ging hierbij om ervaringen van een mannelijke werkcultuur op redacties (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Fontes et al., 2023; García-Mingo, 2019; Hardin & Whiteside, 2009; Lobo et al., 2017; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021; Tsui & Lee, 2012) en de obstakels die hierbij komen kijken, zoals ervaringen van het glazen plafond (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Ellemers, 2014; Purcell et al., 2010; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Tsui & Lee, 2012), het werk met de thuissituatie moeten combineren (Ellemers, 2014; Fontes et al., 2023; García-Mingo, 2019; Lobo et al., 2017; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021; Tsui & Lee, 2012), bepaalde onderwerpen toegewezen krijgen (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Fontes et al., 2023; Hardin & Whiteside, 2009; Rao & Rodny-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021) en ongelijke behandeling op basis van uiterlijk, of fysieke en verbale intimidatie (Fontes et al., 2023; Lobo et al., 2017; Van Rijn et al., 2024). Daarnaast konden ervaringen van intimidatie, bedreiging en geweld buiten de redactie (Bruijn & Bouwmeester, 2022; Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020) gezien worden als sleutelmomenten die van invloed waren op hun carrière. Nadat de interviews zijn gehouden, zijn deze getranscribeerd. Deze uitgewerkte transcripten kunnen op verzoek worden opgevraagd bij de onderzoeker.

3.5 Analyse

De getranscribeerde interviews zijn aan de hand van een inductieve benadering geanalyseerd (Thomas 2006). Om te beginnen zijn alle ruwe data, de twaalf interviewtranscripten, zeer nauwkeurig doorgenomen om te zoeken naar uitspraken die voor dit onderzoek relevant waren (Thomas, 2006, p. 242). Er is in de vergelijking van de verschillende transcripten gezocht naar overeenkomstige en afwijkende ervaringen van de geïnterviewden, om zo gelijkenissen en verschillen tussen de participanten te kunnen identificeren. De ontdekte patronen die uit de interviews naar voren kwamen, zijn gelabeld en in verschillende categorieën geplaatst (Thomas, 2006, p. 242). De categorieën die overlap vertoonden of overbodig waren, zijn later uit de analyse verwijderd. Daarmee zijn de belangrijkste categorieën die uit de interviews naar voren kwamen, uitgewerkt in de resultatensectie (zie Hoofdstuk 4), waarbij de categorieën verschillende dimensies hebben (Thomas, 2006, p. 242). Aan de hand van deze categorieën en dimensies kunnen de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten getypeerd worden.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Wat betreft de betrouwbaarheid van de gehanteerde onderzoeksmethode, is tijdens de interviews dezelfde interviewgids gehanteerd, waarin steeds dezelfde vragen aan de participanten gesteld werden. Om ervoor te zorgen dat de gelijkenis tussen de online en fysieke interviews zo groot mogelijk was, is er bij de online interviews gezorgd voor een stabiele internetverbinding en bij zowel de fysieke als online interviews voor zo min mogelijk achtergrondgeluid.

Met het oog op de validiteit van de gehanteerde methode is geprobeerd participanten niet een bepaalde antwoordrichting op te sturen; tijdens de interviews werden open vragen gesteld. De nadruk lag juist op dat de participanten de vragen in hun eigen woorden konden beantwoorden, waarbij hun eigen perspectief centraal stond.

De participanten vormden een relatief klein sample, wat een negatieve invloed heeft op de generaliseerbaarheid van de resultaten en daarmee de externe validiteit van deze scriptie. Deze sample kon namelijk niet goed afgezet worden tegen het totaal aantal vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland, omdat dit aantal niet bekend is. In het meest recente onderzoek naar onderzoeksjournalistiek in Nederland en Vlaanderen (Pleijter & Opgenhaffen, 2023, p. 18) is alleen het totaal aantal vrouwen in Nederland en Vlaanderen samengenomen bekend; het aantal vrouwelijke onderzoeksjournalisten in alleen Nederland daarmee niet.

4 Resultaten

Uit de interviews is naar voren gekomen hoe de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten te typeren zijn door middel van *boundary work* en *life history*. Dit wordt besproken aan de hand van drie verschillende categorieën: ‘Invulling van onderzoeksjournalistieke professie’ (4.1); ‘Verloop van carrières en werkgerelateerde invloeden’ (4.2); en ‘Persoonlijke en sociale invloeden’ (4.3). In 4.1 wordt besproken of en hoe de participanten onderzoeksjournalistiek onderscheiden en welke onderzoeksjournalistieke functies zij vervullen. In 4.2 staat het verloop van hun carrières centraal, welke werkgerelateerde factoren hier een bepalende invloed op hebben (gehad) en daarmee dus een onderzoeksjournalistieke carrière typeren. In de laatste categorie (4.3) wordt besproken hoe hun karakter, persoonlijk leven en sociale verschillen een bepalende invloed hebben (gehad) op hun carrières, die daarmee ook inzicht bieden in welke factoren een onderzoeksjournalistieke carrière typeren.

Waar de theorie over *life history* met name spreekt over sleutelmomenten, dus gebeurtenissen, spraken de participanten ook over zaken die bepalend waren voor hun carrière, zoals werken in een team, of bepaalde karaktereigenschappen die volgens hen nodig zijn om in de onderzoeksjournalistiek te kunnen werken. Dit waren dus niet uitsluitend momenten, waar de theorie over *life history* over spreekt in de vorm van sleutelmomenten.

4.1 Invulling van onderzoeksjournalistieke professie

In deze categorie wordt besproken of participanten zich definiëren als ‘journalist’ of als ‘onderzoeksjournalist’ en waar dit door bepaald wordt. Bovendien wordt besproken dat er gradaties bestaan in de mate waarin iets onderzoeksjournalistiek is, waarbij dit in de praktijk afhankelijk is van de hoeveelheid tijd, geld en ruimte die beschikbaar is. Ten slotte worden de verschillende functies besproken die onderzoeksjournalisten vervullen in de maatschappij.

4.1.1 Onderzoek doen definiërend voor onderscheid

Hoewel alle participanten werkzaam zijn bij een onderzoeksjournalistiek programma of een programma waar onderzoeksjournalistieke vaardigheden nodig zijn, zien zij zichzelf niet allemaal als onderzoeksjournalist. De participanten zijn verdeeld over of zij een verschil zien tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek. Hierin vormt ‘onderzoek doen’ de onderscheidende factor. De participanten die onderzoeksjournalistiek als een aparte tak van sport zien, en zich daarom bijna altijd ook als ‘onderzoeksjournalist’ definiëren, vinden ‘onderzoek doen’ onderscheidend voor de onderzoeksjournalistiek. Dit komt naar voren in het citaat van Nadine (60-64 jaar):

“Ik vind dat onderzoeksjournalistiek een heel belangrijke tak van sport is binnen de journalistiek. (...) Onderzoeksjournalistiek zie ik echt als een vorm van journalistiek waarbij je iets boven water wil krijgen, waarbij je achter iets wil komen, waarbij je echt op allerlei

mogelijke manieren – bijna als een soort rechercheur – aan het zoeken bent, omdat je achter heel specifieke vragen wilt komen.”

Hierin onderscheidt Nadine de onderzoeksjournalistiek van journalistiek op basis van de werkzaamheden van onderzoeksjournalisten, waarbij de manier van onderzoeken volgens haar wezenlijk anders is dan hoe journalisten dat doen. Doordat je als onderzoeksjournalist achter de antwoorden op "heel specifieke vragen wil komen" moet je op een andere manier zoeken, die tegen politiewerk aanhangt. Deze andere, intensievere manier van onderzoek doen, vindt Nadine onderscheidend aan de onderzoeksjournalistiek.

Participanten die de onderzoeksjournalistiek niet van journalistiek onderscheiden, en zich daarom bijna altijd als ‘journalist’ definiëren, zien ‘onderzoek doen’ dan ook niet als onderscheidend, maar als een onderdeel van de werkzaamheden van elke journalist. Dit blijkt uit een citaat van Esther (55-59 jaar):

“Elke journalist doet eigenlijk gewoon onderzoek. (...) Je kan heel diepgravend onderzoek doen, maar je kan ook gewoon een rondje bellen, dat zou je ook onderzoek kunnen noemen. Dus ik vind het eigenlijk onzin, die titel. Iedereen die zijn vak serieus neemt, doet onderzoek, dus is journalist.”

Esther verschilt van Nadine, omdat ze ‘onderzoek doen’ niet als onderscheidende factor van onderzoeksjournalistiek ziet. Volgens haar is dit een deel van de werkzaamheden van iedere journalist, waarmee ze het onderscheid tussen de twee niet maakt. Volgens Esther zijn onderzoeksjournalisten ook journalisten en is er geen sprake van een aparte tak van sport.

Uit dit citaat blijkt ook hoe participanten die de onderzoeksjournalistiek niet van journalistiek onderscheiden, en zichzelf daarmee als ‘journalist’ definiëren, aankijken tegen de titel ‘onderzoeksjournalist’ en de term ‘onderzoeksjournalistiek’. Zij zien dit vaak als iets “pretentius” of “hoogdravends”. Daarentegen zien de participanten die het onderscheid wel duidelijk maken en zichzelf ‘onderzoeksjournalist’ noemen, het als een titel met gewicht waar ze trots op zijn, maar daarin zijn ze vaak ook bescheiden. Josefiën (35-39 jaar) laat beide kanten duidelijk zien in het volgende citaat:

“Binnen mijn vak zou ik niet snel zeggen dat ik onderzoeksjournalist ben, omdat het overkomt alsof ik denk dat ik beter ben dan andere journalisten of een betere functie heb dan andere journalisten. (...) Maar daarbuiten wel, omdat ik toch wel trots ben dat ik die tijd krijg voor mijn onderzoek, en omdat het ook echt iets zegt over je werk.”

Josefien laat beide kanten van de discussie over welke titel je hanteert, zien. Daar voegt ze aan toe dat deze discussie ook intern bij haar speelt. Aan de ene kant erkent ze dat het gebruik van de titel 'onderzoeksjournalist' door andere journalisten als verheven kan worden ervaren, waardoor ze de term niet in hun bijzijn gebruikt. Aan de andere kant vindt ze de titel waardevol; anders zou ze er niet trots op zijn. Josefien is de enige die het onderscheid op deze wijze persoonlijk ervaart, en daarom binnen en buiten haar werk verschillende titels hanteert.

4.1.2 Onderzoeksjournalistiek spectrum

Het onderscheid tussen journalistiek/journalisten en onderzoeksjournalistiek/onderzoeksjournalisten lijkt op het eerste oog binair, doordat 'onderzoek doen' als onderscheidende factor wordt gezien. In de praktijk lijkt er echter sprake te zijn van een spectrum met aan de ene kant 'journalistiek' en aan de andere kant 'onderzoeksjournalistiek', waarbij de mate waarin iets onderzoeksjournalistiek is, afhangt van hoeveel tijd, ruimte en geld beschikbaar is voor het doen van onderzoek. Dit blijkt uit een citaat van Sandra (30-34 jaar):

“Graven, spitten, dossiers bijhouden en de kans krijgen om je langer met één onderwerp bezig te houden, dat kan volgens mij het beste omschreven worden als onderzoeksjournalistiek. Maar het past ook wel bij het zijn van journalist. Het ligt er maar aan hoeveel ruimte, tijd en geld er is om dat te kunnen doen (...).”

Hieruit blijkt dat de mate waarin iets zich van journalistiek tot onderzoeksjournalistiek ontwikkelt, bepaald wordt door hoeveel tijd, geld en ruimte er is. Hoe meer tijd, geld en ruimte er beschikbaar is om onderzoek te doen, hoe meer iets zich richting de onderzoeksjournalistieke kant van het spectrum beweegt. Er bestaan dus gradaties in het verschil tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek. Hoe meer er naar de onderzoeksjournalistieke kant van het spectrum bewogen wordt, hoe meer dat gepaard gaat met een betere facilitering van tijd, ruimte en geld. Een participant merkte daarbij op dat het daarmee ook een “soort kwaliteitskeurmerk” krijgt “dat we [journalisten] er zelf aan willen geven”. Hieruit komt naar voren dat redacties en journalisten duidelijk maken dat er meer tijd, ruimte en geld is besteed aan een uitzending door deze het label 'onderzoeksjournalistiek' te geven. Het label kan dus ook gezien worden als een manier om de kwaliteit van een uitzending aan te duiden.

De hoeveelheid tijd is in dit spectrum voor de participanten de belangrijkste factor, omdat het daarmee mogelijk is om grondiger onderzoek te doen. Bovendien is het mogelijk om, als je meer tijd hebt, te zien of journalistiek ook daadwerkelijk resulteert in onderzoeksjournalistiek. Dat blijkt uit een citaat van Eva (55-59 jaar): “(...) Niet elk onderwerp dat je beetpakt, mondt per se uit in een onderzoek. (...) Een echt goed onderzoek lukt niet zo vaak.” Eva benadrukt hier dat het uitvoeren van

journalistiek uit kán lopen in een daadwerkelijk onderzoek, maar dat dit vaak niet zo is. Hier kom je echter alleen achter wanneer je de mogelijkheid hebt om meer tijd te besteden aan een onderzoek.

Ook meer richting de onderzoeksjournalistieke kant van het spectrum zijn gradaties te herkennen. Dit blijkt uit een citaat van Ilse (60-64 jaar):

“Tegels lichten is een groot woord. (...) Van een enkel verhaal kan je zeggen: ‘Daar zijn tegels gelicht.’ Dat is iets wat wij allemaal nooit zouden kunnen weten of hadden kunnen achterhalen. (...) Net als dat ik vind dat je niet te grote woorden moet gebruiken voor de onderzoeksjournalistiek, moet je ook niet zeggen bij het minste of geringste dat je tegels licht.”

Hieruit blijkt dat de gradatie waarin iets onderzoeksjournalistiek is, verschilt. Door het onderscheid te maken tussen ‘onderzoeksjournalistiek’ en ‘tegels lichten’, suggereert Ilse dat er gradaties zijn waarin iets onderzoeksjournalistiek is. Ze benoemt dat binnen de onderzoeksjournalistiek ‘tegels lichten’ het hoogst haalbare is. Volgens haar is ‘tegels lichten’ dus het uiterste eind van het spectrum van journalistiek en onderzoeksjournalistiek, waarbij dit in de praktijk zelden lukt.

4.1.3 (Onderzoeks)journalistieke functies

Hoewel sommigen zichzelf ‘journalist’ noemen en anderen ‘onderzoeksjournalist’, is dit niet terug te zien in de (onderzoeks)journalistieke functies die zij zeggen te vervullen. Zowel de vrouwen die zichzelf als ‘journalist’ definiëren als de vrouwen die zich als ‘onderzoeksjournalist’ definiëren, noemen overlappende functies die zij in de maatschappij vervullen. Zo werden de volgende drie functies (in volgorde) het meest genoemd (waarbij de verschillende, maar vergelijkbare antwoorden van de participanten zijn samengenomen en samengevat tot een aantal kernfuncties): (1) ‘Informatie aan het licht brengen (die je anders niet zou horen)’; (2) ‘Informereren in maatschappelijk belang’; en (3) ‘Controleren van de macht en complexe thema's begrijpelijk maken’. Ook werden (4) ‘Signaleren/agenderen’; (5) ‘Beeldvorming bepalen’; en (6) ‘Verandering teweegbrengen’ genoemd, maar in mindere mate. In de genoemde functies is er dus geen onderscheid te ontdekken tussen de vrouwen die zichzelf definiëren als ‘journalist’ en de vrouwen die zichzelf definiëren als ‘onderzoeksjournalist’.

4.2 Verloop van carrières en werkgerelateerde invloeden

In deze categorie staat voornamelijk het verdere verloop van de carrières van de participanten centraal, nadat zij een start hebben gemaakt in de (onderzoeks)journalistiek. Waar in hoofdstuk 4.1 sprake is van één onderscheid tussen de participanten, namelijk of zij de onderzoeksjournalistiek wel of niet als een aparte tak van sport zien, bestaat deze tweede categorie waarmee de carrières van vrouwelijke

onderzoeksjournalisten getypeerd kunnen worden uit een aantal onderscheiden dat bepalend is voor het verdere verloop van de carrières van de participanten. Deze dimensies zijn: (1) ‘Ambitie om researcher of verslaggever/maker te worden of niet’; (2) ‘Werkzaam bij een radio- of televisieprogramma’; (3) ‘Een vaste basis of niet’; (4) ‘De mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek’. De participanten geven op verschillende manieren invulling aan deze vier dimensies, welke hieronder besproken worden.

Eerst wordt echter kort besproken hoe de start van de carrières van de participanten eruitzag. Opvallend is dat er aan het begin van hun carrières veel variatie bestaat tussen de participanten. Alhoewel een kleine meerderheid van hen hun eerste baan in de journalistiek als sleutelmoment ervaart, zijn er verder weinig overeenkomsten te ontdekken tussen de participanten wat betreft het begin van hun carrière. Dit is voor iedereen net anders, waardoor er geen overduidelijke gelijkenissen, en daarmee dimensies te ontdekken zijn om hun carrières te typeren. Bovendien gaat het hier om een veel kortere periode in vergelijking met de duur van de rest van hun carrières, waardoor er veel minder vergelijkingsmateriaal beschikbaar is. Dit zou de grote verschillen kunnen verklaren tussen de participanten als het gaat om het begin van hun carrières. De start van hun carrières is echter belangrijke context om het verdere verloop van hun carrières te kunnen typeren. Daarom wordt dit eerst kort besproken.

4.2.1 Begin van carrière

De participanten zijn op verschillende manieren in de journalistiek, en uiteindelijk de onderzoeksjournalistiek, terechtgekomen. Zo heeft het merendeel van de vrouwen journalistiek gestudeerd, op een school voor journalistiek of in de vorm van een masteropleiding. Soms studeerden zij ook voor een kortere periode journalistiek via een minor of uitwisselingsprogramma, vaak in combinatie met een opleiding geschiedenis. De participanten die op een andere manier in de onderzoeksjournalistiek zijn beland, studeerden ook geschiedenis, of kwamen via andersoortige opleidingen zoals communicatiewetenschappen, politicologie of antropologie in de journalistiek terecht. Er was geen verband te ontdekken tussen de leeftijd van de participanten en de opleiding die zij hebben gedaan; zowel de jongere als oudere participanten hebben een (vorm van) journalistiekopleiding of een andersoortige opleiding gedaan. Opvallend was dat de jongste participanten hun opleiding (journalistiek of andersoortig) als bepalend voor hun carrière zagen, omdat ze hiermee wisten dat ze verder wilden in de (onderzoeks)journalistiek of daarmee hun interesse gevonden hadden.

Hoe de participanten na hun opleiding aan hun eerste baan kwamen, loopt ook uiteen. Zo konden ze direct na hun studie ergens beginnen, kwamen ze via hun netwerk ergens terecht, begonnen ze eerst als freelancer of deden ze een stage bij een journalistiek programma (waar ze daarna konden blijven). De participanten begonnen bijna nooit direct in de onderzoeksjournalistiek, vaak eerst bij journalistieke radio- en televisieprogramma's waarna ze geleidelijk bij een onderzoeksjournalistiek

programma terechtkwamen. De vrouwen die direct aan de slag konden bij een onderzoeksjournalistiek programma, konden dat doen doordat zij daar eerder stage hadden gelopen of kennissen hadden die hen daarmee in aanmerking brachten. Een kleine meerderheid van de vrouwen ziet hun eerste baan in de journalistiek als sleutelmoment binnen hun carrière, doordat zij zich hiermee realiseerden dat ze researchwerk wilden blijven doen of op een redactie wilden blijven werken. Anderen zien hun eerste baan als sleutelmoment, omdat zij tijdens hun eerste baan veel research-ervaring op konden doen of bij hun eerste baan goede begeleiding kregen en veel konden leren. Ook werd benoemd dat het krijgen van een eerste baan noodzakelijk was om in de journalistiek binnen te komen; als dat eenmaal was gelukt, was het makkelijker om aan een volgende baan te komen.

4.2.2 Verdere carrière

Nu kort besproken is hoe de participanten zijn begonnen in de journalistiek, wordt de verdere journalistieke loopbaan van de vrouwen besproken. Hier zijn, in tegenstelling tot hoofdstuk 4.2.1, wel een aantal duidelijke dimensies tussen de participanten te identificeren: (1) ‘Ambitie om researcher of verslaggever/maker te worden of niet’; (2) ‘Werkzaam bij een radio- of televisieprogramma’; (3) ‘Een vaste basis of niet’; en (4) ‘De mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek’. Hier speelt het onderscheid dat de participanten maken tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek (4.1) ook een rol in.

Ambitie. De participanten verschillen in de mate waarin zij een duidelijke ambitie hadden voor bepaald werk. Zo was er een groep met een duidelijke ambitie om research te doen en een groep met een uitgesproken ambitie voor verslaggeven/maken. Bij research gaat het voornamelijk om inhoudelijk onderzoek doen en bij verslaggeven/maken om zowel onderzoek doen als de uitzending maken. Deze twee groepen lieten zich in hun carrière voornamelijk leiden door dit doel. Een derde groep heeft geen duidelijk doel voor ogen en laat zich voornamelijk leiden door wat er op hun pad komt.

Dat sommige participanten een duidelijke ambitie hadden om research te doen, komt naar voren in het citaat van Julia (25-29 jaar):

“Ik miste dus wel dat ik meer de tijd had en dat ik ook meer mijn onderzoeksvaardigheden kon ontwikkelen, want ik merkte dat ik dat heel interessant vond. Alleen de tijd, ruimte, en onderwerpen leenden zich daar niet altijd voor bij [vorige werkgever]. (...) Ik werk nu met oudere collega's, maar dat betekent ook dat ik heel veel van hen kan leren, hoe zij hun werk doen, Woo-verzoeken, dan kan ik ook met ze meekijken en dat vind ik super interessant. Dus daar was ik naar op zoek en toen ben ik hier komen werken.”

Uit het citaat van Julia blijkt dat zij in haar carrière geleid werd door haar ambitie om researchwerk te doen. Doordat het programma waar ze vóór haar baan als researcher werkte haar niet genoeg de facilitering bood om die ambitie volledig te kunnen vervullen, ondernam ze de nodige stappen om haar doel wel te kunnen bereiken. Haar ambitie voor researchwerk heeft haar dus geleid naar de baan waar ze dit wel volledig kan doen. Julia en andere participanten die de ambitie hadden om te researchen, benoemen dat hun eerste baan bij een onderzoeksjournalistiek programma als researcher ook bepalend is geweest voor hun carrière, omdat zij hiermee hun doel bereikt hadden, deden wat ze het liefste doen of zichzelf konden ontwikkelen en veel konden leren.

Het onderscheid dat de participanten tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek maken, zoals besproken in hoofdstuk 4.1, speelt hierin ook een rol. De participanten die een ambitie deelden om te researchen, zien ‘onderzoek doen’ als onderscheidende factor van de onderzoeksjournalistiek; zij definiëren zich veelal als ‘onderzoeksjournalist’ en niet als ‘journalist’. Dit zou kunnen komen door het volgende: als iemand ambitie heeft om te researchen, haalt diegene plezier uit het doen van onderzoek en vindt diegene dat belangrijk. Het is dan ook aannemelijk dat juist deze mensen ‘onderzoek doen’ de onderscheidende factor vinden tussen journalistiek en onderzoeksjournalistiek, en zichzelf dus ‘onderzoeksjournalist’ noemen en geen ‘journalist’.

Andere participanten hadden juist een uitgesproken ambitie om verslaggever/maker te worden. Dat blijkt uit het citaat van Nadine (60-64 jaar):

“Ik heb natuurlijk het geluk gehad dat ik de overstap kon maken van researcher naar maker. Dat is niet altijd vanzelfsprekend dat je die stap maakt. Er zijn ook mensen die gewoon in de research blijven en die dat ook prima vinden, die dat juist willen doen. Maar dat is natuurlijk best een spannend moment: als je altijd hebt geresearcht en je moet ineens zelf iets maken. Dan sta je toch ineens met je naam eronder en als het niet lukt, dan staat je naam er ook onder. Dus dan heb je toch een andere verantwoordelijkheid.”

Nadine maakt een duidelijk onderscheid tussen haarzelf en de groep die ambitie heeft om te researchen, waarmee ze laat zien dat haar doel was om verslaggeving te doen en dat zij zich daar in haar carrière door heeft laten leiden. Ook ging met deze rol van verslaggever/maker voor haar een bepaalde verantwoordelijkheid gepaard, doordat ze daarmee aansprakelijk werd voor de uitzending.

Dit maakt voor haar dat haar eerste baan als verslaggever/maker bepalend is geweest voor de rest van haar carrière. Een eerste baan als verslaggever/maker zien anderen die dezelfde ambitie voor verslaggeving deelden ook als sleutelmoment in hun carrière. Niet alleen omdat ze daarmee een bepaalde verantwoordelijkheid kregen, maar ook omdat ze daarmee hun doel bereikt hadden (net als bij participanten met een ambitie voor research). De vrouwen die een ambitie hadden om verslaggeving te doen, zien ‘onderzoek doen’ vaak juist niet als de onderscheidende factor van de

onderzoeksjournalistiek, omdat zij het een onderdeel vinden van de werkzaamheden die zij doen. Dit zou kunnen verklaren waarom zij zichzelf definiëren als ‘journalist’ en niet als ‘onderzoeksjournalist’.

Ook is er onder de participanten een groep die niet zo’n duidelijk uitgesproken ambitie heeft voor bepaald werk. Zij laten zich in hun carrière voornamelijk leiden door wat er op hun pad komt en wat er mogelijk is. Dit komt naar voren uit een citaat van Esther (55-59 jaar):

“Ik ben geen planner. Ik denk er niet echt over na. Ik ben niet echt ambitieus. Dus ik doe ook gewoon mijn ding en als ik het naar mijn zin heb- (...) Dingen gebeuren gewoon, dingen overkomen me een beetje.”

Hieruit blijkt dat Esther in mindere mate een duidelijke ambitie had voor ofwel research ofwel verslaggeving, in tegenstelling tot verschillende andere participanten. Hierin is ook te zien dat het verloop van haar carrière bepaald wordt door waar ze het op dat moment leuk vindt om te werken. Andere factoren die van invloed waren op een dergelijk verloop van zo’n carrière, waren het kunnen blijven werken na een stage, toeval, een veranderende programmering (wanneer programma’s ophouden te bestaan, samenvoegen, of doorgaan als een ander programma) of het krijgen van kansen bij een programma of voor een bepaalde functie.

Het al dan niet hebben van een duidelijke ambitie, is dus een van de factoren die invloed heeft op het verloop van een onderzoeksjournalistieke carrière en de titel waarmee de participanten zichzelf definiëren, en is daarmee de eerste werkgerelateerde dimensie waarmee een dergelijke carrière te typeren is.

Hierbij benoemen zowel de participanten met een duidelijk doel voor ogen als de participanten die dat niet zozeer hadden het krijgen van kansen als sleutelmoment: wanneer mensen je kansen geven bij een bepaald programma of voor een bepaalde functie. Hierin bestaat nog wel een verschil tussen de participanten: degenen die graag researchwerk of verslaggeving wilden doen, spraken dit ook uit, waardoor de mensen die hen die kansen wilden/konden geven, wisten wat hun ambities waren. Dit is terug te zien in het verschil tussen de volgende twee citaten. Het eerste is van Ilse (60-64 jaar), die zich vooral laat leiden door wat op haar pad komt: “Ik zou zeggen dat ik kansen heb gekregen. Dat is het eigenlijk. Dat je een mazzelaar bent als je kansen krijgt.” Het tweede citaat is van Sophia (40-44 jaar), die in haar carrière een duidelijk doel voor ogen had:

“Uiteindelijk is de enige reden waarom het mij is gelukt om te komen waar ik nu ben, omdat ik mensen om me heen heb gehad die mij dat gunden en die mij die kans hebben gegeven, die me daarin hebben geholpen. (...) Omdat ik al regelmatig had aangeven dat ik dat graag wilde, was dat bekend en hebben ze mij daarvoor gevraagd.”

Beide participanten hebben gemeen dat zij het krijgen van kansen als bepalend hebben ervaren voor hun carrière. Het verschil tussen de twee blijkt vooral uit de manier waarop die kansen tot hen zijn gekomen. Ilse benadrukt voornamelijk het geluk dat ze heeft gehad dat die kansen op haar pad zijn gekomen. Daarentegen geldt voor Sophia dat zij bewust haar ambities heeft uitgesproken. Doordat er mensen waren die haar die kans wilden bieden, kon zij dichterbij haar doel komen. Hieruit blijkt nogmaals het verschil tussen de participanten met een uitgesproken ambitie en de participanten die geen duidelijk doel voor ogen hadden.

Een factor die meespeelt in dat ‘kansen krijgen’ door de participanten als bepalend gezien wordt, heeft te maken met de (onderzoeks)journalistieke arbeidsmarkt. Participanten kunnen hoge druk ervaren in het uitvoeren van hun werk, naast een competitieve sfeer met een opgelegde bewijsplicht om jezelf een positie op de redactie te verwerven. Daar heeft een aantal verschillen tussen de participanten invloed op: werkzaam zijn bij een radio- of televisieprogramma, een vaste basis hebben of niet, en de mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek. Deze worden hieronder verder uitgewerkt.

Radio of tv. Het verschil tussen of de vrouwen werkzaam zijn bij een radio- of televisieprogramma heeft invloed op de mate van druk die zij ervaren in het uitvoeren van hun werk. Zo ervaren participanten die bij een radioprogramma werkzaam zijn (en daarvoor bij een televisieprogramma werkten), extra druk in het doen van hun werk en bij het maken van een uitzending, omdat ze er vaak alleen voor staan. Dit blijkt uit een citaat van Marieke (35-39 jaar):

“Ik vind wel dat ik te vaak werk voor laat gaan, dat werk dat ook wel vaak van je vraagt, dat het ook heel vaak vanzelfsprekend is dat je altijd nog een tandje extra bij zet. (...) Het is ook belangrijk, want je moet ook echt het mooiste maken, maar soms wordt het ook als te vanzelfsprekend ervaren, waardoor, bijvoorbeeld, bij radiomakers, dat ze [eindredactie] denken: ‘Dat kan je wel even doen.’ Je moet altijd in je eentje je reportages maken, terwijl dat eigenlijk in een duo veel beter zou zijn, bijvoorbeeld.”

Hieruit blijkt dat Marieke druk ervaart door de verwachtingen die haar werk heeft van haar. Zelfstandig moeten werken heeft hier voor haar ook effect op: omdat de eindredactie te hoge verwachtingen heeft, ervaart ze meer druk bij het maken van een uitzending. Ilse (60-64 jaar), die ook bij de radio werkt, benoemt dit ook en contrasteert radiowerk met haar periode bij de televisie:

“Ik heb ook heel even een seizoen televisie gemaakt. (...) En toen dacht ik: ‘Het is bij tv fijn dat je met een team werkt. Je doet nooit iets alleen.’ (...) En nu hebben we bedacht (...) dat we met z'n tweeën gaan werken. (...) Die druk die je voelt voor je uitzending, voor je onderzoek, (...) het is heel fijn als je dat kan delen met iemand die gelijk opgaat met jou. (...) Als je het

met z'n tweeën doet, dan kun je het nog een keertje parkeren, want dan kun je denken: ‘Oh fijn, hij of zij lost dat op.’ Maar in je eentje kan je nooit zeggen: ‘Nou, dan doe ik dat niet.’”

Hieruit blijkt dat Ilse veel druk voelde wanneer zij alleen een uitzending moest maken, en hoe die druk naar haar idee juist wordt verlicht wanneer ze in een team werkt. Het grote contrast tussen alleen werken en samen met anderen werken, maakte dat er is besloten om voortaan in duo's te werken, omdat je daarmee de lasten kunt delen en niet als enige die hoge druk ervaart.

Het ontbreken van een partner heeft niet alleen gevolgen voor de hoge druk die vrouwen die bij de radio werken, ervaren. Ook geeft Josefien (35-39 jaar) aan dat het resultaat er minder goed door wordt:

“Dat mis ik bij [huidige werkgever] heel erg, echt de sparringspartner en iemand die echt in de stof zit. (...) Dat vind ik echt heel moeilijk. En dat maakt het denk ik ook minder goed. (...) Ik denk dat je samen echt veel scherpere keuzes kan maken, veel beter werk kan leveren.”

Uit dit citaat blijkt dat ook Josefien het als lastig ervaart dat ze alleen moet werken. Ook zij ziet de voordelen in van werken in een duo, waardoor zowel de druk om het werk te doen vermindert als de kwaliteit van het resultaat verbetert. Het gegeven dat sommige participanten alleen moeten werken is voor hen dan ook bepalend voor hun carrière.

Het werken bij een radio- of televisieprogramma is daarmee een factor die van invloed is op het verloop van een onderzoeksjournalistieke carrière, en de tweede werkgerelateerde dimensie waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière te typeren is.

Vaste basis. Verschillende participanten benoemen dat een vaste basis om hun werk uit te kunnen voeren bepalend is voor hun carrière. Voor de meeste participanten krijgt die vaste basis invulling in de vorm van een vast contract, maar voor anderen maakt op een redactie werken, en daarmee in een team (ten opzichte van freelancewerk), al een bepalend verschil. Hoewel alle vrouwen nu een vaste basis hebben, benoemen zij vaak wel het onderscheid tussen de tijd waarin ze dit niet hadden en de druk veel hoger lag, en het moment dat ze dit kregen en de druk lager werd. Respectievelijk worden ‘een vast contract krijgen’ of ‘werken in teamverband’ als sleutelmomenten ervaren door veel participanten. Daarmee wordt duidelijk dat het onderscheid tussen een vaste basis hebben (in de vorm van een vast contract of werken in teamverband) of niet, een bepalend onderscheid is dat onderzoeksjournalistieke carrières typeert.

Een vast contract krijgen/hebben wordt als bepalend ervaren, omdat dit gepaard gaat met meer (financiële) zekerheid. Dit blijkt uit de volgende twee citaten. Het eerste is van Sandra (30-34 jaar):

“Ik houd me bijvoorbeeld al tien jaar met hetzelfde onderwerp bezig, maar ik kon niet de uren in dat onderzoek maken die ik wilde, omdat ik gewoon geld nodig had. (...) Ik heb het eigenlijk altijd gewoon in de avonduren en weekenden erbij gedaan of naast het werk waar ik geld mee verdiende. En dat heeft heel lang geduurd. Ik vind dat ik heel bevoorrecht ben dat ik op een plek zit waar ik dagelijks betaald word voor onderzoeksjournalistiek. Zoveel plekken bestaan er helemaal niet in de mediawereld. (...) Dat was echt een enorme opluchting dat ik nu een vast contract heb.”

Hoewel Sandra bij haar vorige baan ook onderzoeksjournalistiek werk kon doen, kon ze daar, in tegenstelling tot bij haar huidige werkgever, niet maandenlang bezig zijn met één onderwerp. Uit financiële overwegingen werkte ze in haar vrije tijd onbetaald verder aan haar onderzoek (totdat het onderzoek af was en ze daar betaald voor kreeg). Nu ze een vast contract heeft op een plek waar ze wel langere tijd aan één onderwerp kan werken, realiseert ze zich dat dit niet vanzelfsprekend is, waardoor een vast contract voor haar bepalend is geweest. Ook voor Nadine (60-64 jaar) was een vast contract krijgen een sleutelmoment, toen ze in een bepaalde levensfase terecht kwam:

“Toen ik wat meer een vaster leven kreeg [...] want dan krijg je een hypotheek, je krijgt een kind en je krijgt allerlei vaste verplichtingen en vaste lasten. Dan ben je natuurlijk toch wel blij als je weet dat er een basis is.”

Hieruit blijkt dat voor Nadine de zekerheid die met het vaste contract gepaard ging, bepalend was op het moment dat de levensfase waarin ze zich bevond dat vereiste. Ook benoemen verschillende participanten die als freelancer werkten dat die vaste basis, en daarmee (financiële) zekerheid, ontbrak. Dit blijkt uit een citaat van Sophia (40-44 jaar) die vertelt over een onderzoeksjournalistieke documentaire die ze als freelancer maakte:

“Daar heb ik zo bizar veel meer uren in zitten dan ik ervoor betaald heb gekregen, en dat hoor ik eigenlijk van iedereen. Als je echt een documentaire wil maken, helemaal als je een onderzoeksjournalistieke documentaire wil maken, dat gaat gewoon helemaal niet. En ik heb ook een gezin dus daar heb ik ook gewoon een verantwoordelijkheid voor. (...) Je moet, vind ik, in een omgeving zitten waarin je ook kritisch kan blijven naar elkaar, dus wat mijn gedachten zijn en wat ik denk en hoe ik ergens naar kijk. Het helpt om daar met anderen over te praten en om ook op een redactie andere blikken mee te krijgen. En als freelancer ben je gewoon toch veel meer een eiland.”

Sophia toont aan dat onderzoeksjournalistiek en werken op freelancebasis eigenlijk niet te combineren zijn, omdat dit haar niet de vaste basis bood die zij op dat moment in haar leven nodig

had. Ook komt naar voren dat er tegenover een onderzoeksjournalistieke documentaire op freelancebasis vaak veel minder betaalde uren staan dan je er daadwerkelijk insteekt, waardoor het freelancen voor Sophia financieel niet haalbaar was, en daarmee ook niet te combineren was met een gezin. Bovendien ontbrak voor haar tijdens het freelancen de mogelijkheid om in teamverband te werken, wat de mogelijkheid biedt om kritischer te kijken naar je eigen werk.

Het gegeven dat een team nodig is om in de onderzoeksjournalistiek te kunnen werken, werd voor Willemijn (30-34 jaar) ook duidelijk toen ze op freelancebasis werkte:

“Realisatie was wel dat ik (...) alleen zijn en alleen werken te zwaar vond en het mentaal te zwaar vond. En als ik niet deze [huidig programma]-baan zou hebben gehad, zou ik wel echt hebben gezocht naar andere vrouwelijke onderzoeksjournalisten om samen projecten te gaan doen. Want dan voelde ik me minder onzeker, doordat ik niet zelf de verantwoordelijkheid droeg voor alles, en minder gevoelens had van onzekerheid, ook minder gevoelens van angst en stress.”

Willemijn laat zien dat een vaste basis, in de vorm van een team van collega's, nodig is in de onderzoeksjournalistiek. Deze vaste basis ontbrak toen ze werkte als freelancer, wat haar werk zwaarder maakte. Als Willemijn geen vaste basis had gekregen bij haar huidige werkgever, was ze op zoek gegaan naar andere onderzoeksjournalisten om mee samen te werken, wat aantoont dat volledig zelfstandig werken als freelancer volgens haar onhoudbaar is wanneer je in de onderzoeksjournalistiek wil werken. Net als bij de dimensie ‘Werkzaam bij radio of tv’ is dus te zien dat participanten aangeven graag in teamverband te werken, ten opzichte van alleen.

Ook op juridisch gebied kan freelancen in de onderzoeksjournalistiek voor grote (financiële) onzekerheid zorgen. Dit komt naar voren uit een citaat van Sophia (40-44 jaar):

“Toen ik (...) voor de rechter werd gesleept, was ik freelancer. Die rechtszaak heeft echt duizenden en duizenden euro's aan advocaatkosten gekost. Gelukkig heeft de omroep dat helemaal opgepakt, die heeft mij op geen enkel moment het gevoel gegeven dat ik daar alleen voor stond. Maar als je sec naar mijn contract was gaan kijken, hadden ze dat wel kunnen doen en dat is echt extreem onveilig, want dan kun je dus wel inpakken. Dan ben je gewoon echt klaar, dan ga je gewoon persoonlijk helemaal het schip in of je carrière is om zeep geholpen.”

Hoewel de omroep voor wie Sophia freelancewerk deed de kosten voor de rechtszaak op zich nam, is Sophia zich er wel van bewust dat dit zeker niet vanzelfsprekend is wanneer je op freelancebasis werkt. Hieruit blijkt dat freelancers in de onderzoeksjournalistiek op zowel juridisch als financieel gebied zeer kwetsbaar zijn, wanneer zij geen vaste basis hebben waar ze op terug kunnen

vallen. Het al dan niet hebben van een vaste basis (in de vorm van een vast contract of een team) is daarom de derde werkgerelateerde dimensie die een onderzoeksjournalistieke carrière typeert.

Naast de hoge druk die participanten (hebben) ervaren in hun werk en de verschillen die daar van invloed op zijn, was het gevoel van een competitieve sfeer waarin participanten zich moeten bewijzen voornamelijk afhankelijk van hun leeftijd, en daarmee de mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek. De mate van ervaring vormt ook de onderscheidende factor tussen de participanten in de verschillende manieren waarop zij omgaan met vormen van ongewenst gedrag, intimidatie of bedreiging. De mate van ervaring is daarmee de laatste werkgerelateerde dimensie die een onderzoeksjournalistieke carrière typeert. Deze categorie wordt hieronder uitgewerkt.

Mate van ervaring. Verschillende participanten met veel ervaring in de journalistiek benoemen dat zij gedurende hun loopbaan het gevoel hebben gehad dat ze, door erg hard te hebben moeten werken, zichzelf moesten bewijzen om een bepaalde positie op de redactie te verkrijgen, deze juist te behouden of om een vast contract te krijgen, waarna het krijgen van die plek of dat contract bepalend was (zie ‘Ambitie’ en ‘Vaste basis’). Het eerste blijkt uit een citaat van Eva (55-59 jaar):

“Je moet het gewoon wel zelf afdwingen, (...) de kansen of de mogelijkheden die je krijgt. En ik heb gelukkig een aantal leidinggevenden gehad die mij heel veel ruimte hebben gegeven, toen ze eenmaal zagen: nou, die maakt drie onderwerpen van hoge kwaliteit per maand (...) bij [programma]. Dat is echt een belachelijk hoge output als het ook niet alleen abc’tjes zijn, maar gewoon inhoudelijk echt wel- dat je heel veel dingen lostrekt of openbaart, die je niet wist van tevoren.”

Uit dit citaat blijkt dat Eva zich bewust is van dat zij zichzelf heeft moeten bewijzen door erg hard te werken om de mogelijkheden die haar geboden zijn te kunnen krijgen. Ze laat zien dat het werk dat ze aanleverde per maand relatief veel voor één persoon was, kijkend naar het programma waar ze werkte, en daarnaast inhoudelijk goed en diepgaand. Toen degenen die haar de mogelijkheden konden bieden dat ook inzag, had ze zichzelf bewezen en kreeg ze de mogelijkheden waar ze hard voor had gewerkt.

Anderen met veel ervaring hadden juist het gevoel dat ze zich moesten bewijzen door hard te werken om bij het programma te kunnen blijven waar ze op dat moment zaten of om een vast contract te krijgen. Dit komt naar voren uit een citaat van Marieke (35-39 jaar):

“Toen kwam ik erachter dat ik [ziekte] had. Toen heb ik ook weer eigenlijk mezelf opzij gezet en alleen maar alle energie die ik had in mijn werk gestopt en niet in mijzelf, omdat ik toen nog geen vast contract had. En ja, ik dacht gewoon van: ‘Als ik me niet laat zien op werk, dan

is dit het einde van mijn carrière.’ Daar was ik bang voor. Dus ik heb alle energie die ik had, gestopt in werken, terwijl ik achteraf gezien veel meer rust had moeten (...) nemen.”

Hieruit blijkt dat de privéomstandigheden waar Marieke mee te kampen had niet samengingen met haar werk. Omdat zij echter nog niet de zekerheid van een vast contract had, moest ze zichzelf bewijzen door, in haar ogen, te hard te werken, om haar baan te kunnen behouden en daarna een vast contract te krijgen.

In tegenstelling tot de participanten met veel ervaring in de (onderzoeks)journalistiek, speelt die opgelegde bewijsplicht bij de jongste participanten minder. Zij ervaren juist dat ze makkelijker ergens konden beginnen, omdat er gezocht werd naar mensen met een ander perspectief of een andere blik, die gepaard ging met hun jonge leeftijd. Dit was bepalend voor hun carrière, omdat ze daarmee konden beginnen op een redactie waar ze zich konden ontwikkelen. Dit blijkt uit een citaat van Lucy (25-29 jaar):

“Ik denk dat de journalistieke arbeidsmarkt sinds de afgelopen jaren een beetje kampt met vergrijzing. (...) En ik denk dat ik juist (...) in een periode hier kwam dat mensen wat meer openstaan voor nieuwe, frisse blikken en dat die hiërarchie die er heel erg kan zijn, denk ik, bij zo'n instituut als dit, die begint steeds meer te verschuiven. Dus in die zin zat ik, denk ik, juist in een periode waar het wat makkelijker is om binnen te komen, wat voor mij heel veel heeft uitgemaakt.”

Hieruit blijkt dat Lucy zich bewust is dat het jonge, andere perspectief dat zij meebrengt heeft bijgedragen aan dat ze een plek op de redactie kreeg. Daarin geeft ze aan dat haar leeftijd een belangrijke factor speelt: om de ‘vergrijzing’ tegen te gaan, ziet ze dat er bij de NPO juist gezocht werd naar jonge mensen die een nieuwe visie konden bieden, waardoor er bij haar geen sprake was van die opgelegde bewijsplicht, in tegenstelling tot een aantal participanten dat langer geleden in de journalistiek begon. Of de participanten een competitieve sfeer ervaren waarin ze zichzelf moeten bewijzen, is dus vooral afhankelijk van de leeftijd van de participanten, en daarmee hun mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek.

De mate van ervaring speelt ook een rol in welke vormen van ongewenst gedrag, intimidatie of bedreiging de participanten (hebben) ervaren buiten de redactie en hoe zij daarmee omgaan. Dit gedrag kan in verschillende vormen voorkomen: van subtielere gedragingen, tot intimidatie en bedreiging. De mate van ervaring heeft invloed op hoe zij omgaan met intimidatie en bedreiging, maar biedt ook inzicht in de manier waarop het subtiele ongewenste gedrag tegenwoordig anders is dan vroeger. Een belangrijke kanttekening is dat het ervaren van ongewenst gedrag voor geen van de participanten een sleutelmoment in hun carrière is geweest. Toch blijken uit deze ervaringen

verschillen tussen hun journalistieke carrières. Hierom, en omdat ongewenst gedrag in de bestaande literatuur een belangrijk thema is, wordt dit wel besproken.

Participanten met veel ervaring in de journalistiek benoemen dat zij, toen zij zelf nog niet zo lang in de journalistiek werkzaam waren, veel te maken konden krijgen met vrij expliciete vormen van ongewenst gedrag buiten de redactie, op basis van hun geslacht of uiterlijk. Zo kregen ze te maken met geflirt, werden ze op bepaalde plekken niet toegelaten, namen anderen geen aanwijzingen van ze aan of werden ze veelvuldig ‘gemanspland’. Volgens deze participanten was dat in die tijd vrij gebruikelijk. Dit komt naar voren uit een citaat van Eva (55-59 jaar):

“Maar ja, dat is het leven hè, want dat heb je natuurlijk als vrouw, als jonge vrouw in de samenleving sowieso, totdat je ongeveer kinderen krijgt (...). Dat zal nu ook niet heel anders zijn, of misschien nu wel iets anders.”

Uit dit citaat blijkt dat Eva het als vanzelfsprekend ziet dat dit haar destijds overkwam. Ze zag dit namelijk als inherent aan de maatschappij; het hoorde erbij, en omdat er destijds weinig aandacht voor dit probleem was, werd er ook weinig aan gedaan. Daarbij merkt Eva op dat er wellicht iets veranderd is, wat ook weerspiegeld wordt door participanten die wat minder lang dan Eva werkzaam zijn in de onderzoeksjournalistiek. Hoewel expliciete incidenten van ongewenst gedrag buiten de werkvloer soms nog voor kunnen komen, is het ongewenste gedrag waar jongere vrouwen voornamelijk mee te maken hebben veranderd in dat zij zich minder serieus genomen voelen, omdat anderen hen zien als jonge vrouw en hen daar ook op wijzen. Zij proberen dit nu juist meer naar hun eigen hand te zetten of dit in hun voordeel te gebruiken, door bijvoorbeeld te liegen over hun leeftijd, de bekendheid van het programma waar ze werken te benadrukken, of ervoor te zorgen dat ze expres onderschat worden. Dit laatste blijkt uit een citaat van Josefien (35-39 jaar):

“Ik heb het dus vaak juist proberen te draaien naar mijn voordeel. Ik heb best wel vaak gehad dat ik dacht: ‘Jij ziet mij als nul gevaar, mooi zo, onderschat me maar. (...) Denk maar dat ik zo’n domme, blonde, jonge vrouw ben. Dan kunnen we daarna wel?’ - Dan moet je me maar niet onderschatten.”

Hieruit blijkt dat Josefien de nog altijd bestaande vooroordelen in haar voordeel gebruikt. Wanneer zij merkt dat anderen haar niet serieus nemen – omdat ze een jonge vrouw is – reageert ze hier in eerste instantie bewust niet op. Op deze manier maakt ze gebruik van de denigrerende houding van de ander, waarna ze die later verrast met haar kwaliteiten als journalist. Josefien is dus een goed voorbeeld van het verschil tussen hoe vrouwelijke journalisten vroeger met ongewenst gedrag omgingen, en hoe zij dat tegenwoordig doen. Waar vrouwen vroeger het idee hadden dat dit gedrag meer gebruikelijk was en het dus wat meer moesten tolereren, zijn ze zich er nu meer van bewust dat

dat niet meer zo is. Niet alleen zijn zij zich hiervan bewust, ze handelen ook vaker wanneer zij met dit soort gedrag te maken krijgen. In het geval van Josefiën gebruikt zij het gedrag juist als een manier om de ander die het ongewenste gedrag vertoont te overvallen met zijn vooroordelen.

Naast het subtielere ongewenste gedrag dat tegenwoordig buiten de werkvloer aan de orde is, krijgen de participanten zo nu en dan ook te maken met zwaardere vormen van intimidatie of bedreiging. Geen van de participanten is ooit in aanraking geweest met geweld. Intimidatie of bedreiging komen zowel online als offline (fysiek/telefonisch) voor, waarin je tussen online en offline aanvallen verschillen ziet in hoe de participanten hiermee omgaan. Hierbij komt het verschil in omgang voort uit de mate van ervaring van de participanten. Daarbij worden online aanvallen door de participanten vaker toegeschreven aan seksisme dan offline aanvallen.

Tegenwoordig krijgen participanten steeds meer met online intimidatie of bedreiging te maken, bijvoorbeeld via e-mail of sociale media. De mate van ervaring speelt een rol in hoe participanten hiermee omgaan. Zo maken de online aanvallen op vrouwen met veel ervaring in de journalistiek weinig indruk, waardoor ze dit makkelijk weer los kunnen laten. Daarbij geven ze aan dat hun karakter en hun ervaring in de journalistiek hierbij helpen. Dit komt naar voren uit twee citaten. Het eerste is van Nadine (60-64 jaar):

“Ik kan dat vrij makkelijk van me af laten glijden, omdat ik denk: ‘Het zijn maar de sociale media.’ (...) Niet zozeer dat ik dacht: ‘Ik moet mijn werkwijze gaan aanpassen of zo.’ Ik denk dat je, als het even kan, je niet moet laten intimideren door dat soort dingen. (...) Als je op deze manier wordt aangesproken, is het natuurlijk hun bedoeling dat je je dat gaat aantrekken, daar wil ik niet in meegaan. Als je je daardoor laat leiden, dan doe je precies wat ze willen.”

Hieruit blijkt dat het onderdeel van Nadines karakter is om zich niks van de online aanvallen aan te trekken en zich daardoor ook niet te laten beïnvloeden in haar werk. Bovendien minimaliseert ze de online intimidatie/bedreiging doordat ze aangeeft de berichten via sociale media te ontvangen, en niet in het echt. Ook is ze er bewust mee bezig om zich er niks van aan te trekken: ze wil zich er ook niet door laten beïnvloeden, omdat ze de ander niet zijn zin wil geven.

Niet alleen karakter heeft invloed op hoe de participanten die al lang werkzaam zijn in de journalistiek omgaan met online intimidatie/bedreiging, ook het gegeven dat ze al veel ervaring hebben in de onderzoeksjournalistiek helpt hierbij. Dat blijkt uit een citaat van Ilse (60-64 jaar):

“Ik ben gewoon niet zo rap van mijn stuk te brengen. Dus dat helpt natuurlijk dan. (...) Ik denk dat ik het altijd heb gehad, maar dat de onderzoeksjournalistiek me wel geholpen heeft. (...) Ik denk dat ik wel echt gegroeid ben, omdat ik meer van de wereld begrijp.”

Ilse geeft aan dat zowel haar karakter als haar werkervaring in de onderzoeksjournalistiek helpen bij het omgaan met intimidatie/bedreiging. Doordat de onderzoeksjournalistiek haar veel heeft geleerd, weet ze de intimidatie/bedreiging de baas te zijn. Hieruit blijkt dat de ervaring en het karakter van de participanten die lang werkzaam zijn in de onderzoeksjournalistiek helpende factoren zijn bij het omgaan met online intimidatie/bedreiging.

Daarentegen is te zien dat de participanten die minder lang werkzaam zijn in de journalistiek tot op zekere hoogte wél beïnvloed worden door online intimidatie/bedreiging. Zo kunnen de jongere participanten gaan twijfelen aan zichzelf of bevestiging zoeken bij anderen. Dat blijkt uit een citaat van Sandra (30-34 jaar): “Ik ga dan wel bij anderen checken: heb ik iets raars gezegd, heb ik het wel goed gezegd, was het een raar woord, zat ik verkeerd? Dus je gaat wel even nadenken van: ‘Klopt het?’” Hoewel Sandra aangeeft dat ze sowieso erg kritisch op zichzelf is, zorgen de vervelende berichten online er wel voor dat die twijfel aan haarzelf meer wordt aangewakkerd en zij hierdoor anders met de berichten omgaat dan participanten met meer ervaring.

Het verschil in de mate waarin intimidatie/bedreiging impact maakt of effect heeft op de participanten, is minder duidelijk aanwezig wanneer er geen sprake meer is van online intimidatie, maar van offline intimidatie/bedreiging (fysiek/telefonisch). Dan speelt de mate van ervaring geen duidelijke rol meer. Daarbij wordt de aard van deze aanvallen minder vaak als seksistisch ervaren dan bij online intimidatie/bedreiging.

Zo blijkt dat het er bij jongere participanten voor zorgde dat ze hun werkwijze zijn gaan aanpassen. Dit blijkt uit een citaat van Lucy (25-29 jaar), die bedreigd werd toen iemand uit de uitzending het materiaal wilde bekijken voordat de uitzending geweest was.

“Ik probeer nu van tevoren mensen veel meer (...) voor te bereiden op wat er kan komen als die uitzending uitkomt en hoe het werkt met als ze dingen terug willen zien en wat ik dan wel en wat ik dan niet kan doen, dat dat niet helemaal op het eind ineens een heel groot ding wordt.”

Hieruit blijkt dat de manier waarop ze met deze bedreiging omging ervoor heeft gezorgd dat ze haar werkwijze deels heeft doen aanpassen, waarmee de bedreiging een effect op haar werkwijze had/heeft, al was dit volgens haar geen bepalend moment in haar carrière. Ook participanten die langer in de journalistiek werkzaam zijn, geven aan dat fysieke intimidatie impact kan hebben. Dat blijkt uit een citaat van Eva (55-59 jaar) die naar aanleiding van een verhaal dat ze gemaakt had, werd geïntimideerd door degenen over wie haar verhaal ging:

“Toen ben ik wel enorm geïntimideerd. (...) Toen kreeg ik echt een woedende [betrokkene] aan de lijn, een woedende [andere betrokkene]. (...) En toen benaderde hoofd voorlichting van [betrokken partij] mijn hoofdredactie, dus dat was wel heel naar. Ja, en uiteindelijk is dat

allemaal goed afgelopen. Alleen, het was wel dat je merkt: wow, nu krijg ik wel heel veel tegenwind.”

Hieruit blijkt dat de intimidatie die zij ervaarde een vervelende impact op haar had, met name tijdens het proces zelf. Ondanks Eva's ruime ervaring in de onderzoeksjournalistiek, blijkt offline intimidatie nog wel van invloed op haar te zijn. Daarbij geeft ze aan dat dit moment in haar carrière daarna niet meer bepalend is geweest. Het verschil tussen ervaren en minder ervaren journalisten blijkt dus minder duidelijk wanneer het gaat om offline intimidatie/bedreiging. Een deel van de ervaren journalisten, zoals Eva, ervaart intimidatie dus nog wel als vervelend, net als de wat minder ervaren participanten die hiermee in aanraking zijn gekomen, zoals Lucy. Toch geldt dit niet voor alle ervaren participanten, blijkt uit een citaat van Ilse (60-64 jaar) die in aanraking kwam met fysieke bedreiging toen ze wederhoor ging halen:

“Ik confronteerde hem (...). En daar werd hij nijdig over. Maar ja, dat had niks met mij persoonlijk als vrouw te maken. Hij wenste gewoon niet aangesproken te worden op zijn [zaken]. Toen ging hij schreeuwen. (...) Ik vind dat dan eigenlijk wel humor. Dus toen zei ik van: ‘Nou, jammer dat u er niks over wil zeggen.’ En toen ben ik maar weggegaan, maar ja, het was voor de reportage briljant.”

Ilse toont hier aan dat de fysieke intimidatie geen invloed op haar had. Sterker nog, ze vond juist dat het haar reportage ten goede kwam. Uit een eerder citaat van Ilse blijkt dat haar karakter een factor speelt in hoe ze omgaat met intimidatie/bedreiging. In dit geval is daar wederom sprake van: in plaats van dat het impact op haar maakt, kan Ilse het makkelijk van zich af laten glijden door middel van humor en karakter.

Concluderend: er zijn op basis van de mate van ervaring tussen de participanten enerzijds verschillen te zien in de hoge druk en opgelegde bewijsplicht die zij hebben ervaren, en anderzijds in de vormen van ongewenst gedrag en de manier waarop zij hiermee omgaan. De mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek vormt daarmee de laatste werkgerelateerde dimensie waarmee onderzoeksjournalistieke carrières te typeren zijn.

4.3 Persoonlijke en sociale invloeden

Zoals net kort benoemd werd door Ilse, kunnen bepaalde karaktereigenschappen invloed hebben op de manier waarop je werkt binnen de onderzoeksjournalistiek. Dit blijkt ook uit de interviews met verschillende andere participanten. Dit wordt in deze categorie verder uitgewerkt. Daarnaast wordt besproken hoe participanten de sociale verschillen ervaren tussen hen en hun mannelijke collega's en welke invloed dat op hun carrière heeft. Ook wordt in dit thema besproken hoe het moederschap bepalend is voor een onderzoeksjournalistieke carrière.

4.3.1 *Karaktereigenschappen*

Participanten benoemen dat je een bepaald karakter nodig hebt om in de onderzoeksjournalistiek te kunnen werken. Onder deze eigenschappen vallen doorzettingsvermogen, precisie, en mondigheid. Wanneer vrouwen deze eigenschappen bezitten, zien zij dat als bepalend voor hun carrière. Dat deze eigenschappen nodig zijn, komt naar voren uit de volgende twee citaten. Het eerste is van Sophia (40-44 jaar):

“Dat doel voor ogen houden en het doorzettingsvermogen, dat moet je gewoon überhaupt hebben voor dit werk. (...) Mijn vriendinnen noemen mij Hermelien Griffel. En ik vrees dat dat heel erg waar is. Ik ben heel grondig. Ik vind wel, als je iets zegt of als je iets doet, dan moet het kloppen. (...) Dus ik ben van karakter vrij principieel en precies.”

Sophia geeft enerzijds aan dat zij van nature de karaktereigenschappen heeft die van pas komen in de onderzoeksjournalistiek, maar dat deze ook nodig zijn om dit werk te kunnen doen. Ditzelfde blijkt uit een citaat van Eva (55-59 jaar): “Ik ben niet op mijn mondje gevallen, daarom ben ik denk ik ook zo ver gekomen in dit werk.” Ook zij geeft aan dat zij over een eigenschap – mondigheid – bezit die van pas komt in de onderzoeksjournalistiek, maar dat die ook noodzakelijk is om verder te komen in een onderzoeksjournalistieke carrière.

Mondig karakter. Hoewel participanten aangeven dat mondigheid (naast doorzettingsvermogen en precisie) nodig zijn om in de onderzoeksjournalistiek te werken, bestaan er wel verschillen tussen de participanten met betrekking tot hoe mondig zij in werkelijkheid zijn. Zowel het hebben als niet hebben van deze karaktereigenschap wordt als bepalend ervaren, waarmee ‘Mondig karakter’ de eerste persoonlijke/sociale dimensie vormt waarmee onderzoeksjournalistieke carrières getypeerd kunnen worden. Vrouwen die een mondig karakter hebben, zien het als een voordeel in hun carrière, en vrouwen die deze eigenschap niet hebben, voelen zich hierdoor juist belemmerd. Dit blijkt uit de volgende twee citaten. Het eerste is van Sophia (40-44 jaar), en het tweede van Josefien (35-39 jaar):

“Ik denk dat dat wel een extra moeilijkheid is voor de algehele linie van vrouwen, omdat vrouwen gewoon minder snel, uitzonderingen zeker daargelaten, de behoefte voelen om zo op de voorgrond te gaan staan of om te zeggen: ‘Kijk, dit is hoe het zit.’”

“Wat wel cruciaal is, (...) is dat je gewoon echt wel je mond durft open te trekken. (...) Je moet laten weten dat je iets wil. (...) Wat ook echt een ding is, is dat over het algemeen mannen die ruimte wat meer pakken dan vrouwen. (...) Dat is dus ook een beetje oneerlijk. Ik heb (...) minder moeite om dat te doen dan andere vrouwen, om mezelf op de voorgrond te

zetten, om iets op te eisen. Dat ligt in mijn persoonlijkheid en dat is natuurlijk ook niet helemaal eerlijk.”

Wanneer de twee citaten met elkaar vergeleken worden, blijkt dat er tussen de participanten verschillen bestaan in de mate waarin zij een mondig karakter hebben. Sophia schaaft zich onder de meerderheid van de vrouwen die dat niet heeft, maar benadrukt dat er een kleine minderheid vrouwen is die wél dit mondige karakter heeft. Deze tweedeling wordt ook weerspiegeld door de participanten. Een van die vrouwen die wel een mondig karakter heeft, is Josefiën, benadrukt ze ook zelf. Ze is zich er bewust van dat ze tot de minderheid behoort, en benoemt daarin ook een voordeel te ervaren ten opzichte van andere vrouwen. Tegenover deze vrouwen voelt ze zich daar wel schuldig over; ze benoemt dat het voordeel dat ze ervaart door haar karakter “niet helemaal eerlijk” is, maar benoemt wel dat dit karakter nodig is om in de onderzoeksjournalistiek te kunnen werken. Hierdoor ziet zij haar karakter als bepalend voor haar carrière.

Verschil tussen mannen en vrouwen. De participanten verschillen in of zij een onderscheid ervaren tussen hun karakter en dat van hun mannelijke collega's. Een kleine minderheid signaleert helemaal geen verschil. Zij maken alleen een onderscheid tussen “goede of slechte journalisten” of “zijn zo opgevoed”. Het merendeel ervaart dit verschil in karakter echter weldegelijk. Dit komt op twee manieren tot uiting: enerzijds in de onderwerpkeuze en de omgang met bronnen, anderzijds in de cultuur die op redacties aanwezig kan zijn, waarin vrouwen belemmerd worden in hun carrière of zien dat andere vrouwen daardoor belemmerd worden.

Uit de vorige twee citaten van Sophia en Josefiën blijkt bijvoorbeeld dat beide participanten zien dat vrouwen over het algemeen in karakter verschillen van mannelijke journalisten, waarbij zij minder de behoefte voelen en meer moeite hebben om op de voorgrond te treden dan mannen. Aan de hogere mate van zelfvertrouwen die mannen hebben ten opzichte van vrouwen, verbindt Willemijn (30-34 jaar) een term: “witte-mannen-zelfvertrouwen”: iets wat niet in haar karakter zit.

“Wat ik denk is dat de gemiddelde vrouw iets onzekerder kan zijn over of het goed zit, en wat minder een soort van witte-mannen-zelfvertrouwen heeft. (...) Als journalist word je geacht hard en kritisch en aanvallend te zijn, en ik weet niet of dat per se is hoe ik mezelf in mijn privéleven zou typeren. (...) Naar bronnen toe en mensen die ik wil bekritisieren of controleren, denk ik soms: ‘Jullie vinden mij waarschijnlijk echt een verdorven kutjournalist.’ Maar ik ben gewoon zo lief en zorgzaam in mijn privéleven. Dat weten ze gewoon helemaal niet, natuurlijk. (...) En ik kan me voorstellen dat als ik dit nog heel lang doe, dat dat me op een gegeven moment gaat opbreken, omdat het niet authentiek voelt.”

Willemijn ervaart dat het “witte-mannen-zelfvertrouwen” dat ervoor zorgt dat mannen makkelijker “hard, kritisch en aanvallend” kunnen zijn, niet strookt met haar werkelijke karakter. Dit maakt werken in de onderzoeksjournalistiek voor Willemijn dan ook zwaarder. Ze vindt het lastig zich te identificeren met het karakter dat verwacht wordt van journalisten – het karakter dat vaker geassocieerd wordt met dat van mannelijke journalisten – waardoor ze het niet uitsluit dat deze discrepantie haar gaat belemmeren.

Een aantal participanten dat een verschil ervaart tussen mannen en vrouwen, benoemt ook dat zij dat terugzien in de onderwerpen die zij researchen of waar zij verslag van doen, en in de manier waarop zij omgaan met hun bronnen. Dit blijkt uit een citaat van Marieke (35-39 jaar):

“Je hebt gewoon vaak andere interesses. (...) Ik doe natuurlijk vooral de sociaal-maatschappelijke onderwerpen (...). En daar zie ik ook heel veel verschil met veel mannelijke collega's die meer op Defensie zitten of inlichtingendiensten of cijfermatige dingen. (...) Ik (...) zit met gewoon heel veel menselijk leed, (...) wat je aangrijpt, maar je wilt ook een professionele distantie houden. Dat vergt ook weer een ander soort omgang (...) met bronnen. Als iemand is getraumatiseerd, vraagt dat dus voor heel veel aandacht en persoonlijke benadering.”

Net als verschillende andere participanten, kiest Marieke vooral de sociaal-maatschappelijke onderwerpen als thema's voor haar uitzendingen. Enerzijds wekt dit soort onderwerpen haar interesse, en anderzijds past dit goed bij het ‘vrouwelijke’ karakter. De sociaal-maatschappelijke onderwerpen die vrouwen – zoals Marieke – vaak interessant vinden, vergen “veel aandacht” en een “persoonlijke benadering”, wat volgens de participanten beter past bij het karakter van vrouwen en minder goed bij het mannelijke karakter, waarbij je “hard, kritisch en aanvallend” moet zijn (zie eerder citaat van Willemijn). Dit blijkt ook uit het feit dat alle participanten die een vast dossier hebben (een onderwerp waar zij zich voornamelijk mee bezig houden) een sociaal-maatschappelijk dossier hebben, bijvoorbeeld de zorg.

Het verschil in karakter tussen mannen en vrouwen komt niet alleen tot uiting in de onderwerpkeuze en de omgang met bronnen, maar ook in de cultuur die op redacties kan heersen. De participanten geven aan tegenwoordig geen expliciet ongewenst gedrag te ervaren op de redactie. Participanten met veel ervaring in de journalistiek benoemen dat dit expliciete gedrag in hun ogen vroeger juist méér voorkwam. Tegenwoordig is er volgens de participanten juist sprake van impliciet en subtiel ongewenst gedrag op redacties. Dit wordt zowel door de minder ervaren als de meer ervaren participanten als belemmerend ervaren en is daarom bepalend in hun carrière.

Uit het eerdere citaat van Willemijn bleek al dat vrouwen die een duidelijk verschil ervaren tussen hen en andere mannen, hun karakter tegen hun natuur in aan moeten passen om aan de mannelijke journalistennorm te voldoen. Participanten die ook een verschil tussen mannen en vrouwen

ervaren, zien dit ook terug op andere gebieden in hun carrière, waardoor zij belemmeringen ervaren die ze associëren met hun geslacht, of zien dat andere vrouwen deze belemmeringen ervaren. Volgens de participanten lijken mannen deze belemmeringen minder te ervaren, omdat zij de norm op redacties grotendeels bepalen. Zo vertelt Sandra (30-34 jaar) over de cultuur die er kan heersen en hoe zij daarin verschillen ziet tussen hoe vrouwen en mannen hiermee omgaan.

“Wat wel een ding is, en ik denk dat dat wel vaker bij vrouwen gebeurt, is dat er een cultuur bestaat bij vergaderingen waar het gaat om wie het hardste en het meest zeker pitcht, of waar over elkaar heen gepraat wordt. (...) Het idee dat jij iets zegt en iemand anders herhaalt het nog een keer harder en dan wordt het opgepikt, of het proberen te claimen van ideeën van anderen. (...) Ik zie bij mannen dat ze wel echt minder moeite hebben om harder en zelfverzekerder te herhalen wat iemand net zei. (...) Ik denk dat dat eerder man-eigen is dan vrouw-eigen.”

Hoewel Sandra aangeeft zelf geen belemmering te ervaren door deze cultuur, omdat ervaring op het gebied van pitchen haar hierbij helpt, heeft zij zich wel naar deze cultuur gevoegd om er geen belemmering door te ervaren. Daarbij ziet ze wel dat vrouwen zich meer naar deze cultuur moeten voegen en daar ook meer moeite mee hebben dan mannelijke collega's. Bij de mannelijke journalisten zit dit volgens haar meer in hun karakter, waarmee zij deze cultuur creëren en in stand houden. Een voorbeeld van iemand die het gevoel heeft belemmerd te worden door deze cultuur, is Anne (40-44 jaar):

“Het is (...) heel subtiel. En soms vraag ik me af of het echt is of dat ik het me inbeeld (...) dat er anders naar je gekeken wordt. (...) Als ik iets rustigs zeg, dan wordt het niet gehoord, en als ik iets scherp zeg, dan word ik aangesproken op mijn toon. Het wordt pas begrepen als je ook laat zien wat het met je doet, (...) dat je laat zien: (...) dit raakt mij wat jij nu doet. Maar dan zegt iemand: ‘Waarom zeg je het dan op die manier?’ ‘Nou, toen ik het rustig zei, werd het überhaupt niet gehoord.’ Dus daar zit een soort van onbegrip.”

Anne benadrukt hier dat het ongewenste gedrag dat ze ervaart zo subtiel is, dat ze soms zelfs twijfelt aan zichzelf. Toch zegt ze een dergelijke cultuur te ervaren die Sandra ook beschrijft, waarin mondigheid en zelfverzekerdheid de standaard zijn, en waarin zij ervaart dat ze het eigenlijk niet goed kan doen. Wanneer ze iets rustig benoemt, wordt er aan haar punt voorbijgegaan, en wanneer ze die mondigheid juist wel laat zien, wordt ze daarop afgerekend. Pas wanneer zij emotie toont, wordt ze begrepen. Hoewel ze benadrukt dat het gedrag dat ze ervaart subtiel en impliciet is, ervaart ze hier wel belemmeringen door, wat haar werk zwaarder maakt en daarom bepalend is in haar carrière.

Ook Marieke (35-39 jaar) constateert een verschil tussen vrouwen en mannen met betrekking tot hoe zij gewaardeerd worden voor hun werk. Hierin bemerkt zij dat het karakter van mannelijke journalisten vaker een voordeel oplevert voor hen.

“Ik weet dat, over het algemeen, mannelijke collega's veel makkelijker kunnen onderhandelen in hun salaris en door hun eigen durf. (...) Heel lang werd ik echt zeer te weinig betaald en dat is echt niet leuk. Dan voel je je echt genaaid en als je dan weet dat andere collega's, zeker mannen, veel meer verdienen dan jij, dan voel je je gewoon gebruikt.”

Ook hieruit blijkt dat de mondigheid en zelfverzekerdheid die Marieke bij mannelijke collega's ziet de norm bepalen en daarmee beter beloond worden. Marieke ervaart dat zij juist financieel benadeeld wordt, omdat zij in mindere mate dit karakter heeft, wat een belemmering vormt voor haar carrière.

Concluderend: het merendeel van de participanten ervaart een verschil tussen mannen en vrouwen op de redactie, en een kleine minderheid niet. Dit verschil tussen mannen en vrouwen komt enerzijds tot uiting in de keuze voor bepaalde onderwerpen en de omgang met bronnen, en anderzijds in de mannelijke redactiecultuur die er kan heersen. Dit belemmert hen in hun carrière, omdat ze ervaren minder serieus genomen te worden en harder moeten werken, omdat hun karakter vaak niet overeenkomt met wat er beloond of gewaardeerd wordt. Of participanten een verschil ervaren tussen hun karakter en dat van mannen vormt daarmee de tweede persoonlijke/sociale dimensie waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière te typeren is.

4.3.2 Moederschap

Een andere dimensie waarop de participanten van elkaar verschillen, is of zij kinderen hebben of niet. De participanten die kinderen hebben, ervaren het moederschap in combinatie met hun werk vaak als zwaar en daarmee bepalend voor hun carrière, voornamelijk als de kinderen jong zijn. Dit blijkt uit een citaat van Marieke (35-39 jaar):

“Het werk houdt bijna niet op. Het loopt heel erg vaak door, ook in de weekenden en in de avonden. (...) Maar als je dat combineert met kinderen is dat echt zwaar, want dan zit je met je kinderen even te duplo-en, maar ondertussen denk je: ‘(...) Ik moet nog dat, en ik moet nog dat’, en dan kun je helemaal niet goed genieten van met je kinderen zijn (...). Dan baal je naar je werk toe, want je voelt dat je daar niet met je hoofd bij bent. Maar je weet ook dat je niet met je hoofd bij je kinderen bent (...). Dus ik ben super bang dat ik over een aantal jaren, als mijn kinderen groter zijn, terugkijk en denk: ‘Was ik er wel genoeg?’ (...) Want dat is het ding: het werk loopt altijd door en ouderschap loopt ook altijd door.”

Uit dit citaat blijkt de tweestrijd die Marieke ervaart tussen het doen van haar werk en er zijn voor haar kinderen, omdat de twee lastig te combineren zijn en dit ervoor zorgt dat ze het werk erg zwaar vindt. Op het moment dat ze met haar kinderen is, is ze vaak ook bezig met haar werk en vice versa. Dit geeft haar het gevoel dat ze op beide vlakken tekortkomt, wat haar een vervelend gevoel bezorgt.

Omdat de combinatie van werk en kinderen zwaar is, zijn de participanten zelf op zoek gegaan naar oplossingen om de combinatie werkbaar(der) te maken. Zo benoemen verschillende participanten 's avonds, nadat de kinderen naar bed waren, nog hard verder te moeten werken. Sommige participanten benoemen dat dit hen extra belemmert, omdat ze daardoor weinig slaap krijgen. Dit blijkt wederom uit een citaat van Marieke (35-39 jaar):

“Ik moet heel laat naar bed gaan om nog heel veel dingen af te maken 's avonds. (...) Ik heb wel vraagtekens bij: hoe lang hou ik dit nog vol of hoe lang wil ik dit nog volhouden? (...) Ik ben nu steeds heel bewust aan het kiezen van: ga ik nog een jaar verder of niet? (...) Ik heb ook een coachingstraject gedaan afgelopen jaar, om te kijken hoe ik beter werk en privé kan combineren.”

Doordat Marieke op zoek moest naar een manier om de combinatie werkbaarder te houden, werkt ze enerzijds door op de momenten dat ze eigenlijk al zou willen slapen, wat een effect heeft op haar gezondheid. Anderzijds heeft deze lastige combinatie haar doen besluiten coaching te zoeken op dit gebied. Daardoor is ze zich nu bewuster van de vraag of ze de combinatie kan en wil volhouden. Hieruit blijkt dat er door participanten zelf naar oplossingen wordt gezocht om de combinatie werkbaar te houden.

Andere participanten ervaren dat ze door het krijgen van kinderen “gedwongen” werden om efficiënter te werken. Dat blijkt uit een citaat van Nadine (60-64 jaar):

“Ik zat echt gewoon soms tot twaalf uur 's nachts in de huiskamer, waarvan je achteraf dacht (...): ‘Was dat eigenlijk wel zo effectief (...)?’ Later dacht ik: ‘Nee, dat is echt onzin eigenlijk, ik kan beter gewoon een paar hele goede effectieve uren maken en daarna stoppen.’ (...) Je gaat veel efficiënter werken, omdat je weet: ik heb minder tijd en ik moet het in een paar uur doen. En dan blijkt dat dat soms ook kan, omdat je effectiever gaat werken. (...) De manier waarop je werkt, verandert. Gedwongen. Je moet wel. Maar het blijkt dus dat dat wel gezonder is eigenlijk, want zoals ik werkte voorheen, (...) dat houd je misschien wel even vol, maar dat kan je nooit op lange termijn volhouden.”

Doordat Nadine vaak tot middernacht doorwerkte, kwam zij tot de realisatie dat dit met kinderen op den duur niet haalbaar was. Hierdoor heeft zij gedwongen geleerd minder uren in haar

werk te steken en deze effectiever te benutten, wat haar deed realiseren dat dat voor haar ook mogelijk was en dit een positieve invloed had op haar gezondheid.

Andere manieren waar participanten naar op zoek gingen om de combinatie van werk en kinderen werkbaar(der) te houden, waren het inhuren van een oppas, zelf minder uren per week werken of de soorten werkzaamheden aanpassen, zoals minder reizen naar gevaarlijke gebieden. Hieruit komt naar voren dat de participanten zélf naar oplossingen (hebben) moeten zoeken om het werk met kinderen te kunnen combineren. Dit komt doordat er weinig bewustzijn is over de realiteit van de combinatie van werk en kinderen bij de werkgever, blijkt uit een citaat van Sophia (40-44 jaar):

“Er is veel te weinig bewustwording voor dat je die twee dingen heel slecht naast elkaar kan managen: een fulltime baan en een gezin, helemaal met hele jonge kinderen. Ja, dat is eigenlijk helemaal niet te doen, omdat er van je verwacht wordt dat je altijd ook op dat kantoor zit en die twee dingen botsen nogal. (...) Wij hebben er toen op een gegeven moment voor gekozen om een oppas in te huren. En anders weet ik niet of ik het had volgehouden. (...) Heel veel jaren was het alleen maar werk en kinderen. Dus ik had wel het idee dat mijn sociale leven echt op nul stond (...).”

Sophia laat zien dat het bewustzijn over de moeilijkheid van werk en kinderen moeten combineren bij haar werkgever ontbrak, doordat er van haar gevraagd werd altijd op kantoor aanwezig te zijn. Als oplossing zocht ze een oppas, die voor haar onmisbaar bleek om dit werk te kunnen doen. Desondanks ervaaarde Sophia nog altijd dat haar leven alleen uit werk en kinderen bestond. Net als Marieke benoemt Sophia ook dat de combinatie nóg lastiger is wanneer de kinderen jong zijn.

Omdat er vaak weinig bewustzijn is over deze moeilijke combinatie, moeten vrouwen op hun werk extra aandacht vragen voor het feit dat ze kinderen hebben. Dit zorgt voor een tegenstrijdig gevoel, wat Anne (40-44 jaar) laat zien:

“Het lastige is dat je je op zo’n redactie- je wil niet dat ze je zien als een vrouw en een moeder van twee kinderen, maar (...) als een goede journalist die haar werk goed doet. En tegelijkertijd moet je ook de aandacht vragen voor het feit dat je een vrouw bent en twee kinderen hebt, want (...) daar moet ook rekening mee gehouden worden en dat moet ook samen kunnen met het werk als onderzoeksjournalist. Dus dat staat een beetje op gekke voet met elkaar. Maar ik geloof wel dat het samen kan. (...) En eigenlijk zit het veel meer in hoe mannen met emancipatie omgaan, dan dat je als vrouw hier nog eens een keer de aandacht voor vraagt. Juist mannen zouden dat moeten vragen.”

Aan de ene kant wil Anne liever niet aankaarten dat ze twee kinderen heeft, omdat ze beoordeeld wil worden op haar werkzaamheden als journalist, en niet op haar privérol als moeder. Aan

de andere kant ziet zij dat het nog steeds nodig is om het aan te kaarten, omdat er nog te weinig bewustzijn is over dat werk en kinderen lastig te combineren zijn. Daarin legt zij nadrukkelijk de verantwoordelijkheid bij mannen om deze lastige combinatie aan te kaarten op de werkvloer. Het lijkt erop dat er hierdoor een cyclus ontstaat: omdat mannen er nog te weinig aandacht voor vragen, en vrouwen dit tegenstrijdige gevoel ervaren, blijft het gebrek aan bewustzijn op redacties in stand. Hierdoor moeten vrouwen nog steeds zelf naar oplossingen zoeken, blijft het probleem onbesproken, en blijft er weinig bewustzijn over bestaan.

Participanten zonder kinderen benoemen juist geen belemmering te ervaren in het combineren van hun werk en privéleven, omdat zij geen kinderen hebben. Dit blijkt uit een citaat van Ilse (60-64 jaar): “Ik ben bevoorrecht. Ik heb ook geen kinderen. Dat is ook heel fijn, denk ik. Het is heel praktisch (...). Het is zo intensief.” Om dit werk te kunnen doen, ziet Ilse het (naast een aantal andere zaken) als een voordeel dat ze geen kinderen heeft, omdat deze combinatie haar zou belemmeren wegens de intensiviteit van het werk.

Concluderend: ook de participanten zonder kinderen erkennen dat het moederschap een bepalende factor zou spelen in het kunnen combineren van hun werk en privéleven. Dit maakt dat het al dan niet zijn van moeder de laatste persoonlijke/sociale dimensie vormt waarmee een onderzoeksjournalistieke carrière getypeerd kan worden.

5 Conclusie en discussie

Aan de hand van een kwalitatief onderzoek, waarin diepte-interviews met twaalf vrouwelijke onderzoeksjournalisten centraal stonden, is geprobeerd antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag:

‘Welke typologie is er te identificeren in de carrières van Nederlandse vrouwelijke onderzoeksjournalisten werkend in de audiovisuele journalistiek bij de NPO, bekeken vanuit het perspectief van theorie over boundary work en life history?’

Met deze scriptie is gehoor gegeven aan de roep om onderzoek te doen naar vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland (Pleijter & Opgenhaffen, 2023). Tot nu toe is er in Nederland nog geen onderzoek verschenen dat zich enkel richt op vrouwelijke onderzoeksjournalisten, waarbij studies naar onderzoeksjournalistiek in Nederland ook nog weinig gedaan zijn (De Kleuver et al., 2018; Desmet & Vermeer, in Pleijter & Opgenhaffen, 2023; Pleijter & Opgenhaffen, 2023). Het onderzoek dat verschenen is, richt zich meer op de afzonderlijke onderwerpen ‘onderzoeksjournalistiek’ en ‘(vrouwelijke) journalisten’. De onderzoeksjournalistiek kan echter worden gezien als een aparte vorm van journalistiek vanwege haar functie om de macht ter verantwoording te roepen, met een grotere kans om belemmerd te worden door vormen van intimidatie of bedreiging (Konow-Lund & Høiby, 2023, p. 1592). Daarbij hebben vrouwen te maken met nóg meer obstakels in hun carrière, doordat zij als vrouw al meer te maken krijgen met belemmeringen, op de werkvloer (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019; Fontes et al., 2023; García-Mingo, 2019; Hardin & Whiteside, 2009; Lobo et al., 2017; Rao & Rodney-Gumede, 2020; Topić & Bruegmann, 2021; Tsui & Lee, 2012) en daarbuiten (Bruijn & Bouwmeester, 2022; Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020).

Deze scriptie biedt inzicht in hoe vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland zich ontwikkelen in hun loopbaan in de vorm van een typologie, waarin ook inzicht wordt verkregen in hun identiteit en rolpercepties. Dit ontbreekt in de typologie waarop deze scriptie voortbouwt, namelijk die van Davidson en Meyers (2016). Hun typologie neemt voornamelijk het soort arbeidsrelatie als uitgangspunt, en schetst geen beeld van een langere journalistieke carrière en welke keuzes en gebeurtenissen deze hebben vormgegeven. Bovendien worden enkel carrières van journalisten besproken, niet van onderzoeksjournalisten. Daarbij staan zowel mannen als vrouwen centraal. In deze scriptie wordt een subjectieve benadering van carrières gehanteerd (Meyers & Davidson, 2014, p. 990), waarin een carrière als meer dan een arbeidsrelatie wordt gezien. De typologie in deze scriptie neemt daarom de eerdergenoemde aspecten wél in acht.

5.1 Belangrijkste bevindingen en implicaties

Uit de diepte-interviews komen drie verschillende categorieën naar voren, waarin diverse dimensies te onderscheiden zijn waarmee een onderzoeksjournalistieke carrière getypeerd kan worden: (1) ‘Invulling van onderzoeksjournalistieke professie’; (2) ‘Verloop van carrières en werkgerelateerde invloeden’; en (3) ‘Persoonlijke en sociale invloeden’.

De eerste categorie – ‘Invulling van onderzoeksjournalistieke professie’ – gaf aan de hand van *boundary work* (Carlson & Lewis, 2019) inzicht in hoe de participanten tegen hun onderzoeksjournalistieke identiteit en rolpercepties aankijken. Hieruit blijkt dat zij zich niet allemaal identificeren als ‘onderzoeksjournalist’. Dit heeft te maken met dat sommige participanten ‘onderzoek doen’ als onderscheidend voor de onderzoeksjournalistiek zien, en anderen juist als onderdeel van de werkzaamheden van iedere journalist. Zij die zich als ‘journalist’ definiëren en het onderscheid vaak niet maken, zien de term ‘onderzoeksjournalist’ of ‘onderzoeksjournalistiek’ dan ook vaak als pretentius of hoogdravend. Vrouwen die zich wel als ‘onderzoeksjournalist’ definiëren en het onderscheid wel maken, dragen de titel voornamelijk met bescheiden trots.

De discussie over wat en hoe onderzoeksjournalistiek zich onderscheidt van reguliere journalistiek lijkt onder de participanten meer verdeeld te zijn dan uit de literatuur naar voren komt (Cancela et al., 2021): daarin lijken onderzoeksjournalisten het erover eens dat onderzoeksjournalistiek als hogere vorm van journalistiek gezien kan worden (p. 884), terwijl er in dit scriptieonderzoek ook een groep participanten is die het onderscheid tussen onderzoeksjournalistiek en journalistiek duidelijk niet maakt. De participanten geven hier voornamelijk als reden voor dat ‘onderzoek doen’ bij het werk van journalisten hoort. Zij vertolken dus een van de argumenten uit de wetenschap om onderzoeksjournalistiek niet van reguliere journalistiek te onderscheiden; onderzoeksjournalistiek zou namelijk juist de kern van journalistiek zijn (Cancela et al., 2021, p. 880; Harcup, 2015, p. 108).

Ook komt naar voren dat het verschil tussen journalistiek/journalisten en onderzoeksjournalistiek/onderzoeksjournalisten niet als binair gezien wordt, maar dat deze twee kanten zich juist op een continuüm bevinden, waarin er gradaties bestaan tussen de twee, afhankelijk van de hoeveelheid tijd, geld en ruimte die beschikbaar is om onderzoek te doen. Dit is grotendeels in lijn met Cancela et al. (2021): ook in dit onderzoek plaatsen onderzoeksjournalisten hun vak op een spectrum, maar in plaats van dat ‘journalistiek’ aan een kant van dit spectrum werd geplaatst, was dat *basic reporting* (p. 887). Zij benoemen voornamelijk twee beoordelingscriteria die van invloed waren op het spectrum, namelijk ‘de omvang van inspanning’ (in de vorm van de hoeveelheid bronnen, tijd en geld die in een onderzoek zaten en dat ze het onderzoek zelf uitgevoerd hadden) en ‘motieven’ (Cancela et al., 2021, pp. 887-889). De omvang van inspanning komt grotendeels overeen met hoe de participanten in dit scriptieonderzoek beoordelen in welke mate iets als onderzoeksjournalistiek beoordeeld wordt. Het andere beoordelingscriterium dat in Cancela et al. (2021, p. 888) benoemd wordt – motieven – wordt echter niet benoemd door de participanten. Hoewel het blootleggen van misstanden en onthullen van geheimen in de bestaande literatuur als belangrijke motieven voor

onderzoeksjournalistiek benoemd worden, benoemen participanten in dit scriptieonderzoek deze motieven aan beide kanten van het spectrum wanneer hen gevraagd wordt welke functies zij denken te vervullen in de maatschappij.

Opvallend is dat zowel de participanten die zich definiëren als ‘journalist’ en de participanten die zich definiëren als ‘onderzoeksjournalist’ dezelfde functies noemen die zij zeggen te vervullen in de maatschappij. Dit zijn (1) ‘Informatie aan het licht brengen (die je anders niet zou horen)’; (2) ‘Informereren in maatschappelijk belang’; en (3) ‘Controleren van de macht en complexe thema's begrijpelijk maken’. (4) ‘Signaleren/agenderen’; (5) ‘Beeldvorming bepalen’; en (6) ‘Verandering teweegbrengen’ werden minder genoemd. Deze genoemde functies komen deels overeen met de genoemde functies in enerzijds Abdenour en Riffe (2016), Lanosga en Houston (2017), en Lanosga et al. (2017), en anderzijds Pleijter en Opgenhaffen (2023). Zo lijkt ‘Controleren van de macht en complexe thema's begrijpelijk maken’ grotendeels overeen te komen met de *interpreter*-functie (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233; Lanosga & Houston, 2017, p. 1114; Lanosga et al., 2017, p. 276) en de controlerende functie van onderzoeksjournalistiek (Pleijter & Opgenhaffen, 2023; VVOJ, 2022). ‘Signaleren/agenderen’ komt overeen met de signalerende functie van onderzoeksjournalistiek (Pleijter & Opgenhaffen, 2023; VVOJ, 2022). Opvallend is dat de functie ‘Beeldvorming bepalen’ in bestaande literatuur nog niet eerder naar voren is gekomen. ‘Verandering teweegbrengen’ lijkt daarentegen grotendeels overeen te komen met de (*populist*)-*mobilizer*-functie (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233; Lanosga & Houston, 2017, p. 1114; Lanosga et al., 2017, p. 276). Hoewel de *adversarial*-functie niet wordt genoemd door de participanten, komen de *interpreter*-functie en de (*populist*)-*mobilizer*-functie wel naar voren in de interviews met de participanten. Deze drie functies komen grotendeels overeen met de functies waarin reguliere journalisten zich kunnen vinden (Weaver et al., in Abdenour & Riffe, 2016, p. 234), wat in lijn is met het feit dat zowel participanten die zichzelf als ‘journalist’ definiëren als participanten die zichzelf als ‘onderzoeksjournalist’ definiëren, deze functies noemen. Opvallend is dat de twee functies die in de literatuur specifiek voor audiovisuele onderzoeksjournalisten naar voren komen (*traditionalist* en *entertainer*) (Abdenour & Riffe, 2016, p. 233), niet door de participanten worden genoemd. De functies ‘Informatie aan het licht brengen (die je anders niet zou horen)’ en ‘Informereren in maatschappelijk belang’ vallen niet onder een van de genoemde functies die in de literatuur door onderzoeksjournalisten vervuld worden.

In de tweede categorie – ‘Verloop van carrières en werkgerelateerde invloeden’ – is enerzijds de start van de carrières van de participanten besproken en anderzijds het verdere verloop van hun carrières, waarbij de nadruk op het laatstgenoemde ligt. Het begin van hun carrières loopt erg uiteen, waardoor er geen overduidelijke dimensies te ontdekken zijn om hun carrières te typeren. Uit de resultaten over het verdere verloop van hun carrières komen vier werkgerelateerde dimensies naar voren die een onderzoeksjournalistieke carrière typeren: (1) ‘Ambitie om researcher of verslaggever/maker te worden of niet’; (2) ‘Werkzaam bij een radio- of televisieprogramma’; (3) ‘Een vaste basis of niet’; (4) ‘De mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek’.

Het begin van de carrières van de participanten loopt erg uiteen, waarbij zij op verschillende manieren in de journalistiek terecht zijn gekomen: via een journalistiekopleiding of via andersoortige studies, waarbij zowel jongere als oudere participanten via beide wegen in de journalistiek begonnen. Niet alleen via hun studie, maar ook op andere manieren kwamen de participanten aan hun eerste baan: via hun netwerk, een stage (waar ze daarna konden blijven) of als freelancer. Dit komt deels overeen met de literatuur waaruit blijkt dat journalisten op verschillende manieren hun start maken in het werkveld; via een journalistiekopleiding, andersoortige opleiding of stage (Drok, 2019, p. 114; Frith & Meech, 2007, p. 150; Pereira, 2020, p. 45; Pereira, 2023, pp. 2538-2540). Een start via hun netwerk of als freelancer vormt daarmee een toevoeging aan de bestaande literatuur. De meeste participanten begonnen bij radio- of televisieprogramma's. Een kleine meerderheid ziet hun eerste baan in de journalistiek als sleutelmoment, omdat zij hiermee beseften dat ze researchwerk wilden blijven doen, op een redactie wilden werken, veel research-ervaring op konden doen of goede begeleiding kregen en daardoor veel konden leren.

Dat sommige participanten een ambitie voor research hadden, speelt een belangrijk rol in het verdere verloop van hun carrières. Uit de werkgerelateerde dimensie 'Ambitie om researcher of verslaggever/maker te worden of niet', waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière te typeren is, blijkt dat een ambitie voor research of verslaggeving verschillende participanten heeft geleid in hun verdere carrière om dit doel te bereiken. Hiermee is hun eerste baan als researcher bij een onderzoeksjournalistiek programma of als verslaggever dan ook vaak bepalend voor hen geweest. Hierin speelt *boundary work* (Carlson & Lewis, 2019) ook een rol: participanten met een ambitie voor research definiëren zich vaker als onderzoeksjournalist ten opzichte van participanten met een ambitie voor verslaggeving, die zichzelf vaker definiëren als journalist. Een derde groep participanten heeft juist een minder duidelijke ambitie voor bepaald werk, waarmee zij zich vooral laten leiden door wat op hun pad komt. Het al dan niet hebben van een specifieke ambitie vormt daarmee de eerste werkgerelateerde dimensies waarmee een onderzoeksjournalistieke carrière getypeerd kan worden.

Hierin was het krijgen van kansen voor alle drie de groepen bepalend: voor de participanten met een duidelijke ambitie omdat ze hiermee dichterbij hun doel konden komen, en voor de andere participanten omdat ze daarmee verder kwamen in hun carrière. Dat participanten in hun carrière geleid worden door hun ambitie, is een toevoeging aan de bestaande literatuur, waaruit blijkt dat het vervolg van journalistieke carrières geen eenduidig traject kent (Frith & Meech, 2007, p. 150; Pereira, 2020, pp. 46-50; Pereira, 2023, pp. 2541-2542). Dit scriptieonderzoek bevestigt dat journalistieke carrières geen eenduidig traject afleggen, maar constateert dat ambitie voor bepaald werk hier wel een bepalende en sturende rol in heeft.

De tweede werkgerelateerde dimensie waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière getypeerd kan worden – 'Werkzaam bij een radio- of televisieprogramma' – heeft invloed op de mate van druk die participanten kunnen ervaren in hun werk. Participanten die werkzaam zijn bij de radio moeten vaak zelfstandig werken. Dit is bepalend in hun carrière, omdat ze hierdoor meer druk ervaren

en het idee hebben dat het eindproduct er minder goed door wordt. Dit wordt gecontrasteerd met werken in een team op het moment dat je voor televisie werkt, waarmee het verschil of je voor radio of televisie werkzaam bent de tweede werkgerelateerde dimensie vormt die een onderzoeksjournalistieke carrière typeert. Dat het medium waar participanten voor werken een bepalende invloed heeft, is een aanvulling op de bestaande literatuur, waarin dit verschil tussen audiovisuele programma's tot nu toe niet besproken is.

Uit de derde werkgerelateerde dimensie – ‘Een vaste basis of niet’ – blijkt dat het hebben van die basis voor participanten bepalend is geweest voor hun carrière: enerzijds in de vorm van een vast contract en anderzijds in de vorm van werkzaam zijn op een redactie en daarmee in een team. Participanten die een vast contract als vaste basis noemen, zien dit als bepalend voor hun carrière, omdat ze hiermee (financiële) zekerheid kregen of omdat dit voor de levensfase waarin ze zich bevonden nodig was. Ook de participanten die eerder als freelancer werkten, benoemen dat een vaste basis bepalend is voor hun carrière, omdat ze daarmee enerzijds meer (financiële) zekerheid hadden en anderzijds in teamverband kwamen te werken, waardoor het werk minder zwaar werd. Ook op juridisch gebied blijkt dat een vaste basis nodig is, omdat je als freelancer financieel zeer kwetsbaar bent. Dit bevestigt eerder onderzoek waaruit blijkt dat de positie van zzp'ers in de journalistiek erg onzeker is ten opzichte van een vast dienstverband: zowel op financieel (Mathews et al., 2023, p. 68; Meyers & Davidson, 2014, p. 1000) als juridisch gebied (De Kleuver et al., 2018, pp. 25-41; Pleijter & Opgenhaffen, 2023, pp. 31-59) kunnen zij belemmeringen ervaren, omdat zij niet de voordelen hebben die komen kijken bij een vast dienstverband. Het al dan niet hebben van een vaste basis vormt hiermee de derde werkgerelateerde dimensie waarmee een carrière te typeren is.

‘De mate van ervaring in de (onderzoeks)journalistiek’ is de vierde en daarmee laatste werkgerelateerde dimensie. Dit heeft invloed op of de participanten een gevoel van een opgelegde bewijsplicht ervaren waarmee ze zichzelf een plek op de redactie moesten verwerven. Vrouwen die langer in de journalistiek werken, hadden het gevoel dat zij zich moesten bewijzen om een bepaalde plek op een redactie te krijgen, te behouden of om een vast contract te krijgen, door erg hard te moeten werken. Het krijgen van die plek of dat contract was daarna bepalend voor hun carrière. Deze opgelegde bewijsplicht speelt bij de jongste participanten minder, doordat zij het gevoel hebben dat ze makkelijker ergens konden beginnen, omdat er juist werd gezocht naar mensen met een jonge, andere blik. Dit is een nieuw inzicht dat nog niet eerder naar voren is gekomen uit bestaande literatuur.

De mate van ervaring speelt ook een rol in welke vormen van ongewenst gedrag de participanten ervaren en hoe ze daarmee omgaan. Vrouwen met veel ervaring in de journalistiek konden vroeger buiten de redactie vrij expliciete vormen van ongewenst gedrag ervaren, maar volgens hen was dat toen gebruikelijk. Tegenwoordig blijkt er van dit expliciete gedrag minder sprake te zijn en voelen jongere participanten zich vooral minder serieus genomen. Nu gebruiken participanten de vooroordelen waar ze mee te maken krijgen juist in hun voordeel of zetten ze het ongewenste gedrag meer naar hun eigen hand. Naast dit subtielere ongewenste gedrag krijgen participanten soms ook nog

te maken met zwaardere vormen van intimidatie of bedreiging, ofwel aanvallen (Stahel & Schoen, 2020, p. 1850). Dit komt zowel online als offline (fysiek/telefonisch) voor, waarbij er een verschil is tussen hoe participanten omgaan met deze twee soorten aanvallen. Het verschil in omgang wordt bepaald door de mate van ervaring van de participanten. Daarbij schrijven de participanten online aanvallen vaker toe aan seksisme dan offline aanvallen. De literatuur bevestigt dat vrouwelijke journalisten te maken krijgen met intimidatie en bedreiging (Bruijn & Bouwmeester, 2022; Chen et al., 2020; Konow-Lund & Høiby, 2023; Stahel & Schoen, 2020). De participanten hebben geen vormen van geweld ervaren. Dat participanten online vaker te maken krijgen met seksistische aanvallen dan fysiek, komt overeen met de literatuur (Bruijn & Bouwmeester, 2022, p. 12). Deze aanvallen pogen vrouwen vanwege hun geslacht te bekritisieren, marginaliseren of stereotyperen (Chen et al., 2020, p. 878).

Op participanten met veel ervaring in de journalistiek maken online aanvallen weinig indruk. Dit schrijven zij toe aan hun karakter en hun ervaring in de onderzoeksjournalistiek. De participanten die minder lang werkzaam zijn in de onderzoeksjournalistiek worden meer beïnvloed door online aanvallen, waarna ze bijvoorbeeld twifelen aan zichzelf of hun werkwijze aanpassen. Dit komt echter niet vaak voor, waarbij de gehanteerde strategieën om met aanvallen om te gaan of om ze te vermijden minder drastisch zijn dan uit de literatuur naar voren komt (Chen et al., 2020, p. 886; Stahel & Schoen, 2020, p. 1854). Wanneer er sprake is van offline aanvallen, heeft de mate van ervaring van de participanten veel minder invloed op de impact die deze hebben en de omgang met deze aanvallen: zowel participanten met minder ervaring als participanten met meer ervaring vinden offline aanvallen vervelend, gedurende het werk of daarna. Zij geven echter ook aan dat deze geen bepalende invloed hebben gehad op hun carrière. De mate van ervaring vormt daarmee de laatste werkgerelateerde dimensie waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière te typeren is. De wisselwerking tussen de soort aanval (online/offline) en de mate van ervaring is een nuancering op de theorie die eerder besproken werd. De strategieën die vrouwen hanteren om met aanvallen om te gaan, hangen dus enerzijds af van het soort aanval en anderzijds van de mate van ervaring die de participanten hebben. Bovendien lijken aanvallen in de praktijk minder invloed te hebben op de participanten dan uit de bestaande literatuur naar voren komt: de effecten die aanvallen kunnen hebben – zoals slecht slapen, mentale problemen, bepaalde onderwerpen niet publiceren of niet meer alleen op pad gaan (Bruijn & Bouwmeester, 2022, pp. 24-28) – worden door de participanten niet ervaren en waren daarom niet bepalend voor hun carrière.

Uit de derde en laatste categorie – ‘Persoonlijke en sociale invloeden’ – komt naar voren hoe bepaalde karaktereigenschappen invloed kunnen hebben op werken in de onderzoeksjournalistiek. Participanten benoemen dat doorzettingsvermogen, precisie, en voornamelijk mondigheid nodig zijn om in de onderzoeksjournalistiek te werken. De participanten verschillen in of zij daadwerkelijk een mondig karakter hebben. Zowel het niet als wel hebben van dit mondig karakter wordt als bepalend gezien voor hun carrière: vrouwen die deze eigenschap wel hebben, zien dit als voordelig in het werk

en vrouwen die deze eigenschap niet hebben, worden hierdoor juist belemmerd in hun carrière. Dat vrouwen met een mondig karakter deze belemmering niet ervaren, en vrouwen zonder mondig karakter dit wel ervaren, sluit aan bij de literatuur waarin bij het uitoefenen van het journalistieke beroep nog steeds wordt verwacht dat er mannelijke eigenschappen worden vertoond (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 25; Lobo et al., 2017, p. 1157; Topić & Bruegmann, 2021, p. 89). Het al dan niet hebben van een mondig karakter vormt daarmee de eerste persoonlijke/sociale dimensie die een onderzoeksjournalistieke carrière typeert.

Ook kwam naar voren hoe participanten de sociale verschillen tussen hen en hun mannelijke collega's ervaren, en welke invloed dit heeft op hun carrière. Een kleine minderheid ervaart geen verschil tussen het karakter van vrouwen en mannen. Het merendeel ervaart dit verschil wel, waarbij de meesten minder behoefte voelen om op de voorgrond te treden en daar meer moeite mee hebben dan mannen. Ook blijkt dat vrouwen die een verschil in karakter ervaren tussen hen en hun mannelijke collega's dit terugzien in de onderwerpkeuze en de omgang met bronnen. Vrouwen zijn eerder geneigd te kiezen voor sociaal-maatschappelijke onderwerpen, waarbij de omgang met bronnen die daar volgens participanten voor nodig is, beter aansluit bij het karakter van vrouwen dan bij het karakter van mannen. Dit sluit grotendeels aan bij de literatuur waarin wordt benoemd dat vrouwen eerder worden geassocieerd met zorgzame eigenschappen (Diekmann & Eagly, in Kossek et al., 2017, p. 234; Ellemers, 2014, p. 48). In plaats van alleen een associatie, benoemen participanten dit ook expliciet. Dat de participanten kiezen voor sociaal-maatschappelijke thema's, komt niet overeen met de literatuur: daarin is vooral sprake van het gegeven dat vrouwen 'zachtere' onderwerpen toegewezen krijgen, in plaats van dat ze daar zelf voor kiezen (De Vuyst & Raeymaeckers, 2019, p. 34; Topić & Bruegmann, 2021, p. 87). Dat het vrouwelijke karakter bijdraagt aan dat vrouwen deze onderwerpen beter zouden kunnen verslaan, is nog niet eerder gebleken.

Het verschil in karakter tussen vrouwen en mannen komt ook tot uiting in de redactionele werkcultuur, waar sprake kan zijn van subtiel en impliciet ongewenst gedrag, wat door zowel de minder ervaren als de meer ervaren journalisten als belemmerend wordt ervaren. Zo moeten participanten hun karakter en werkwijze tegen hun wil in aanpassen om aan de mannelijke cultuurnorm op redacties te voldoen, of hebben ze het gevoel minder gewaardeerd te worden voor hun werk dan mannelijke collega's. Dit ervaren participanten als belemmerend voor hun carrière, omdat ze het gevoel hebben minder serieus genomen te worden en harder te moeten werken, omdat hun natuurlijke karakter vaak niet strookt met wat er op de redactie wordt gewaardeerd of beloond. Dat vrouwen een mannelijke werkcultuur op redacties ervaren, komt ook naar voren uit de literatuur: hierin vormen mannelijke karaktereigenschappen de norm (Lobo et al., 2017, p. 1157; Topić & Bruegmann, 2021, p. 89) waar vrouwen zich bewust van zijn (Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 68) en zich genoodzaakt voelen zich aan te passen (Fontes et al., 2023, p. 9; Hardin & Whiteside, 2009, p. 637; Lobo et al., 2017, p. 1157; Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 68; Topić & Bruegmann, 2021, p. 88; Tsui & Lee, 2012, p. 372). Participanten zijn zich ook bewust van deze cultuur en voelen zich

genoodzaakt om zich hieraan aan te passen, bijvoorbeeld door harder te werken of een mondige houding te hebben. De tweestrijd die uit de literatuur (Bourdieu, in Topić & Bruegmann, 2021, p. 90) naar voren komt, blijkt ook uit deze scriptie: enerzijds ervaren vrouwen dat ze zich moeten aanpassen, maar daarmee de cultuur in stand houden. Anderzijds ervaren ze dat ze als minder geschikt worden gezien voor het werk als ze dit niet doen. Dat participanten tegenwoordig expliciete vormen van ongewenst gedrag op de redactie ervaren, in de vorm van fysieke en verbale intimidatie, komt niet naar voren uit deze scriptie. Daarmee verschillen de resultaten met die van Van Rijn et al. (2024, pp. 35-41). Het ervaren van verschil tussen hun karakter en dat van mannelijke collega's vormt daarmee de tweede persoonlijke/sociale dimensie waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière te typeren is.

Ook blijkt dat moederschap een bepalende rol speelt in de carrières van sommige participanten. Moederschap vormt daarmee de laatste persoonlijke/sociale dimensie waarmee een carrière getypeerd kan worden. Participanten met kinderen ervaren dat de combinatie van werk en kinderen vaak lastig is, wat het werk zwaarder maakt. Dat het moederschap vaak een belemmering vormt in de carrières van vrouwen, komt overeen met de literatuur (Fontes et al., 2023, p. 7; García-Mingo, 2019, p. 315; Lobo et al., 2017, p. 1159; Rao & Rodny-Gumede, 2020, p. 64; Topić & Bruegmann, 2021, p. 85). Ook verschillende participanten ervaren een *personality conflict* (Tsui & Lee, 2012, p. 382) tussen moeder en journalist zijn, of hebben dit ervaren. De participanten gaan daarom zelf op zoek naar oplossingen om de combinatie werkbaar te maken, wat ook vaak als zwaar wordt ervaren. Het gegeven dat vrouwen zelf op zoek moeten naar oplossingen, komt door het gebrek aan bewustzijn op redacties over deze lastige combinatie. Hier aandacht voor vragen, zorgt voor een dubbel gevoel. Enerzijds willen vrouwen gezien worden als journalist (en niet als moeder) en hier ook op beoordeeld worden, maar anderzijds moeten ze ook aandacht vragen voor het feit dat ze kinderen hebben, omdat hier nog te weinig bewustzijn over is, voornamelijk bij mannen. Dit creëert een cyclus: omdat mannelijke collega's er nog te weinig aandacht voor vragen en vrouwen dit tegenstrijdige gevoel ervaren, blijft er te weinig bewustzijn over de lastige combinatie. Vrouwen moeten hierdoor zelf op zoek blijven gaan naar oplossingen, waardoor het probleem niet aangekaart wordt en het gebrek aan bewustzijn blijft bestaan. Deze cyclus kwam niet eerder naar voren in bestaande literatuur. Participanten zonder kinderen benoemen ook dat het ontbreken van kinderen hen van pas komt in hun werk, waarmee ook zij aangeven dat het moederschap een bepalende factor zou spelen in het combineren van hun werk en privéleven. Het is niet gebleken dat participanten zonder kinderen bewust niet kozen voor kinderen om dit werk te kunnen doen (García-Mingo, 2019, p. 317), maar zij zien wel het voordeel ervan in. Moederschap is daarmee de laatste persoonlijke/sociale dimensie waaraan een onderzoeksjournalistieke carrière getypeerd kan worden.

In deze scriptie zijn verschillende categorieën en dimensies naar voren gekomen waarmee een onderzoeksjournalistieke carrière van vrouwen te typeren is. Deze typologie kan (leidinggevend van) onderzoeksredacties inzicht bieden in de carrières van hun vrouwelijke redactieleden en de belemmeringen die zij tegenkomen in hun werk. Ook voor vrouwen die overwegen de

onderzoeksjournalistiek in te gaan, kan dit onderzoek dienen als middel om de juiste verwachtingen te scheppen van wat het beroep voor vrouwen inhoudt. Dit kan op zijn beurt bijdragen aan een veiligere cultuur op redacties, waarbij deze redacties een betere afspiegeling van de samenleving zijn.

5.2 Beperkingen en suggesties voor vervolgonderzoek

Net als elk onderzoek, kent dit onderzoek zijn beperkingen. Om te beginnen zijn de resultaten gebaseerd op een onderzoekssample van twaalf vrouwelijke onderzoeksjournalisten, waarbij de participanten zijn verzameld door middel van *convenience sampling*. Dit impliceert dat de resultaten moeilijk generaliseerbaar zijn. Om te bepalen of de resultaten zoals gepresenteerd in deze scriptie ook gelden voor een grotere groep vrouwelijke onderzoeksjournalisten, zou een grotere sample onderzocht moeten worden, waarbij deze op basis van *random sampling* geselecteerd wordt.

Bovendien beperkt dit onderzoek zich tot onderzoeksjournalisten bij de NPO; de commerciële omroepen en de geschreven pers zijn buiten beschouwing gelaten. Deze zouden in vervolgonderzoek meegenomen kunnen worden om te bepalen of de resultaten uit deze scriptie ook breder worden gedragen bij verschillende soorten media. Het is echter onbekend hoe groot het totaal aantal vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland is. In het meest recente onderzoek is alleen het totaal aantal Nederlandse en Vlaamse vrouwelijke onderzoeksjournalisten bekend (Pleijter & Ogenhaffen, 2023, p. 18). Om de sample van toekomstig onderzoek goed af te kunnen zetten tegen het totaal aantal vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland, zou het totaal aantal eerst bekend moeten worden. Dan kan worden onderzocht of de resultaten uit deze scriptie ook breder onder vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland worden gedragen.

Om dit te onderzoeken is kwalitatief vervolgonderzoek nodig, waarbij diepte-interviews met de *life history*-benadering gehanteerd worden. Een nadeel hiervan is dat dit, zeker met een grotere sample, erg tijdrovend en kostbaar is. Met kwantitatief onderzoek, bijvoorbeeld in de vorm van een enquête, kan er veel minder goed ingegaan worden op de persoonlijke ervaringen van de participanten en de rol die hun identiteit en rolpercepties hierin spelen, kenmerkend aan de *life history*-methode.

In de meeste kwalitatieve onderzoeken naar de carrières van journalisten zijn de resultaten specifiek voor het land waar het onderzoek uitgevoerd is (Goyanes & Rodríguez-Gómez, 2021; Mathews et al., 2023; Meyers & Davidson, 2014; Pereira, 2020; Pereira, 2023; Tsui & Lee, 2012). Dat geldt ook voor de resultaten uit deze scriptie. Het doel van deze scriptie was juist om inzicht te krijgen in de carrières van vrouwelijke onderzoeksjournalisten in Nederland, waarmee de resultaten niet goed generaliseerbaar zijn naar andere landen. Een suggestie voor vervolgonderzoek zou dan ook zijn om hetzelfde onderzoek in meerdere landen tegelijk uit te voeren, zodat de resultaten vergeleken kunnen worden met elkaar en er overkoepelende resultaten kunnen worden gevonden.

Een tekortkoming aan kwalitatief onderzoek dat diepte-interviews als uitgangspunt neemt, is interviewerbias. Hoewel dit zo veel mogelijk is geprobeerd te voorkomen, is het risico dat de

interviewer op enig moment onbewust vooringenomen is geweest en daarmee invloed heeft uitgeoefend op de resultaten groter door de aard van de gehanteerde methode. Ditzelfde geldt voor de geïnterviewden, in de vorm van responsbias, waarbij het risico bestaat dat participanten sociaal wenselijke antwoorden konden geven of een antwoord konden geven waarvan zij dachten dat de onderzoeker het wilde horen.

Een volgende suggestie voor verder onderzoek is het uitbreiden van de theorie over *life history* (Davies et al., 2018 p. 5; Hareven & Masaoka, 1988, p. 272; Laub & Sampson, 1993, p. 304). Daarin staan transities en sleutelmomenten centraal, waarbij er in de theorie enkel wordt gesproken over bepalende momenten. Uit deze scriptie komt echter naar voren dat niet alleen momenten uit iemands leven en carrière bepalend kunnen zijn, maar ook bepaalde zaken, zoals werken in een team of hun karakter. De theorie over *life history* zou moeten worden uitgebreid om ook dit soort bepalende invloeden te omvatten. Deze bepalende zaken vormen namelijk een onderdeel van de dimensies op basis waarvan een onderzoeksjournalistieke carrière te typeren is, net als verschillende andere dimensies die hierboven zijn beschreven. Een suggestie voor vervolgonderzoek zou zijn om deze dimensies apart te onderzoeken, bijvoorbeeld door middel van diepte-interviews. Dan zou bijvoorbeeld nader onderzocht kunnen worden of de cyclus die zich voordoet in de dimensie ‘Moederschap’ ook breder in de (onderzoeks)journalistiek en de maatschappij voorkomt. Ook zou verder onderzocht kunnen worden in hoeverre de dimensies uit deze scriptie met elkaar correleren en of er specifieke onderzoeksjournalistieke carrière types voor vrouwen geïdentificeerd kunnen worden. Om deze correlaties aan te tonen, is kwantitatief onderzoek nodig.

Ten slotte zou er vergelijkbaar onderzoek onder mannelijke onderzoeksjournalisten gedaan kunnen worden, om ook het mannelijke perspectief op hun loopbaan in kaart te brengen. Hiermee kan worden onderzocht wat de invloed van geslacht op een onderzoeksjournalistieke loopbaan is.

Literatuurlijst

- Abdenour, J., & Riffe, D. (2016). The investigative DNA: Role conceptions of local television investigative journalists. *Electronic News*, 10(4), 224-242.
<https://doi.org/10.1177/1931243116672256>
- Bjerknes, F. (2022). Inventive factfinders: Investigative journalism as professional self-representation, marker of identity and boundary work. *Journalism Practice*, 16(6), 1037-1056.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1845780>
- Bruijn, S., & Bouwmeester, J. (2022). *Vrouwelijke journalisten en veiligheid* (Nr. 2022/289). I&O Research. <https://next.prdn.nl/prodynamic-persveilig-prod/public/Vrouwelijke-journalisten-en-veiligheid-def.pdf>
- Cancela, P. (2021). Between structures and identities: Newsroom policies, division of labor and journalists' commitment to investigative reporting. *Journalism Practice*, 15(9), 1361–1382. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1971549>
- Cancela, P., & Dubied, A. (2022). Stay strong, get perspective, or give up: Role negotiation in small-scale investigative journalism. *Journalism Studies*, 23(9), 1056-1076.
<https://doi.org/10.1080/1461670x.2022.2067585>
- Cancela, P., Gerber, D., & Dubied, A. (2021). “To me, it's normal journalism” professional perceptions of investigative journalism and evaluations of personal commitment. *Journalism Practice*, 15(6), 878-893. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1876525>
- Carlson, M., & Lewis, S. C. (2019). Boundary work. In K. Wahl-Jorgensen, & T. Hanitzsch (Eds.), *The handbook of journalism studies* (pp. 123–135). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315167497-8>
- Carson, A. (2019a, 4 augustus). *Why investigative reporting in the digital age is waving, not drowning*. The Conversation. Geraadpleegd op 12 december 2023, van <https://theconversation.com/why-investigative-reporting-in-the-digital-age-is-waving-not-drowning-121045>
- Carson, A. (2019b). *Investigative journalism, democracy and the digital age* (1e ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315514291>
- Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Troger, F. (2020). ‘You really have to have a thick skin’: A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism*, 21(7), 877-895. <https://doi.org/10.1177/1464884918768500>
- Cohen, L., & Mallon, M. (2001). My brilliant career? Using stories as a methodological tool in careers research. *International Studies of Management and Organization* 31(3), 48–68.
- Cotter, D. A., Hermsen, J. M., Ovadia, S., & Vanneman, R. (2001). The glass ceiling effect. *Social Forces*, 80(2), 655–681. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0091>
- Davidson, R., & Meyers, O. (2016). Toward a typology of journalism careers: Conceptualizing Israeli journalists' occupational trajectories. *Communication, Culture & Critique*, 9(2), 193–211. <https://doi.org/10.1111/ccr.12103>

- Davies, J., Singh, C., Tebboth, M., Spear, D., Mensah, A., & Ansah, P. (2018). Conducting life history interviews: A how-to guide.
- De Burgh, H. (2008). *Investigative journalism* (2e ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203895672>
- De Kleuver, J., Van der Horst, A., & Swami-Persaud, A. (2018). *Onderzoeksjournalistiek in Nederland: Verkenning en analyse*. DSP. https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/17ahondj_Onderzoeksjournalistiek_in_Nederland_Verkenning_en_analyse-1_DSP_2018.pdf
- De Tegel. (z.d.). *Genomineerden en winnaars van 2011*. Geraadpleegd op 1 januari 2024, van <https://www.detegel.info/2011/>
- De Vuyst, S., & Raeymaeckers, K. (2019). Gender as a multi-layered issue in journalism: A multi-method approach to studying barriers sustaining gender inequality in Belgian newsrooms. *European Journal of Women's Studies*, 26(1), 23-38.
<https://doi.org/10.1177/1350506817729856>
- Drok, N. (2019). Netherlands: A good working system, but is it future-proof? In E. Nowak (Red.), *Accreditation and Assessment of Journalism Education in Europe: Quality Evaluation and Stakeholder Influence* (pp. 113-127). Nomos. <http://doi.org/10.5771/9783845293851>
- Ellemers, N. (2014). Women at work: How organizational features impact career development. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 1(1), 46-54.
<https://doi.org/10.1177/2372732214549327>
- Feldman, B. J. (1995). Journalism career paths and experiential learning. *Journalism & Mass Communication Educator*, 50(2), 23–29. <https://doi.org/10.1177/107769589505000203>
- Fontes, G. S., Da Silva, G. B., & Marques, F. P. J. (2023). “It was all about being ‘young,’ ‘cute,’ and ‘funny’”: How women journalists assess harassment and gender inequalities in Brazilian newsrooms. *Feminist Media Studies*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/14680777.2023.2243546>
- Fouad, N. A., Kozlowski, M. B., Schams, S. S., Weber, K. N., Tapia, W. D., & Burrows, S. G. (2023). Why aren't we there yet? The status of research in women's career development. *The Counseling Psychologist*, 51(6), 786-848. <https://doi.org/10.1177/00110000231178539>
- Frith, S., & Meech, P. (2007). Becoming a journalist: Journalism education and journalism culture. *Journalism*, 8(2), 137-164. <https://doi.org/10.1177/1464884907074802>
- García-Mingo, E. (2019). Women journalists' careers in Spain: The case of war correspondents. *Comparative Sociology*, 2019(3), 302–326. <https://doi.org/10.1163/15691330-12341498>
- Geertsema-Sligh, M., & Vos, T. P. (2022). Running up against a brick wall: U.S. metajournalistic discourse of gender equality in newsrooms. *Journalism Studies*, 23(14), 1758-1778.
<https://doi.org/10.1080/1461670x.2022.2112905>

- Goyanes, M., & Rodríguez-Gómez, E. F. (2021). Presentism in the newsroom: How uncertainty redefines journalists' career expectations. *Journalism*, 22(1), 52-68.
<https://doi.org/10.1177/1464884918767585>
- Hanitzsch, T., Hanusch, F., Mellado, C., Anikina, M., Berganza, R., Cangöz, İ., Coman, M., Hamada, B. I., Hernández, M. E. O., Karadjov, C. D., Moreira, S. V., Mwesige, P. G., Plaisance, P. L., Reich, Z., Seethaler, J., Skewes, E. A., Noor, D. V., & Yuen, E. K. W. (2011). Mapping journalism cultures across nations: A comparative study of 18 countries. *Journalism Studies*, 12(3), 273–293. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2010.512502>
- Harcup, T. (2015). *Journalism: principles and practice* (3e ed.). SAGE Publications.
- Hardin, M., & Whiteside, E. (2009). Token responses to gendered newsrooms: Factors in the career-related decisions of female newspaper sports journalists. *Journalism*, 10(5), 627–646.
<https://doi.org/10.1177/14648849090100050501>
- Hareven, T.K., & Masaoka, K. (1988). Turning points and transitions: Perceptions of the life course. *Journal of Family History*, 13(1), 271-289.
<https://doi.org/10.1177/036319908801300117>
- Heilman, M. E. (2012). Gender stereotypes and workplace bias. *Research in Organizational Behavior*, 32, 113–135. <https://doi.org/10.1016/j.riob.2012.11.003>
- Kivits, N. (2023, 17 mei). *NVJ gaat journalistieke arbeidsmarkt in kaart brengen*. NVJ. Geraadpleegd op 9 maart 2024, van <https://www.nvj.nl/nieuws/nvj-gaat-journalistieke-arbeidsmarkt-kaart-brengen>
- Kivits, N. (2024, 24 januari). *Data-onderzoek: Waar komen journalistiekstudenten terecht na hun afstuderen?* Villamedia. Geraadpleegd op 9 maart 2024, van <https://www.villamedia.nl/artikel/data-onderzoek-waar-komen-afgestudeerde-journalistiekstudenten-terecht>
- Koetsenruijter, W., & Van Hout, T. (2018). *Methoden voor journalism studies* (2e ed.). Boom.
- Konow-Lund, M., & Høiby, M. (2023). Female investigative journalists: Overcoming threats, intimidation, and violence with gendered strategies. *Journalism practice*, 17(8), 1591-1606.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2021.2008810>
- Kossek, E. E., Su, R., & Wu, L. (2017). “Opting out” or “pushed out”? Integrating perspectives on women’s career equality for gender inclusion and interventions. *Journal Of Management*, 43(1), 228–254. <https://doi.org/10.1177/0149206316671582>
- Kvale, S. (1996). *InterViews: An introduction to qualitative research Interviewing* (1e ed.). SAGE Publications.
- Lanosga, G., & Houston, B. (2017). Spotlight: Journalists assess investigative reporting and its status in society. *Journalism Practice*, 11(9), 1101-1120.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1228472>

- Lanosga, G., Willnat, L., Weaver, D. H., & Houston, B. (2017). A breed apart? A comparative study of investigative journalists and US journalists. *Journalism Studies*, 18(3), 265-287.
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2015.1051570>
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (1993). Turning points in the life course: Why change matters to the study of crime. *Criminology*, 31(3), 301-325.
- Lindlof, T. R. (1995). *Qualitative communication research methods* (2e ed.). SAGE Publications.
- Lobo, P., Silveirinha, M. J., Torres da Silva, M., & Subtil, F. (2017). “In journalism, we are all men.” *Journalism Studies*, 18(9), 1148-1166. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2015.1111161>
- MacDonald, J., Saliba, A., Hodgins, G., & Ovington, L. (2016). Burnout in journalists: A systematic literature review. *Burnout Research*, 3(2), 34–44. <https://doi.org/10.1016/j.burn.2016.03.001>
- Mathews, N., Bélair-Gagnon, V., & Carlson, M. (2023). “Why I quit journalism:” Former journalists’ advice giving as a way to regain control. *Journalism*, 24(1), 62-77.
<https://doi.org/10.1177/14648849211061958>
- Meyers, O., & Davidson, R. (2014). The journalistic structure of feeling: An exploration of career life histories of Israeli journalists. *Journalism*, 15(8), 987-1005.
<https://doi.org/10.1177/1464884913512930>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022, 15 juni). *Extra investering in lokale en onderzoeksjournalistiek*. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 28 december 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/06/07/extra-investering-in-lokale-en-onderzoeksjournalistiek>
- NPO-organisatie. (2023). *Begroting 2023*. Geraadpleegd op 2 januari 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-3804cbd14046567e1e75eff4eb2de90f7a5f2e83/pdf>
- NVJ. (z.d.). *Journalistieke arbeidsmarkt in vogelvlucht*. Geraadpleegd op 27 februari 2024, van <https://www.nvj.nl/journalistiek-heeft-prijs/cijfers-en-achtergronden/journalistieke-arbeidsmarkt-vogelvlucht>
- NVJ. (2002). *Jaarverslag 2002*. Geraadpleegd op 11 maart 2024.
- NVJ. (2022). *Jaarverslag 2022*. Geraadpleegd op 13 maart 2024, van https://www.nvj.nl/system/files_force/NVJ_Jaarverslag_2022_def_1.pdf?download=1
- Pereira, F. H. (2020). ‘Old journalists’ in a ‘new media’ environment? A study on the career choices of digital journalists. *The Journal of International Communication*, 26(1), 36-58.
<https://doi.org/10.1080/13216597.2019.1677261>
- Pereira, F. H. (2023). Media crisis and its effects on digital journalism careers in Canada. *Journalism: Theory, Practice & Criticism*, 24(11), 2533-2550. <https://doi.org/10.1177/14648849221116186>
- Pleijter, A., & Opgenhaffen, M. (2023). *Onderzoeksjournalistiek in Nederland en Vlaanderen anno 2022: Een overzicht van de eerste bevindingen van een survey onder onderzoeksjournalisten*. VVOJ. <https://www.vvoj.org/mp-files/rapport-onderzoeksjournalistiek-in-nederland-en-vlaanderen-anno-2022.pdf/>

- Purcell, D., MacArthur, K. R., & Samblanet, S. (2010). Gender and the glass ceiling at work. *Sociology Compass*, 4(9), 705–717. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2010.00304.x>
- Rao, S., & Rodny-Gumede, Y. (2020). Gazing past the glass ceiling: Indian and South African female journalists' perceptions of their role and power in the newsroom. *Global Media and Communication*, 16(1), 57–74. <https://doi.org/10.1177/1742766519899116>
- Schudson, M. (2008). *Why democracies need an unlovable press* (1e ed.). Amsterdam University Press.
- Solis, N. (2021, 22 april). *Vrouwelijke journalisten minder geloofwaardig dan mannelijke collega's (vinden vrouwelijke lezers)*. SVDJ. Geraadpleegd op 3 maart 2024, van <https://www.svdj.nl/nieuws/vrouwelijke-journalisten-minder-geloofwaardig-dan-mannelijke-collegas-vinden-vrouwen/>
- Stahel, L., & Schoen, C. (2020). Female journalists under attack? Explaining gender differences in reactions to audiences' attacks. *New Media & Society*, 22(10), 1849–1867. <https://doi.org/10.1177/1461444819885333>
- Stetka, V., & Örnebring, H. (2013). Investigative journalism in Central and Eastern Europe: autonomy, business models, and democratic roles. *The International Journal of Press/Politics*, 18(4), 413–435. <https://doi.org/10.1177/1940161213495921>
- Thomas, D. R. (2006). A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation*, 27(2), 237–246. <https://doi.org/10.1177/1098214005283748>
- Topić, M., & Bruegmann, C. (2021). “The girls at the desk”: Timeless blokishness in the newsroom culture in the British press? *Journalism Studies*, 22(1), 77–95. <https://doi.org/10.1080/1461670x.2020.1854620>
- Tsui, C. Y. S., & Lee, F. L. F. (2012). Trajectories of women journalists' careers in Hong Kong: A field theory perspective. *Journalism Studies*, 13(3), 370–385. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2011.592360>
- Van Rijn, M., Ellemers, N., Fröhlich, S., & Laagland, F. (2024). *Niets gezien, niets gehoord en niets gedaan*. Onderzoekscommissie Gedrag en Cultuur Omroepen. https://ogco.nl/storage/uploads/8a5c165/files/Niets%20gezien%2C%20niets%20gehoord%20en%20niets%20gedaan_rapport%20OGCO%5BA%5D.pdf
- Vereniging van Onderzoeksjournalisten. (2022, 25 januari). *Onderzoeksjournalistiek, wat is dat?* VVOJ. Geraadpleegd op 28 december 2023, van <https://www.vvoj.org/over-vvoj/over-de-vereniging/wat-is-onderzoeksjournalistiek/>
- Vereniging van Onderzoeksjournalisten. (2024a, 22 januari). *Over de vereniging*. VVOJ. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van <https://www.vvoj.org/over-vvoj/over-de-vereniging/>
- Vereniging van Onderzoeksjournalisten. (2024b, 14 februari). *De Loep*. VVOJ. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van <https://www.vvoj.org/prijzen/de-loep/>

- Wahl-Jorgensen, K. (2019). Challenging presentism in journalism studies: An emotional life history approach to understanding the lived experience of journalists. *Journalism*, 20(5), 670-678.
<https://doi.org/10.1177/1464884918760670>
- Wiering C., & Gankema, M. (2018). *Jaarverslag 2018*. Nederlandse Vereniging van Journalisten.
Geraadpleegd op 6 maart 2024, van
https://www.nvj.nl/system/files_force/NVJ_Jaarverslag2018_web.pdf?download=1
- Wijfjes, H. (2004). *Journalistiek in Nederland, 1850-2000: beroep, cultuur en organisatie*.

Bijlagen

1. Toestemmingsformulier (informed consent) interviews

Betreft: Masterscriptie-onderzoek naar carrières van Nederlandse vrouwelijke onderzoeksjournalisten

Ik verklaar dat ik:

- Geheel vrijwillig bereid ben aan dit onderzoek mee te doen;
- Toestemming geef om het interview op te laten nemen door middel van een voice-recorder.

Ik begrijp dat:

- De opname vernietigd wordt na uitwerking van het interview;
- De data anoniem in de scriptie zelf verwerkt worden, en mijn naam en toenaam alleen bekend zijn bij de interviewer, scriptiebegeleider en tweede lezer die toegang hebben tot de transcripties van de interviews;
- De uitkomsten van dit onderzoek verwerkt worden in een masterscriptie die via de Universiteit Leiden openbaar toegankelijk is, waarbij de transcripties van de interviews niet openbaar zijn.

Handtekening.....

Naam.....

Datum.....

2. Interviewgids

Thema 1: perceptie van onderzoeksjournalistiek en hun eigen rol hierin

- Hoe zou je jezelf noemen? (Onderzoeksjournalist of gewone journalist)
- Afhankelijk van het antwoord:
 - Onderzoeksjournalist: wat onderscheidt het van reguliere onderzoeksjournalistiek?
 - Journalist: waarom geen onderzoeksjournalistiek?
 - Geen duidelijk antwoord: waarom vind je het lastig te definiëren?

Doel van deze vragen: in kaart brengen hoe zij onderzoeksjournalistiek definiëren, en of zij onderzoeksjournalistiek als een aparte vorm van journalistiek zien of als journalistiek.

- Welke taken/functies vervul jij als journalist/onderzoeksjournalist voor de maatschappij?
- Welke invloed denk je met jouw werk te hebben op de maatschappij?

Doel van deze vragen: identificeren welke onderzoeksjournalistieke functies zij zichzelf zien vervullen.

Thema 2: carrière en sleutelmomenten

- Neem mij mee door jouw carrière heen van begin tot nu.
- Van wat je me net hebt beschreven, wat was voor jou het eerste moment dat jij als bepalend ervaart voor je verdere carrière? Tweede moment, etc.
- Kijkend naar jouw persoonlijke leven, welke momenten zijn daarin bepalend geweest voor jouw verdere carrière?

Doel van deze vragen: duidelijk beeld krijgen van hun carrière en sleutelmomenten hierin.

Thema 3: invloed van redactionele werkcultuur, aanvallen van buiten (en de (onderzoeks)journalistieke arbeidsmarkt)

- Hoe is het om als vrouw te werken in de journalistiek?
- Heb je het idee dat je op de werkvloer weleens anders behandeld bent vanwege je geslacht?
 - Zo ja, wat voor invloed had dit op jou?
- Ben je buiten de werkvloer weleens in aanraking gekomen met intimidatie, bedreiging of geweld?
 - Zo ja, wat voor invloed had dit op jou?
- In hoeverre denk je dat dit te maken had met je geslacht?
- Van de net besproken onderwerpen, welke momenten zijn in jouw ogen bepalend geweest voor je verdere carrière?

Doel van deze vragen: literatuur over journalistieke werkcultuur en aanvallen van buiten toetsen aan ervaringen participanten